

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**KORUMA KAPSAMINDAKİ ÖZEL
GEREKSİNİMLİ ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM
SÜREÇLERİNE YÖNELİK DURUM TESPİTİ:
KURUM GÖREVLİLERİ VE ÖĞRENCİ
GÖRÜŞLERİ**

Gökmen GÜLER

**EĞİTİM YÖNETİMİ, TEFTİŞİ, PLANLAMASI VE
EKONOMİSİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI**

Antalya, 2022

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ, TEFTİŞİ, PLANLAMASI VE EKONOMİSİ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KORUMA KAPSAMINDAKİ ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÖĞRENCİLERİN
EĞİTİM SÜREÇLERİNE YÖNELİK DURUM TESPİTİ: KURUM
GÖREVLİLERİ VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gökmen GÜLER

Danışman:

Doç. Dr. Çiğdem APAYDIN

Antalya, 2022

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçalardan gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

01/06 /2022

Gökmen GÜLER

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Gökmen GÜLER' in bu çalışması 20/06/2022 tarihinde jürimiz tarafından **Eğitim Bilimleri** Ana Bilim Dalı **Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi** Tezli Yüksek Lisans Programında **Yüksek Lisans Tezi** olarak oy birliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir

İMZA

Başkan : Dr. Öğretim Üyesi Oksana MANOLOVA YALÇIN
Erciyes Üniversitesi/ Eğitim Fakültesi/ Eğitim Bilimleri

Üye : Dr. Öğretim Üyesi Adile Emel SARDOHAN YILDIRIM
Akdeniz Üniversitesi/ Eğitim Fakültesi/ Eğitim Bilimleri

Üye (Danışman) : Doç. Dr. Çiğdem APAYDIN
Akdeniz Üniversitesi/ Eğitim Fakültesi/ Eğitim Bilimleri

YÜKSEK LİSANS TEZİNİN ADI: Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Eğitim Süreçlerine Yönelik Durum Tespiti: Kurum Görevlileri ve Öğrenci Görüşleri

ONAY: Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun tarihli ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

TEŞEKKÜR

Türkiye’de özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin sosyal, ekonomik ve kültürel yaşantıları ile insani haklarının korunması ve geliştirilmesi için yapılan çalışmalar son yıllarda belirgin bir şekilde ilerleme göstermektedir. Özel eğitim alanında yapılan çalışmalarda ayrımcılığın önlenmesi, fırsat eşitliği ve temel insan haklarının kazandırılması daha çok ön plana çıkmaktadır. Muhakkak ki bu yasal düzenlemeler, bakım merkezi sayılarının artması, bu merkezlerde çalışan personelin eğitimleri, eğitim hizmeti veren kurum ve eğitimcilerin sayıca artmış olması, özel eğitim hizmetinden yararlanan öğrenci sayısının artmasına büyük katkı sağlamıştır. Ancak uygulamada herhangi bir sorun bulunmadığını ifade etmek de mümkün değildir. Bu araştırma, koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin öğrenim gördükleri eğitim kurumlarına yönelik görüşlerin belirlenmesine yöneliktir. Bu araştırma Covid-19’ dan dolayı uzun bir sürecin sonunda ortaya çıkmıştır, araştırmanın her anında yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen,pozitif kişiliği ile her zaman örnek aldığım, araştırmamı yürüttüğüm süreçte sabırla motive eden ve araştırmanın başından sonuna kadar zamanını ayıran danışmanım Doç. Dr. Çiğdem APAYDIN’ a, yardımlarından ve bu tezin tamamlanmasında gösterdiği titiz çalışmalarından dolayı çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimi sürecinde bizlere verdikleri emek ve özverileri için Prof. Dr. İlhan GÜNBAYI, Prof. Dr. Mualla BİLGİN AKSU, Doç. Dr. Ramazan GÖK ve Doç. Dr. Süleyman KARATAŞ’ a teşekkür ederim. Ayrıca çalışmalarım sırasında desteğini esirgemeyen Dr. A. Emel SARDOHAN YILDIRIM’ a da ayrıca teşekkür ederim. Araştırma yapılması sırasında görüşmeye onay veren Antalya il Milli Eğitim Müdürlüğü yetkilileri ile Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü yetkililerine, görüşmeyi kabul eden Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü personelleri ile koruma kapsamında bulunan özel gereksinimi olan öğrencilere de teşekkür ederim.

Hayatımın her anında ve aldığım bütün kararlarda her zaman yanımda olan, bana her türlü desteği sağlayan maalesef Koronavirüs döneminde kaybettiğim canım babam Cemal GÜLER’ e şükranlarımı sunuyorum. İleri görüşlülüğü, yol göstericiliği ve mütevaziliği ile bana ilham kaynağı olan canım annem Cemile GÜLER’ e, aldığım her kritik kararda yanımda olan, her sıkıntılı zamanımda desteğini esirgemeyen ve yaptığım bu çalışma esnasında büyük bir sabır göstererek motivasyonumu sağlayan kıymetli eşim Meral GÜLER’ e ve çocuklarım Belinay, Muhammed Ali ve Berfin Zeynep’e de ayrıca çok teşekkür ederim.

ÖZET

KORUMA KAPSAMINDAKİ ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM SÜREÇLERİNE YÖNELİK DURUM TESPİTİ: KURUM GÖREVLİLERİ VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

Güler, Gökmen

Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi

Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Çiğdem APAYDIN

Haziran 2022, 110 sayfa

Bu araştırmanın amacı koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin eğitim süreçlerinin kurum görevlileri ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesidir. Bu amaçla 2019–2022 yıllarında Antalya ili Büyükşehir merkezinde bulunan 7 hafif düzey zihinsel engelli öğrenci ve Antalya Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünde görevli 1 yönetici, 2 rehber öğretmen, 1 Hemşire, 1 Öğretmen ve 1 Bakım personeli ile görüşmeler yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Öğrenciler ile yapılan görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş ve verilerin transkriptleri içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda elde edilen sonuçlara göre; koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin okulda ve okulun düzenlediği okul dışı etkinliklerde mutlu oldukları, okuldaki diğer öğrenciler ve öğretmenler ile iletişim kurarak etkileşim içerisinde oldukları fakat okul yöneticileri ile tam bir etkileşim içerisine giremedikleri görülmektedir. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin meslekler hakkında bilgi sahibi olmamaları meslekler ile ilgili ileriye dönük planlama yapamamalarına sebep olmaktadır. Okullarda görevli olan öğretmen ve yöneticiler ile Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerinde çalışan görevlilerin özel gereksinimli öğrencilere mesleklerin tanıtımı ile ilgili eğitim vermeleri gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Kalabalık sınıflarda bulunan koruma kapsamındaki özel gereksinimi olan kaynaştırma öğrencilerinin gereksinimleri doğrultusunda yeterli eğitimi alamadıkları ve sınıfların tipik gelişim gösteren öğrencilere göre tasarlanmasından dolayı problemler yaşadıkları görülmektedir. Öğrencilerin yaşadıkları bu problemler karşısında okul rehberlik öğretmenlerinin daha aktif rol alması, okul yöneticilerinin isesınıf ve derslikleri düzenlerken özel gereksinimi olan öğrencilerin gereksinimlerine göre düzenlemeler yapmaları gerektiği

bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmaya göre özel gereksinimli öğrencilerin en az ortaöğretimi tamamlamaları gerektiği buna bağlı olarak yüksek öğrenim basamağını da erişimlerinin sağlanması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Özel eğitimde tanılama, değerlendirme ve yerleştirme bir bütün olarak ele alınmalı, sınıflara ilk defa yerleştirilen öğrencilerin gözlem ve takipleri çok iyi yapılarak gereksinimlerine uygun tanısı konulmamış öğrencilerin yeniden tanılama ve yerleştirilmeleri ile ilgili sürecin başlatılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler:  ocuk koruma,  zel eğitim, koruma merkezi,  zel gereksinimli öğrenciler, okul yöneticileri.

ABSTRACT

A CASE STUDY ON EDUCATIONAL PROCESS OF THE STUDENTS WITH SPECIAL NEEDS AND UNDER THE PROTECTION COVERAGE: OPINIONS OF INSTITUTIONAL OFFICIALS AND STUDENTS

Güler, Gökmen

Educational Administration, Supervision, Planning and Economics

Thesis Master's Program

Thesis Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Cigdem APAYDIN

June 2022, 110 pages

The purpose of this research is to determine the situation regarding the education processes of students with special needs to be evaluated them according to the opinions of institution officials and students. For this purpose, 7 mild mentally retarded students and 1 administrator, 2 guidance teachers, 1 nurse, 1 teacher and 1 care staff working in Antalya Provincial Directorate of Family and Social Services were interviewed in 2019-2022. The data obtained from the research were collected with the 'Semi-Structured Interview Form' developed by the researcher. The interviews with the students were recorded with a voice recorder and the transcripts of the data were analyzed using the 'Content Analysis' method. According to the results obtained as a result of the analysis; It is seen that the students with special needs who are in the formal education age within the scope of protection are happy at school and happy in the extra-curricular activities organized by the school, they interact by communicating with other students and teachers at the school, but they cannot interact fully with the school administrators. The fact that students with special needs are not informed about occupations within the scope of protection causes them to be unable to make future plans regarding occupations. It is concluded that the teachers and administrators working in the schools and the officials working in the Provincial Directorates of Family and Social Services should provide training on the promotion of professions to students with special needs. It is seen that inclusive students with special needs within the scope of protection in crowded classrooms cannot receive adequate education in line with their needs and they experience problems because the classrooms are designed for students with typical development. In the face of these problems experienced by the students, it was found that the

school guidance teachers should take a more active role and the school administrators should make arrangements according to the needs of the students with special needs while arranging the schoolrooms and classrooms. Institution officials state that students with special needs should complete at least secondary education, and that students should also study higher education in line with their needs. Diagnosis, assessment and placement in special education should be considered as a whole and it was concluded that the re-diagnosis and placement process should be started without delay by making very good observations of the students who were not diagnosed in accordance with their needs, and the follow-up of the students who were placed in the classrooms for the first time.

Keywords: *Child welfare, special education, protection center, students with special needs, school administrators.*

İÇİNDEKİLER

DOĞRULUK BEYANI.....	
TEZ KABUL FORMU	
TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiv

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Problemleri	6
1.3. Araştırmanın Önemi	7
1.4. Araştırmanın Varsayımları (Sayıtlar).....	8
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	8
1.6. Tanımlar	8

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Özel Gereksinimli Bireyler ve Özellikleri.....	10
---	----

2.2. Özel Gereksinimli Bireyler Doğrultusunda Hazırlanan Eğitim uygulamaları.....	14
2.2.1. Erken Çocukluk Dönemi Eğitimi.....	14
2.2.2. Birden Fazla Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimi.....	14
2.2.3. Evde ya da Hastanede Eğitim	15
2.2.4 Grup Eğitimine Hazırlık	15
2.2.5. Aile Eğitimi.....	16
2.2.6. Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim	16
2.3. Özel Eğitim.....	16
2.3.1. Özel Eğitimin Tanımı ve Kapsamı.....	17
2.3.2. Özel Eğitimin Amacı.....	18
2.3.3. Özel Eğitimin İlkeleri	20
2.3.4. Özel Eğitimin Tarihçesi.....	22
2.3.4.1. Kurumlar Öncesi Dönem.....	23
2.3.4.2. Kurumlar Dönemi (19. Yüzyıl ve Sonrası).....	24
2.4. Özel Eğitim Okulları.....	29
2.4.1. Özel Gereksinimli Bireyler İçin Açılan Okul Öncesi Eğitim Kurumları	30
2.4.2. Özel Gereksinimli Bireyler İçin Açılan İlköğretim Kurumları.....	31
2.4.3. Özel Gereksinimli Bireyler İçin Açılan Ortaöğretim Kurumları	31
2.4.4. Özel Yetenekli Bireyler İçin Açılan Kurumlar	32

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	33
3.2. Evren ve Örneklemi	33
3.3. Veri Toplama Araçları.....	36
3.4. Verilerin Toplanması.....	36

3.5. Veilerin Analizi.....	37
3.6. Araştırmanın İnanırlılığı	37
3.7. Araştırma Etiği.....	39

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilere Ait Bulgular	40
4.1.1.Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okula Gitmelerinin Hayatlarında Meydana Getirdiği Değişikliklere Yönelik Bulgular	40
4.1.2.Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okulda Geçirdikleri Bir Güne Ait Bulgular	41
4.1.3.Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okulda Yaşadıkları Sorunlara Ait Bulgular	42
4.1.4.Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okulda Sorun Yaşadıklarında Kimlerden Destek Aldıklarına Dair Bulgular.....	43
4.1.5.Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okuldan Beklentilerine Yönelik Bulgular	44
4.1.6.Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Öğretmenlerle Olan İletişimlerine Yönelik Bulgular	45
4.1.7.Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Hayallerindeki Öğretmenlere Yönelik Bulgular	45
4.1.8.Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Yöneticilerle Olan İletişimlerine Yönelik Bulgular	46
4.1.9.Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Hayallerindeki Yöneticilere Yönelik Bulgular	47
4.1.10.Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Tipik Gelişim Gösteren Arkadaşları İle Olan İletişimlerine Yönelik Bulgular.....	49
4.1.11.Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okulda Mutlu Olma Sebeplerine Yönelik Bulgular	49

4.2.Antalya Aile Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğündeki Görevlilerden Elde Edilen Bulgular..	51
4.2.1.Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Çocuklara Eğitim Verilmeli Mi Sorusuna Yönelik Bulgular	51
4.2.2.Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Eğitim Kurumlarında Eğitimle İlgili Yaşadıkları Sorunlara Ait Bulgular	52
4.2.3.Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okullarda Eğitim Açısından Yaşadıkları Sorunlar Karşısında Okul Yöneticileri Tarafından Alınan Önlemler	53
4.2.4.Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okula Gitme Durumuna Yönelik Bulgular	54
4.2.5.Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin İlerleyebilecekleri Eğitim Basamaklarına Yönelik Bulgular	55
4.2.6.Okulların Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Beceri (Sosyal Beceri, İletişim Becerisi, Mesleki Beceri vb.) Kazandırabilmelerine Yönelik Bulgular	56
4.2.7.Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okula Gidip Gitmemelerine Yönelik Bulgular	57
4.2.8.Okul Yöneticilerinin Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerle İletişimlerine Yönelik Bulgular	59
4.2.9.Öğretmenlerin Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerle İletişimlerine Yönelik Bulgular	60
4.2.10.Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Tipik Gelişim Gösteren Arkadaşlarıyla İletişimlerine Yönelik Bulgular	61
4.2.11.Kurum Çalışanlarının Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilere Destek Olmalarına Yönelik Bulgular	62

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç	64
5.2. Tartışma	65
5.3. Öneriler	70

5.3.1.Uygulamacılara Yönelik Öneriler	70
5.3.2.Araştırmacılara Yönelik Öneriler	71
KAYNAKÇA.....	72
EKLER.....	79
Ek: 1 Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Eğitim Süreçlerine Yönelik Durum Tespiti: Kurum Görevlileri ve Öğrenci Görüşleri Görevli Görüşme Formu.....	79
Ek: 2 Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Eğitim Kurumlarına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi Öğrenci Görüşme Formu.....	82
Ek: 3 Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Kararı.....	85
Ek: 4 Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Araştırma İzin Onayı.....	87
Ek: 5 Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Onayı.....	90
ÖZGEÇMİŞ.....	91
İNTİHAL RAPORU.....	93
BİLDİRİM.....	94

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo1. Örgün Eğitimdeki Özel Eğitim Kurumları, Öğrenci, Öğretmen ve derslik sayıları....	5
Tablo 2. Özel Eğitimin Temel İlkeleri.....	21
Tablo 3.1 Araştırmaya Katılan Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrenciler.....	34
Tablo 3.2 Araştırmaya Katılan Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrenciler Hakkında Demografik Bilgiler.....	35
Tablo 3.3 Katılımcı Görevlilerin Demografik Bilgileri.....	35
Tablo 4.1 Okula Gitmenin Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Hayatlarında Meydana Getirdiği Değişiklikler.....	40
Tablo 4.2 Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okulda Geçirdikleri 1 Gün.....	41
Tablo 4.3 Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Sorun Yaşadıklarında Destek Aldıkları Görevliler.....	43
Tablo 4.4 Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okuldan Beklentileri.....	44
Tablo 4.5 Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Hayallerindeki Öğretmenler.....	46
Tablo 4.6 Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Yöneticilerle İletişimleri.....	47
Tablo 4.7 Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Hayal Ettikleri Yöneticiler.....	48
Tablo 4.8 Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Tipik Gelişim Gösteren Sınıf Arkadaşlarıyla Etkileşimleri.....	49
Tablo 4.9 Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okulda Mutlu Olma Nedenleri.....	50
Tablo 4.10 Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okullarda Eğitim İle İlgili Yaşadıkları Sorunlar.....	52

Tablo 4.11 Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Yaşadıkları Sorunlara Yönelik Alınan Önlemler.....	53
Tablo 4.12 Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrenciler Okula Gitmeli Midir?.....	54
Tablo 4.13 Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin İlerlemeleri Gereken Eğitim Basamakları.....	55
Tablo 4.14 Okulların, Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilere Beceri (Sosyal Beceri, İletişim, Mesleki Beceri Vb.) Kazandırabilme Tablosu.....	56
Tablo 4.15 Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin, Okula Gitmek Zorunda Olmasalar Bile Yine De Okula Gitme Nedenleri.....	58
Tablo 4.16 Okul Yönetiminin Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerle İletişimleri.....	59
Tablo 4.17 Öğretmenlerin Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerle İletişimleri.....	60
Tablo 4.18 Kurum Görevlileri Tarafından Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilere Hangi Yönlerden (Okul Yönetimi İle İletişime Geçmek, Öğretmeni İle Görüşmek Vb.) Destek Olunduğu.....	62

KISALTMALAR LİSTESİ

ÖĞE	AÇIKLAMA
%	Yüzde
F	Frekans
AZGED	Amerikan Zihinsel ve Gelişimsel Engelliler Derneği (American Association for the Intellectually and Developmentally Disabled-AAIDD)
Akt.	Aktaran
AÖYÖ	Akademik Öz Yeterlik Ölçeği
BEP	Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
BİLSEM	Bilim ve Sanat Merkezi
ÇÖZGER	Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu
DEHB	Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu
IDEA	Engelli Bireyler Eğitim Yasası (Individuals with Disabilities Education)
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KKÖGÖ	Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrenciler
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MEGEP	Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi
OYDÖP	Okuma Yazma Dersi Öğretim Programı
ÖĞÜİUO	Özel Eğitim Uygulama ve İş Uygulama Okulu
ÖEHY	Özel Eğitim Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği
UNİCEF	Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuk Acil Yardım Fonu (United Nations International Children's Emergency Fund)
SHK	Sosyal Hizmetler Kanunu

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

En ilkel toplumlardan en gelişmiş toplumlara kadar, medeniyet düzeyi ne olursa olsun, eğitim konusu, toplumların esas konuları arasında yer almıştır. İnsanlar sürekli bir yaşam mücadelesi, hayatta kalma ve hayatı daha yaşanılır hale getirme çabası içerisinde bulunmaktadır. Bu çaba insanları sürekli yeni şeyler öğrenmeye yöneltmektedir. Nasıl ki toplum, gerekli bilgileri gelecek nesillere eğitim sayesinde aktarabiliyorsa; birey de yeni şeyler öğrendiğinde toplumda kendine yer bulur, insanlarla ilişkileri gelişir, kendi ihtiyaçlarını giderir ve kendi kendine yeter hale gelir. Kendi kendine yetme durumu, bağımsız yaşam becerisi kazanma durumudur ve bu durum eğitimin en önemli amacıdır. Eski çağlardan günümüze kadar insanların davranışlarını değiştirme ve onlara yeni davranışlar edindirme yoluyla, onları hayat karşısında daha donanımlı ve güçlü hale getiren eğitimin birçok tanımı yapılmıştır. Bu tanımlar toplumların yaşam şekillerine, felsefelerine, yaşadıkları dönemin özelliklerine ve o dönemde yaşayan, eğitim işiyle uğraşan kişilere göre değişmektedir. Eğitimle ilgili en yaygın tanım Ertürk (1975,12) tarafından yapılmıştır. O'na göre eğitim; *“Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci”* dir.

Eğitim sayesinde bireyler, öğrenmeyi hedefledikleri bilgiyi, belirli bir plan ve program dâhilinde hareket ederek ve çevreyle etkileşime geçerek edinirler. Bu bilgi edinme süreci her bireyde farklı hız, zaman ve düzeyde meydana gelmektedir. Her birey kendine özgü fiziksel, zihinsel, duygusal özelliklere sahip olduğu için öğrenme özellikleri de birbirinden farklıdır. Ancak bu farklılıkların yanında bazı bireyler anne karnında, doğum anında ya da doğduktan sonra, hastalıklar veya kazalar gibi yaşadıkları birtakım olumsuzluklardan dolayı akranlarına sağlanan eğitim olanaklarından yararlanamayıp, özel eğitime ihtiyaç duyarlar. Türkiye’ de engelli sağlık kurulu raporları sonuçlarına göre nüfusun 2.511.950’ si (Ulusal engelli Veri Sistemi, 2021) yetersizliği olan kişilerden oluşmaktadır. Nüfus oranlamasında önemli bir yere sahip olan ve önemli bir oran sergileyen engelli bireylere ilişkin ülkelerin araştırmalarının ne durumda olduğu merak edildiğinde, Amerika ve Avrupa Birliği ülkelerinde konuya ilişkin yeterli çalışmaların olduğu söylenebilir. Türkiye’de özel eğitim ve resmi eğitim kurumlarında tüm engel gruplarında öğrenim gören öğrencilerin sayısı 300 bin (%10’ un altında) dir. 64 bin

civarında kaynaştırma eğitimi alan öğrenci bulunmaktadır. Resmi kayıtlardaki engelli nüfus sayısına bakıldığında eğitim alan engelli sayısının oldukça düşük olduğu görülmektedir (Burcu, 2009).

Ahlaki, duygusal, sosyal, bedensel ve zihinsel gelişimi ile bireysel güvenliğini tehlikede olabilecek, istismara uğrayabilecek veya ihmal edilebilecek mağdur çocuklar korunmaya ihtiyaç duyulan çocuklardır Çocuk Koruma Kanunu, (Resmi Gazete, 2005). Çocukların korunması, her ülkede kapsamlı olarak ele alınması gereken büyük ve sistemli bir organizasyon olarak karşısına çıkmaktadır. Bireyin ne tür bir risk altında olduğu veya olmadığının anlaşılabilmesi için tespit ve ön inceleme oldukça önemlidir. Yapılan davranışın mevcut yasada karşılığının suç olması, bireyin koruma altına alınması gerektiği veya gerekmediği, çocuk koruma altına alınacak ise, ailenin yanında mı takip edileceği yoksa bir bakım merkezine mi yerleştirileceği, aileye veya çocuğa hissettirilmeden sürecin sonlandırılması, bu uygulamaların tamamının kanıt ve belgelere dayalı olarak raporlanması, doküman desteği vb. birçok uygulama çocuk koruma organizasyonunun işlevsel süreçleridir. (İzci, 2021)

Dünyada korunma ihtiyacı gerektiren çocukların sayısında giderek artış olması (UNICEF, 2021), ülkelerin huzur ve düzenine giderek zarar vermeye başlayan bir sorun olarak görülmeye başlamış, bunun sonucunda ise ulusal ve uluslararası politika ve anlaşmalar hazırlanarak, politikaların uygulanması hız kazanmıştır. İnsan hakları Evrensel Bildirgesi (1948), Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989), Çocuk Hakları Cenevre Bildirgesi (1924), gibi birçok anlaşma veya sözleşme ile bu sorunun ortadan kaldırılması veya büyümesi engellenmeye çalışılmıştır. Ülkeler, ulusal düzeyde de hazırladıkları politikalar ile tedbir kararı alınması gereken çocuklar için gerekli mücadeleleri vermektedirler. Türkiye son yıllarda özel eğitim alanında birçok ülkeyi geride bırakacak politikalar yaparak bu alanda önemli gelişmelere imza atmıştır (İzci, 2021). Özellikle koruma altında bulunan çocukları, yurt tarzı büyük binalardan çıkartarak ev tipi merkezlere (Çocuk Destek Merkezleri) aktarmış olması en önemli gelişmelerden birisidir. Suça itilmiş, suç mağduru olmuş veya sokaklarda tehlikeler ile karşılaşma ihtimalinden dolayı koruma veya tedbir kararı verilen çocuklar içerisinde, psiko sosyal destek ihtiyacı olduğu belirlenenlerin bu gereksinimleri giderilinceye kadar belirli bir süre için korunma ve bakımlarının sağlandığı, bu süreçte toplum ve yakın çevre ilişkileri için düzenlemelerin yapıldığı, çocuklarda suça itilme, mağduriyet, cinsiyet ve yaş durumlarına göre bireysel gereksinimlerine göre yapılandırılmış, ihtisaslaştırılmış olan bu

yatılı hizmet kurumlarına, Çocuk destek merkezleri denir. Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği, (Resmi Gazete, 2015).

Türkiye’de Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından 2019 yılında koruma kapsamında olup, özel eğitim ihtiyacı bulunan çocukların tespiti ve uygulama birlikteliğinin sağlanması için ÇÖZGER raporu geliştirilmiş ve “Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirilmesi Hakkında Yönetmelik” çıkartılmıştır (Resmî Gazete, 2019). Elmacı, (2022) koruma kapsamındaki çocuk hizmetleri ile özel eğitim ihtiyacı bulunan çocuklar için son dönemlerde çıkartılan yasal düzenlemelerde büyük benzerlikler bulunuyor olmasına rağmen, özel eğitimde koruma kapsamında bulunan çocuklara yeteri kadar yer verilmediğini ifade etmektedir.

Özel eğitim, özel eğitime gereksinimi olan bireylere sağlanan, onların var olan zihinsel, fiziksel, sosyal, duygusal potansiyellerini en üst seviyeye çıkarmayı hedefleyen eğitim faaliyetleridir. Arslan özel eğitimi, (2021) özel eğitim ihtiyacı duyan bireylerin en az sınırlandırılmış ve akranları ile aynı eğitimi alabilecekleri eğitim ortamlarının oluşturularak bu bireylerin yapabilecekleri becerilere göre yapılacak düzenlemeler sonucunda performanslarını en üst düzeye çıkarmaktır, şeklinde ifade etmektedir. Eripek, (2005: 8) özel eğitimi, *“özel gereksinimli bireylerin bağımsız yaşama olasılığını en üst düzeye çıkarmayı hedefleyen, bireysel olarak planlanan, sistematik olarak uygulanan ve dikkatli bir şekilde değerlendirilen öğretim hizmetlerinin bütünü”* şeklinde tanımlamıştır. Görüldüğü gibi Ertürk’ ün (1975) eğitim tanımı ile Eripek’ in(2005) ve Arslan’ ın (2021) özel eğitim tanımı benzerlik göstermektedir. Üçünde de eğitimin bir plan ve program dahilinde sürdürülmesi vurgusu yer almaktadır. Bu yönüyle özel eğitimi genel eğitimden ayırmamak, ancak özel eğitimi kendine özgü bir yaklaşımla ele almak gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Buradan hareketle özel eğitime gereksinimi olan bireylere verilen eğitimde amaç, onları mümkün olduğu kadar akranlarının olduğu eğitim ortamlarına katarak, onların olabildiğince toplumla iç içe olmasını sağlayarak, her birinin var olan performans düzeyinden yola çıkarak, plan ve programlar yoluyla, bağımsız yaşama ihtimallerini en üst düzeye çıkarmaktır.

Türkiye’de son yıllarda özel eğitim alanında önemli sayılabilecek gelişmeler olduğu göze çarpmaktadır. 7 Temmuz 2018 Cumartesi günü 30471 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan güncellenmiş Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği bunlardan biridir. Bu yönetmelikte, özel eğitim desteğine ihtiyaç duyan bütün öğrenciler düşünülmüş, onların eğitsel değerlendirmelerinin nasıl yapılması gerektiği, eğitim kademeleri arasındaki geçiş, erken

çocukluk dönemi eğitimi, birden fazla yetersizliği olan çocukların eğitimi, evde eğitim hizmeti, hastanede eğitim hizmeti, grup eğitimine hazırlık uygulaması, tamamlayıcı eğitim faaliyetleri, aile eğitim hizmetleri, eğitim programları gibi birçok unsura yer verilmiştir (30471 sayılı Resmi Gazete,2018). Bu yönetmeliğin günümüzde uygulanıyor olması eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması anlamına da gelmektedir.

Türkiye’de özel gereksinimli bireylere yönelik eğitim programları incelendiğinde, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 1960’lı yıllarda program geliştirme çalışmalarına başlandığı görülmektedir. Bunu 1990 ve 2004 yıllarında yapılan programlar izlemektedir. 2018 yılında ise, Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile TÜBİTAK Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezince özel gereksinimli öğrencilere yönelik öğretim programları hazırlanarak uygulamaya konulmuştur. Bu programlardan biri de orta-ağır gelişimsel geriliği ve otizm spektrum durumu olan öğrenciler için onların, okuma yazmayı günlük hayatlarında işlevsel olarak kullanıp, istedikleri bilgilere erişerek bağımsızlaşmalarını sağlamak amacıyla geliştirilen Okuma Yazma Dersi Öğretim Programıdır (OYDÖP) (MEB, 2018).

2002 yılında Özürlüler İdaresi Başkanlığı ve Devlet İstatistik Enstitüsü işbirliği ile yapılan araştırmada, Türkiye’de özel gereksinime ihtiyacı olan bireylerin Türkiye nüfusuna oranının %12.29’unu oluşturduğunu ve bu bireylerin sayısının 8 milyonun üzerinde olduğu yapılan bu araştırmada belirtilmiştir (Özgür, 2013).Özel gereksinimli bireylerin gerek sosyal hayatta gerekse toplumda iş ve sosyal statü olarak yer bulmalarında eğitimin yeri çok büyüktür. Bu eğitimin devamlılığı ve eşitliği Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasasında güvence ve koruma kapsamı altına alınmıştır. 1982 Anayasasının 42/8. maddesi gereğince “Devlet, özel durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır” ifadesi ile özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri koruma kapsamına alarak eğitimin devamını sağlamaya yönelik tedbirler almak zorundadır. 5378 Sayılı Engelliler Yasası Madde15 de ise, "Hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim alması engellenemez. Engelli çocuklara, gençlere ve yetişkinlere, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, bütünleştirilmiş ortamlarda ve engelli olmayanlarla eşit eğitim imkânı sağlanır." ifadesiyle Devlet özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri yasal olarak koruma kapsamına almıştır. Ayrıca özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin hakları Uluslararası Sözleşmelerle de güvence altına alınmıştır (Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi, 2008).

Türkiye Cumhuriyeti’nde özel eğitim gereksinimine ihtiyaç duyan öğrenci sayısı gün geçtikçe artmakta ve bu öğrencilerin örgün eğitime devam etmeleri gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Örgün eğitim kurumlarına 2017 yılı itibarıyla devam eden öğrenci sayısı 333.598 kişidir (http://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=270). Örgün eğitime devam eden özel gereksinimli öğrenci sayıları, öğretmen ve derslik sayıları yapılan bu en güncel çalışmada detaylı olarak Tablo 1’de belirtilmiştir.

Tablo 1. Örgün Eğitimdeki Özel Eğitim Kurumları, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayıları (Türkiye Geneli, 2021)

Okul Türü	Okul/ Kurum	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Derslik Sayısı
Özel Eğitim Toplamı	1 777	432 332	17 919	11 610
Özel Eğitim Okulöncesi Toplamı	121	4 986	978	776
Bünyesinde Anasınıfı Olan Özel Eğitim Okulu	150	1 249	355	284
Özel Eğitim Anaokulu	112	3 163	916	620
İşitme Engellilerİlkokulu	31	653	212	288
İşitme EngellilerOrtaokulu	31	881	467	218
Özel Eğitim MeslekLisesi (İşitme Engelliler)	20	1 222	487	266
Özel Eğitim Meslek Lisesi (Bedensel Engelliler)	1	77	32	25
Görme Engellilerİlkokulu	18	5469	186	128
Görme EngellilerOrtaokulu	18	585	306	280
Özel Eğitim Meslek Okulu (Görme Engelliler)	2	27	16	-
Hafif DüzeydeZihinselEngellilerİlkokulu	33	782	211	245
Hafif DüzeydeZihinselEngelliler Ortaokulu	39	1 271	519	77
Özel Eğitim Meslek Okulu (Zihinsel Engelliler III. Kademe)	182	13 133	3 401	1 506
Özel EğitimUyg.Okulu.IKademe (Ağır-Orta)	351	10 650	2 562	3 784
Özel Eğitim Uyg. Okulu. II Kademe(Ağır-Orta)	350	9 639	2 983	644
Özel Eğitim Uyg. Okulu. III Kademe(Ağır-Orta)	287	12 069	3 863	1 985
Özel EğitimSınıfı(İlkokul)	--	26 110	--	--
Özel EğitimSınıfı(Ortaokul)	--	23 084	--	--
Kaynaştırma Eğitimi(Anaokulu)	--	549	--	--
Kaynaştırma Eğitimi(İlkokul)	--	114 991	--	--
Kaynaştırma Eğitimi(Ortaokul)	--	144 769	--	--
Kaynaştırma Eğitimi(Ortaöğretim)	--	59 572	--	--
Ortopedik Engelliler İlkokulu	2	234	38	53
Ortopedik Engelliler Ortaokulu	2	220	42	-
(Özel) Özel Eğitim İlkokulu	16	48	247	254
(Özel) Özel Eğitim Ortaokulu	7	35	14	42
(Özel) Özel Eğitim Uygulama Okulu (III. Kademe)	2	17	58	87
(Özel) Özel Eğitim Meslek Okulu (III. Kademe)	2	10	26	48

1.2. Araştırmanın Amacı ve Problemleri

Bu araştırmanın genel amacı; Millî Eğitim Bakanlığında öğrenim gören koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin, örgün eğitim basamaklarında yaşadıkları sorunlara yönelik durum tespiti yapmaktır. Bu amaçla araştırmaya katılan koruma kapsamındaki özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere ve Antalya Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğündeki görevlilere aşağıda belirtilen alt problemler yöneltilmiştir.

Koruma kapsamındaki özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere yöneltilen alt problemler;

1. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin okula gitmelerinin hayatlarında meydana getirdiği değişiklikler nelerdir?
2. Koruma kapsamındaki özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler okulda bir günlerini nasıl geçirmektedirler?
3. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin okulda yaşadıkları sorunlar nelerdir?
4. Koruma kapsamındaki özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler okulda sorun yaşadıklarında kimlerden destek almaktadır?
5. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin okuldan beklentileri nelerdir?
6. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin öğretmenlerle iletişim süreçleri nasıl gerçekleşmektedir?
7. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin hayallerindeki öğretmen nasıl şekillenmektedir?
8. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin yöneticilerle iletişim süreçleri nasıl gerçekleşmektedir?
9. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin hayallerindeki yöneticiler nasıl şekillenmektedir?
10. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin tipik gelişim gösteren diğer öğrencilerle iletişimleri nasıldır?

11. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin okulda mutlu olmalarının sebepleri nelerdir?

Aşağıda Antalya Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğündeki görevlilerinin görüşlerine ait alt problemler yer almaktadır.

1. Özel gereksinimli çocuklara eğitim verilmeli midir?
2. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin eğitim kurumlarında eğitim ile ilgili yaşadıkları sorunlar nelerdir?
3. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin okullarda eğitim açısından yaşadıkları sorunlar karşısında okul yöneticileri tarafından neler yapılmaktadır?
4. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin okula gitme durumları nedir?
5. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin ilerleyebilecekleri eğitim basamakları nelerdir?
6. Okullar, koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilere beceri (sosyal beceri, iletişim becerisi, mesleki beceri vb.) kazandırabiliyor mu?
7. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin okula gitme istekleri nedir?
8. Okul yönetiminin koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerle iletişimi nasıldır?
9. Öğretmenlerin, koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerle iletişimi nasıldır?
10. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin, tipik gelişim gösteren öğrencilerle iletişimleri nasıldır?
11. Antalya Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğündeki görevliler, koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilere hangi alanlarda destek olmaktadır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Kurumlar arası işbirliği, çocuğun korunmasında başarıya ulaşmanın en önemli faktörlerden biridir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı gibi Millî Eğitim Bakanlığı da çocuklara hizmet veren temel kurumlar arasındadır ve bu iki kurumun iş birliği içerisinde faaliyette bulunması son derece önemlidir. Çocuğun korunması işi Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bırakılmış olup, okulun bu konudaki rolü sınırlı tutularak geri planda tutulmuştur. Bu konuda Elmacı da (2016), bakım merkezlerindeki çocukların korunmasıyla ilgili Türkiye' de okulların görev ve sorumluluklarını yeterince gerçekleştirememelerinin bir eksiklik olarak ön plana çıktığını belirtmektedir. Çocuk Koruma Kanununda belirtildiği üzere, koruma kapsamında olan çocukların koruyucu ve destekleyici tedbirleri arasında olan

eğitim tedbiri ve danışmanlık tedbirinin uygulanması için Millî Eğitim Bakanlığına (MEB) atıfta bulunmaktadır. Yapılan çalışmanın literatür taramasında koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin örgün eğitim süreçleri ve bu öğrencilerin örgün eğitimden yararlanma düzeyleri ile ilgili çalışmalara rastlanmamıştır. Bu araştırma MEB' in koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin eğitim ortamlarının iyileştirilmesine katkı sunacak ve bu öğrenciler ile ilgili farkındalık oluşturulacaktır. Araştırmada, koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin örgün eğitimden en iyi şekilde nasıl yararlanabileceklerine yardımcı olmak hedeflenmektedir. Araştırmanın sonucundan elde edilecek hedeflerden birisi de okullar da özel gereksinimi olan öğrencilerin özelliklerine uygun ortamların oluşturulması ve bu çocuklara yönelik ilgili kanunda belirtilen kurumlar arası iş birliğinin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları (Sayıtları)

Araştırmada görüşme yapılacak kişilerin temsil niteliğine sahip oldukları varsayılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların samimi, doğru ve tarafsız cevap verdikleri kabul edilmiştir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma Antalya Büyükşehir merkez ilçe sınırları içinde bulunan Antalya Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü görevlileri ile koruma kapsamındaki özel gereksinimi olan tüm hafif düzey zihinsel yetersizliği olan öğrencilerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Özel Eğitim: Özel eğitim, bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi ifade etmektedir (ÖEHY, 2018).

Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri: Bedensel, zihinsel ve ruhsal özürleri nedeniyle normal yaşamın gereklerine uyamama durumunda olan kişilerin, fonksiyon kayıplarını gidermek ve toplum içinde kendi kendilerine yeterli olmasını sağlayan beceriler kazandırmak veya bu becerileri kazanamayanlara devamlı bakmak üzere kurulan yatılı sosyal hizmet

kuruluşlarıdır. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan Özürlülerin Bakımı, Rehabilitasyonu ve Aile Danışmanlığı Hizmetlerine Dair Yönetmelik(Resmi Gazete, 2010)

Özel Eğitime Gereklinimi Olan Birey: Engel durumlarının yanı sıra yaş, cinsiyet, aile, kültür gibi faktörlerden dolayı destek almadıklarında tipik gelişim gösteren akranlarına sağlanan genel eğitim imkânlarından yeterince yararlanamayan bireylerdir (Diken, 2015: 5).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Özel Gereksinimli Bireyler ve Özellikleri

Özel gereksinimli bireylerin kimler olduğu, ne tür özelliklerinin olduğu konusunda yapılan tanımlar oldukça fazladır. Horridge' ye (2019) göre, bir çocuğun veya gencin, özel eğitim hizmeti almasını gerektiren bir engeli veya öğrenme güçlüğü varsa, bu kişi özel gereksinimli birey olarak düşünülmektedir. MEB, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine göre ise, özel eğitime ihtiyaç duyan özel gereksinimli birey; *“bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey”* olarak tanımlanmaktadır (Resmi Gazete, 2018). Bu genel bir tanımdır ve özel gereksinimli bütün bireyleri kapsamaktadır. Özel gereksinimli bireylerdeki farklılıkların zihinsel, fiziksel, sosyal, duygusal gibi birçok boyutta olabileceği görülmektedir. Bu boyutların yanına bireylerin yaş, cinsiyet, içine doğdukları çevre gibi birçok faktör de eklenince farklılıklar artmış ve özel gereksinimli bireylerin farklı şekillerde gruplandırılmaları kaçınılmaz olmuştur. Bazı gruplandırmalar yetersizlik türünün adıyla, bazı gruplandırmalar, işitme, görme gibi kategoriler şeklinde, bazı gruplandırmalar ise sık görülen yetersizlik ve seyrek görülen yetersizlik şeklinde oluşturulmuştur (Diken,2015). Türkiye’de kullanılan yasal gruplandırmalara bakıldığında özel gereksinimli bireylerin, görme, işitme, zihinsel ve fiziksel yetersizliği olan, dil ve konuşma güçlüğü çeken, duygu durum bozukluğu olan, otizm spektrum durumu olan, özel öğrenme güçlüğü çeken, üstün ve özel yetenekleri olan bireyler gibi farklı kategorilerde incelendiği görülmektedir.

Özel eğitimde bireyler yetersizlik adlarına göre sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırma türü ülkemizde uygulanan özel eğitimde politikalarında da geçerli olan bir sistemdir. Özel eğitim sisteminde en çok üzerinde durulan alan zihinsel yetersizliği olan bireyler için yapılan çalışmalardır (Diken, 2011).

AAIDD, (2015), Zihinsel yetersizliği, bireyin zihinsel işlevlerinde önemli derecede normalin altında olduğu uyum becerilerinin (akademik beceri, kendini yönetme, öz bakım, sosyal becerilerin) gelişmediğini vurgulamıştır. Ayrıca özellikle bu sınırlılığın 18 yaş altı bireylerde gerçekleşmesi durumu olduğunu belirtmektedir

Zihinsel yetersizlik, çeşitli biçimlerde sınıflandırılmakta olup; zekâ puanlarına göre orta, ağır ve çok ağır şeklinde yapılan sınıflandırma uzun yıllardır kullanılmakta ve günümüzde de kullanılmaya devam etmektedir. AAIDD’de, ilk defa 1992 yılında bireyler, ihtiyaç duydukları destek türlerine göre kategorize edilmiştir (AAIDD, 2015; Baykoç, 2017; Çiftçi-Tekinarslan, 2008; Şerefoğlu, 2014). Bu sınıflandırmada bireyler; sınırlı desteğe, kapsamlı desteğe ve orta desteğe ihtiyaç duymaktadır.

Zihinsel olarak gelişimsel geriliği ve otizm spektrum durumu olan bireyler, MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde ihtiyaçlarına göre gruplandırılmakta ve bu bireyler aşağıdaki şekilde açıklanmaktadır (Resmi Gazete, 2018)

- Hafif düzeyde zihinsel engelli birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle, özel eğitim ve destek eğitim hizmetine sınırlı düzeyde ihtiyacı olan birey.
- Orta derecede zihinsel engelli birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık nedeniyle temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ve destek eğitim hizmetine yoğun şekilde ihtiyacı olan birey.
- Ağır düzeyde zihinsel engelli birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum ve öz bakım becerilerindeki eksiklikleri nedeniyle yaşam boyu süren, yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey.
- Çok ağır düzeyde zihinsel engelli birey: Zihinsel yetersizliği yanında öz bakım, günlük yaşam ve temel akademik becerileri kazanamayan, yaşam boyu bakım ve gözetime ihtiyacı olan birey.
- Hafif düzeyde otizmi olan birey: Sosyal etkileşim, sözlü ve sözel olmayan iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki sınırlılığı nedeniyle destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey.
- Orta düzeyde otizmi olan birey: Sosyal etkileşim, sözlü ve sözel olmayan iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki sınırlılığı nedeniyle destek eğitim hizmetine yoğun şekilde ihtiyacı olan birey.

- Ağır düzeyde otizmi olan birey: Sosyal etkileşim, sözlü ve sözel olmayan iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki sınırlılığı nedeniyle yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey.

Zihinsel olarak tipik gelişim gösteren akranlarına göre gelişimsel geriliği olan, otizm spektrum durumu olan ya da diğer engel gruplarındaki bireyler özelleşen yetileri nedeniyle kendi içlerinde hafif, orta ve ağır gibi kategorilerde incelenmektedir. Palas (2017), Erdem (2010) ve Aker' e (2009) göre zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin bazı özellikleri aşağıda sıralanmıştır:

- Bu çocuklar olaylar ya da durumlar arasında neden-sonuç ilişkisi kurmakta zorluk çekerler
- Bu çocuklar düşük algı düzeyine sahiptirler. Çabuk unutulurlar. Somut kavramları soyut kavramlara göre daha kolay öğrenirler. Kavramlar arasındaki zıtlıkları öğrenmekte güçlük çekerler. Etkinlikte kalma veya etkinliği sürdürme süreleri kısadır. Çabuk sıkılırlar ve ilgileri dağınıktır. Bilgileri kısa süreli bellekten uzun süreli belleğe aktarmakta güçlük çekerler. Genelleme yapmakta zorlanırlar. Yeni ortamlara uyum sağlamakta zorlanırlar.
- Gelişimsel geriliği olan çocuklar tipik gelişim gösteren çocuklara göre daha düşük özgüvene sahiptirler. Bu çocuklar zihinsel olarak yetersizlikten etkilendikleri için günlük hayatta karşılaştıkları problemleri çözmede ve sorunlarla baş etmede zorluk yaşamaktadırlar.
- Gelişimsel geriliği olan çocukların dil gelişimleri tipik gelişim gösteren akranlarıyla aynı evrelerden geçmesine rağmen, yetersizlikten etkilenmiş bireyler daha geç konuşmakta, sesleri atlamakta, kelimelere yeni sesler eklemekte, kelimeleri bağlamına uygun kullanmamaktadırlar
- Tipik gelişim gösteren çocuklar, el-yüz yıkama, diş fırçalama, yemek yeme, tuvalet ihtiyacını giderme, tırnak kesme, giyinme, banyo yapma gibi becerileri günlük hayatta gözlem yaparak öğrenebiliyorken, özel gereksinimli öğrencilerin bu becerileri kazanabilmeleri sistematik çalışmalar gerektirmektedir

- Özel gereksinimli öğrenciler zihinsel yetersizliğin derecesine göre fiziksel anormallikler de yaşayabilmektedirler. Bu da onların el-göz koordinasyonu, ince ve kaba motor gelişimlerinin tipik gelişim gösteren akranlarına göre daha zayıf olmasına neden olmaktadır
- Gelişimsel geriliği ya da otizm spektrum durumu olan çocukların dikkatlerini belli bir süre bir olayda, bir durumda ya da bir etkinlikte toplamaları güç olabilmektedir. Sıklıkla dikkat dağınıklığı yaşayabilmektedirler.
- Özel gereksinimli çocuklar sahip oldukları zihinsel yetersizlikten dolayı akademik becerilerin öğreniminde de tipik gelişim gösteren akranlarından geride kalmaktadırlar. Akademik becerileri öğrenmeleri için tipik gelişim gösteren akranlarına göre daha fazla tekrar ve alıştırma yapmaları gerekmektedir.
- Bu çocuklar uygun olmayan davranışlar sergileyebildikleri için arkadaş edinmekte ve insanlarla sosyal ilişkiler kurmakta zorluk yaşamaktadırlar.
- Bu çocuklar yeni durumlara uyum sağlamakta güçlük yaşadıkları için, inatçılık, gerginlik, direnme, saldırganlık gibi davranış ve uyum sorunları yaşayabilmektedir.
- Özel gereksinimli çocuklarda depresyon, kaygı bozuklukları, iletişim bozuklukları gibi psikiyatrik bozukluklar tipik gelişim gösteren çocuklara göre daha fazla görülmektedir.
- Özel gereksinimli çocuklar sorumluluk almaktan kaçınabilmekte, duygu ve düşüncelerini ifade etmekte zorlanmakta ve sık sık engellenme duygusu yaşadıkları için istenmeyen davranışlar sergileyebilmektedirler.

Bu farklı özellikler, bireysel farklılığın ne kadar fazla olduğunu, yaşatlarının aldığı genel eğitime ayak uyduramamalarını, dolayısıyla daha özel bir eğitime tabi tutulmaları gerektiğini göstermektedir.

2.2. Özel Gereksinimli Bireyler Doğrultusunda Hazırlanan Eğitim Uygulamaları

Bu bölümde özel gereksinimli bireyler için düzenlenen eğitim uygulamalarından olan erken çocukluk dönemi eğitimi, birden fazla yetersizliği olan bireylerin eğitimi, evde veya hastanede eğitim, grup eğitimine hazırlık, aile eğitimi ve kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına kısaca yer verilmiştir. Türkiye’de Erken Çocukluk eğitimi 0-36 ay arasında özellikle aile eğitimleri düzeyinde verilmektedir. 36 ayığını tamamlayan özel eğitim ihtiyacı bulunan her çocuk için okul öncesi eğitim zorunludur. Bu bölüm MEB ÖEHY’ de (2018) yer alan eğitim uygulamaları dikkate alınarak özetlenmeye çalışılmıştır.

2.2.1. Erken Çocukluk Dönemi Eğitimi

Erken çocukluk dönemi eğitim uygulaması, 0-36 ay arasında, özel eğitime gereksinimi olduğu tespit edilen çocuklar ile gelişimsel olarak risk altındaki çocukların erken ve önleyici müdahale hizmetleriyle çocuğun akranlarıyla arasındaki farkı en aza indirmeyi, yetersizliğin engele dönüşmesini önlemeyi amaçlayan eğitim hizmetleridir (Pınar, 2006). Bu eğitim özel eğitim okulları, okul öncesi eğitim veren kurumlar ve anasınıfı olan okullarda verilebileceği gibi çocuğun evinde de verilebilmektedir. Bu eğitimi almak için velinin yazılı talebinin olması gerekmektedir. Bu eğitim hizmetinde Bakanlığın özel eğitim programları esas alınarak bir BEP hazırlanır ve aile eğitimi yolu ile velinin de eğitim sürecine katılımı sağlanarak program uygulanmaktadır. Eğitim, haftada iki gün ikişer saat şeklinde, her ders saati 40 dakika olacak şekilde, özel eğitim, okul öncesi ve çocuk gelişimi öğretmenleri tarafından verilmektedir.

2.2.2. Birden Fazla Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimi

Bu eğitim, zorunlu öğrenim çağında olup birden fazla yetersizliği olan, bu yetersizlikleri nedeniyle herhangi bir ilköğretim ve ortaöğretim okuluna devam edemeyen öğrencilere verilmektedir. Bu bireylerin eğitimi, öncelikle özel eğitim okullarında, özel eğitim okulu yoksa, diğer okulların bünyesinde valilik onayıyla bir sınıf açılarak yapılmaktadır. Açılan bu sınıflarda birden fazla gelişimsel gerilik grubundan etkilenen öğrenciler, birleştirilmiş sınıf uygulaması şeklinde, sınıfta en fazla 4 öğrenci olacak şekilde, BEP doğrultusunda, özel eğitim öğretmenleri tarafından eğitim verilebilmektedir ÖEHY, (2018). Sardohan Yıldırım’da (2017) Birden fazla yetersizliğe sahip çocukları; zihinsel yetersizliğin yanında bazı önemli motor beceriler ile duyuşal alanda yetersizliği bulunup destek ihtiyacı olan bireyler olarak tanımlamaktadır.

2.2.3. Evde ya da Hastanede Eğitim

Özel eğitime gereksinimi olan, zorunlu öğrenim çağındaki bazı çocuklar, birtakım sağlık sebepleri nedeniyle okula devam edememekte eğitimlerini evde veya hastanede yatarak devam ettirmek zorunda kalmaktadır. Bu çocukların eğitimleriyle ilgili yasal düzenlemeler mevcuttur. Bu çocukların haftada kaç saat ders alacağı sorumlu oldukları eğitim programı doğrultusunda, kayıtlı olduğu okul ve okul kademesine bağlı olarak 10 ders saati ve 16 ders saatinden az olmayacak şekilde planlanabilmektedir. Öğrencinin ihtiyacı olan derslere karar verildikten sonra, ihtiyaca göre özel eğitim öğretmenleri, okul öncesi öğretmenleri, sınıf öğretmenleri ve diğer alan öğretmenleri bu öğrencilerin eğitimi için görevlendirilebilmektedir. Bu öğrencilerin eğitimleri hafta içi planlanabildiği gibi hafta sonu da planlanabilmektedir ÖEHY, (2018). Sanır, (2009) özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için oluşturulan eğitsel düzenlemelerin, birlikte eğitsel düzenlemeler ve ayrılaştırılmış eğitsel düzenlemeler olarak iki grupta ele alındığını, ayrılaştırılmış eğitsel düzenlemelerde ise evde eğitim hizmeti, gündüzlü okullar eğitim hizmeti ve yatılı okullar eğitim hizmetleri olarak verildiğini belirtmiştir.

2.2.4 Grup Eğitimine Hazırlık

Özel eğitim programlarının uygulandığı okul ve kurumlarda, grup eğitimine devam edemeyen, yoğun problem davranışlar sergileyen, tuvalet eğitimi ve öz bakım becerilerini kazanamamış öğrencileri akranlarıyla eğitim almaya hazırlamak amacıyla bire bir eğitim verilebilmektedir. Bu eğitimler okul saati içerisinde, haftalık ders saatinin %40'ını geçmeyecek şekilde, öğrencinin devam ettiği okul ve okulun kademesi dikkate alınarak, BEP doğrultusunda planlanıp, bir özel eğitim öğretmeni tarafından verilebilmektedir ÖEHY, (2018). Başar, (2016) orta-ağır zihinsel engelli öğrencilerin grup çalışmalarına alınabilmesi için bireysel etkinliklerde başarılı olmaları gerektiğini belirtmektedir.

Koçak, (2018) özel eğitim uygulama okullarında, yoğun problem davranışlar gösteren, tuvalet eğitimlerini kazanamamış ve grupla eğitime hazır olmayan çocuklara grupla eğitim alabilmeleri için bireysel eğitim uygulanır. Bu öğrenciler haftanın belirli günlerinde bire bir eğitim alırlar, uygun görülmesi halinde bireysel eğitim aldıkları günler dışındaki günlerde grupla eğitim de alabilirler.

2.2.5. Aile Eğitimi

Aile eğitimi hizmeti, özel eğitime gereksinimi olan her yaş ve her eğitim seviyesindeki öğrenciye, eğitimlerine katkı sağlamak amacıyla rehberlik etmek ve eğitim vermek amacıyla Bakanlığın hazırladığı program dâhilinde belirli aralıklarla okul ve kurumlarda verilmektedir ÖEHY, (2018). Çocukların eğitimlerinde, günlük ve sosyal yaşam becerilerinde aileler okul, ev hayatlarında problemler yaşamaktalar ve çoğu zaman bu problemlerle başa çıkamamaktadırlar (Elson,2000; Sardohan Yıldırım ve Akçamete, 2013). Taşdemir, (2016) özel eğitim çocuğu bulunan ailelerin çoğunluğunda, çocukların eğitimlerinde desteğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir. Bu sebeplerden dolayı aile eğitimleri önem kazanmaktadır.

2.2.6. Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim

Özel gereksinimli öğrencilerin eğitimlerinde verimliliği sağlamak amacıyla onların akranlarıyla mümkün olan en üst düzeyde bir arada bulunmalarını sağlayıp, onlara bir takım destekleyici eğitim hizmetleri de sunularak eğitim almaları sağlanmaktadır. Batu ve arkadaşları (2017) kaynaştırma eğitime ilişkin “entegrasyon” ifadesini kullanmış bireyin topluma uyumunu, ilgi ve yeteneklerini en iyi şekilde geliştirebileceği eğitim ortamlarına ihtiyaç duyduğunu dile getirmiştir. Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla sağlanan eğitim uygulamalarında, bireyin ihtiyaçları dikkate alınıp, akranlarının olduğu eğitim ortamlarında tam veya yarı zamanlı olarak eğitim verilmektedir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde (2018) kaynaştırma eğitime yönelik “*Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler, kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerini akranlarıyla birlikte aynı sınıfta tam zamanlı veya özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak sürdürebilirler.*” ifadesi yer almaktadır. Öğrenciler tam zamanlı kaynaştırma eğitiminde, eğitimlerine normal sınıflarda devam ederken normal öğrenciler için tasarlanmış eğitim programına tabi olmaktadır. Gök, (2013) Sınıf kontrolünün daha rahat sağlanabilmesi için kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıflarda derslere giren tüm öğretmenler tarafından Bireysel Eğitim Programları hazırlanması gerektiğini belirtmiştir. Bu öğrenciler için hazırlanan BEP raporu doğrultusunda destek eğitim planlanarak yetersiz oldukları derslerden destek eğitim almaları sağlanır.

2.3. Özel Eğitim

Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasasının 42. Maddesinde “*Kimse eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.*” ifadesine yer verilmiştir.

Özel eğitim, MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde (2018)

Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitim,

olarak tanımlanmaktadır. En genel tanımıyla özel eğitim özel gereksinimi olan bireylere sunulan eğitimidir. Salend' e (2011) göre özel eğitim, davranışsal, duygusal, fiziksel, sağlık ve duygusal açıdan gelişimsel gerilik gösteren öğrencilere özel planlanmış ve koordine edilmiş kapsamlı öğretim hizmetleri sunmayı içermektedir. Salend' e (2011) göre bu eğitim hizmeti ve uygulamaları, özel eğitim ihtiyacı bulunan öğrencilerin eğitsel, sosyal, davranışsal ve fiziksel gelişimlerini sağlamak, tipik gelişim gösteren bireylere sağlanan eğitim hizmetlerinden eşit bir şekilde yararlanmalarını ve toplumsal bir birey olmalarını teşvik etmek, bu öğrencilerin güçlü yönlerini, yaşadıkları zorlukları belirlemek ve ele almak için hazırlanmıştır. Horridge'e (2019) göre ise özel eğitim, özel eğitim ihtiyacı bulunan öğrencilerin, tipik gelişim gösteren akranlarının okutulduğu okullarda kendisine sağlanamayacak eğitim ve destek hizmetleri anlamına gelmektedir.

2.3.1. Özel Eğitimin Tanımı ve Kapsamı

Özel eğitim bireysel olarak planlanmış, uzmanlık isteyen, yoğun, sonuca yönelik öğretimdir. Etkili ve etik kurallara uygun şekilde uygulandığında, özel eğitim aynı zamanda öğrenci performansının doğrudan ve sıklıkla ölçülmesiyle kılavuzlanan ve araştırma temelli öğretim yöntemlerinin sistematik kullanımı ile karakterize edilmektedir (Heward, 2013). Tanımda yer alan bireysel olarak planlama her bir öğrenci ve ailesi için bireyselleştirilmiş eğitim planlarının (BEP) hazırlanması anlamına gelmektedir. Uzmanlık ise özel gereksinimi olan bireylerin zedelenme, yetersizlik ve engel durumları ile bireysel yeterlik ve özelliklerine uygun eğitim verme konusunda eğitim almış eğitimcileri ifade etmektedir. Bu eğitimciler üniversitelerin lisans düzeyinde eğitim veren özel eğitim öğretmenliği programlarından mezun olmuş ve özel eğitim öğretmeni unvanı almış özel eğitim öğretmenleri ile kaynaştırma eğitimi ve özel eğitim konusunda eğitim almış, özel gereksinimi olan öğrencilerle çalışan okul öncesi, sınıf ve branş öğretmenlerini de içermektedir. Tanımda sözü edilen “yoğun” ise gerek okul ortamlarında gerekse okul dışı ortamlarda grup ve bireysel olarak verilen tam zamanlı eğitimleri açıklamaktadır. Sonuca yönelik öğretim ifadesi ise planlamada yer alan amaçların gerçekleşmesi, birey tarafından yerine getirilmesi anlamını taşımaktadır.

Tabak, (2021), Özel eğitim sadece öğretmenlerin sorumluluğunda olmayan, aile-çevre ve öğretmen etkileşimi ile devam etmesi gereken bir süreçtir. Özel eğitim ihtiyacı bulunan kişiler için istenen amaçlara giden yolda kişinin eğitiminde etkili olan tüm unsurların sürece önemli katkıları vardır.

Göç, (2021) Özel eğitim, farklılık veya engel diye nitelendirilebilecek yetersizliği olan ya da bir nedenden ötürü öğrenmede güçlükler yaşayan, tipik gelişim gösteren bireylerin gittikleri okullara kaydedilemeyen kişilerin eğitim ve öğretim gereksinimlerinin karşılanabilmesi için gereksinimlerine uygun eğitim programları oluşturularak, bu programların uygulanması için geçirilen sürece denir.

Enç, Çağlar ve Özsoy (1987), olağanın dışında üstünlük ya da eksiklik gösteren bireylere yönelik hazırlanan özel programların yer aldığı, özel materyaller aracılığıyla özel yetişmiş personelin kontrolünde gerçekleştirilen eğitimi özel eğitim olarak tanımlamaktadır. Ayrıca bu bireyleri zihin, beden, uyum ve öğrenme özellikleri bakımından dört kategoride sınıflandırmaktadır.

Ataman (2009), ise özel eğitimi, kişinin yaşayabilme yeterliliklerini tespit ederek bu yeterliliklerini en güzel şekilde kullanabilmesine olanaklar sağlanması ve üretebilen, kendi gereksinimlerini karşılayabilen ve sosyalleşebilen bireyler olarak yetişmeleri için verilen profesyonel eğitim olarak tanımlamıştır.

Culatta ve Tompkins (1999), özel eğitimi, akranlarına göre duyuşal, fiziksel ve akademik öğrenmelerinde farklılık bulunan öğrencilere bireyselleştirilmiş eğitim programı olarak belirtmiştir.

Kirk, Gallagher ve Coleman (2011), özel eğitimi, algıları yoluyla bilgileri elde edemeyen, düşünce ve duygularını ifade edemeyen öğrencilere genel eğitim programından farklı olarak hazırlanmış özel eğitim programı olarak ifade etmiştir.

2.3.2. Özel Eğitimin Amacı

Özel eğitimde temel amaç, yaşlılarından zihin ve duygu-durum açısında farklılıkları olup, yetersizlik gösteren bireylerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde yaşam becerilerini geliştirerek onların sosyal hayata uyum sağlamalarını hedeflemektir. Ayrıca bu bireylerin yeterliliklerinin arttırılması özel eğitimin temel amaçları arasında yer aldığı düşünölmelidir.

Özgür (2013), özel gereksinimi olan bireylerin toplumsal uyum içerisinde yaşayabilmeleri için davranış eğitimlerinin düzenli bir şekilde yürütülebilmesinin önemine değinmiştir. Bu uyumun ise bireyde davranışsal, zihinsel, duyuşsal özelliklerin geliştirilmesi ile sağlanabileceğini ifade etmiştir. Bu yönüyle bakıldığı zaman özel eğitimin bir müdahale eğitimi olduğu ve üç amacının bulunduğunu belirtmiştir. Bunlardan ilk basamağın önleyici yaklaşım, ikinci basamağın bireyde iyileştirici yaklaşımı, üçüncü basamağın ise ödünleyici yaklaşım olan bireyin sınırlılıklarının daraltılarak sosyal hayatını zenginleştirmeyi hedeflemektedir.

ÖEHY (2018), özel eğitimin temel amacı; Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri esas alınarak; eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kapasitelerini en üst düzeyde kullanmaları, üst öğrenime, meslek hayatına ve toplumsal yaşama hazırlanmalarını sağlamaktır. (Resmi Gazete, 2018)

ÖEHY' ne (2018) göre özel eğitimde kapsam; Özel eğitim ihtiyacı olan bireylere sunulacak eğitim ve öğretim hizmetlerinin yürütülmesine yönelik hükümleri kapsar.

Özel eğitimin temel İlkeleri aşağıdaki gibidir.

Türk Milli Eğitiminin genel ve temel ilkeleri doğrultusunda öğrencilere;

- Bireysel farklılıkları, gelişim özellikleri ve eğitim ihtiyaçları dikkate alınarak eğitim hizmeti sunulması,
- Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılması,
- Özel eğitim hizmetlerine erken dönemde başlanması,
- Özel eğitim hizmetlerinin özel eğitim ihtiyacı olan bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan, toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanıp yürütülmesi,
- Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitsel performansları doğrultusunda amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak diğer bireylerle birlikte eğitim görmelerine öncelik verilmesi,

- Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerini sürdürebilmeleri için kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılması,
- Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için BEP geliştirilmesi ve eğitim programlarının bireyselleştirilerek uygulanması,
- Ailelerin, özel eğitim sürecinin her aşamasına aktif katılmalarının sağlanması,
- Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde üniversitelerin ilgili bölümleri ve özel eğitim ihtiyacı olan bireylere yönelik faaliyette bulunan sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içinde çalışılması esastır.

2.3.3. Özel Eğitimin İlkeleri

Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasasının 42. Maddesine dayandırılarak çıkarılan 30/05/1997 tarihli ve 573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede (KHK, 1997) özel eğitim, özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim gereksinimlerini karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitim olarak tanımlanmaktadır. Özel eğitim hizmetlerinin sunulmasına ilişkin bu düzenlemede özel eğitimle ilgili temel ilkeler KHK’de Tablo 2’de görüldüğü gibi sıralanmıştır.

Tablo 2. Özel Eğitimin Temel İlkeleri

-
- a) Özel eğitim gerektiren tüm bireyler, ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.
-
- b) Özel eğitime erken başlamak esastır.
-
- c) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.
-
- d) Özel eğitim gerektiren bireylerin, eğitsel performansları dikkate alı narak, amaç, muhteva ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak diğer bireylerle birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.
-
- e) Özel eğitim gerektiren bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için her türlü rehabilitasyonlarını sağlayacak kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılır.
-
- f) Özel eğitim gerektiren bireyler için bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilmesi ve eğitim programlarının bireyselleştirilerek uygulanması esastır.
-
- g) Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif katılmalarının sağlanması esastır.
-
- h) Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, özel eğitim gerektiren bireylerin örgütlerinin görüşlerine önem verilir.
-
- i) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireylerin toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır.
-

Kaynak:

https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_07/09101900_ozel_egitim_hizmetleri_yonet_meligi_07072018.pdf

Engelli Bireyler Eğitim Yasası (IDEA, 2004), özel eğitimde en önemli amacın özel eğitim ihtiyacı olan bireylerde en az kısıtlayıcı ortamda gereksinimleri ölçüsünde doğuşundan itibaren herhangi bir ücret ödmeden yararlanmasını sağlamak olarak tanımlamaktadır. İDEA temel ilkeler olarak;

- Özel gereksinimi olan bireylerde eğitimler her birey için ayrı olmalı ve bu eğitimlerle ilgili bireylere garanti verilmelidir.

- Özel gereksinimli olan bireylere eğitim alacakları eğitim kurumuna yerleştirmeden önce uygun testler yapılmalı ve adil bir değerlendirme sonucunda ilgili programa yerleştirilmelidir.
- Özel gereksinimli bireylere yönelik eğitimler kişiye göre hazırlanmalı ve eğitimler bireysel olmalıdır.
- Özel gereksinimi olan bireylere akranları ile birlikte ve en az kısıtlayıcı ortamlarda eğitim verilmelidir.
- Eğitim tedbirlerinin daha adil alınabilmesi için gerekli yasal düzenlemelere gidilmelidir.
- Özel eğitimli bireylerin eğitimlerinde ailelerin katılımı önem arz etmektedir. Aileler çocukların eğitimlerinde aktif olmalı ve istediklerinde çocukları ile ilgili eğitim kayıtlarına ulaşabilmelidir.
- Özel eğitimde görev alacak personel kendisini yetiştirmiş ve özel eğitim yeterliliğine sahip donanımlarda olmalıdır. Bu yeterlilikler yerel yönetimlerce düzenlenmiş izin belgeleri veya lisanslar ile belgelenmelidir.
- Özel eğitimin amaçlarından bir tanesi de özel eğitime gereksinim duyan bireylerin öğrendiklerini sosyal hayata aktarabilmesidir. Bu bağlamda öğrendikleri bilgileri sosyal hayatta kullanabilmeleri ve kariyer planlarını düzenleyebilmeleri için yardımcı olacak planlar hazırlanmalı ve hayata geçirilmelidir.

2.3.4. Özel Eğitimin Tarihçesi

Özel eğitimin tarihi gelişiminde, engelli bireylere olan bakış açısı özel eğitimin alacağı yolda en önemli etken olmuştur. Bu nedenle özel eğitimi bireysel gayretlerle gerçekleştirdiği 19. Yüzyıl öncesi dönem (Kurumlar Öncesi) ve daha kurumsal bir statüye bürünerek yapılan özel eğitimin bulunduğu 19. Yüzyıl ve sonrası dönem (Kurumlar Dönemi) olarak iki dönemde inceleyebiliriz.

2.3.4.1. Kurumlar Öncesi Dönem

Orta Çağlarda çoğunlukla, engelliler bulaşıcı hastalıkları olanlarla birlikte toplumdan uzaklarda yaşamaya zorlanılmaktaydı. Bilimde yaşanan gelişmeler ile engellilikte genetik sebeplerin etkin olduğu görüşü yayılmaya başlamıştır. Bu görüşün yaygınlaşmasından sonra engelli çocukları olan aileler zamanla bu durumdan utanç duymuş ve engelli çocuklarını toplumdan saklamaya başlamışlar. Zamanla bir hastalık olarak görülmeye başlanan engelliliğin tedavi edilip edilemeyeceği sorgulanarak, tıbbi süreçlere dahil edilmesinin önü açılmıştır (Enç, Çağlar ve Özsoy, 1987).

Toplumlarda acıma ve merhamet duyguları 16. Yüzyılda yaygın dinlerin etkisi ile gelişmeye başlamış, böylelikle engelli bireylere olan bakış açısı da değişmiştir. Engelli bireylere karşı duyulan korku ve onlardan kaynaklanan utanma duygusu yerini acıma ve korumaya bırakmıştır. Akçamete (2010), büyük dinlerde çaresiz, engelli ve ihtiyaç sahibi olan kişilere daha merhametli olunmasının Yaratıcının emri olduğu vurgusu, toplumda din adına faaliyette bulunan kurumların bu bireyler için yardım kampanyalarında öncülük yapmalarını sağlamıştır. Yapılan yardım kampanyalarının yanı sıra bazı din görevlileri yetersizliği olan bazı kişilerin eğitilebilir olabildikleri yönünde fikirler üreterek dini alanları bu bireylere eğitim verilebilecek alanlara çevirmişlerdir. İspanyol keşiş Pedro Ponce de Leon işitme gereksinimi olan küçük bir grup çocuğa verdiği eğitimler ile konuşabilme becerilerini geliştirdiği ve okuma-yazmayı öğrettiği, dini kurumlarda bu tarz bireysel faaliyetlerin yaygınlaşarak bir sistem halini aldığı görülmektedir. Antebi (2005), din insanları dışında, bu gayretlerin 17. yüzyıl ile 16. yüzyıl arasında araştırmacı kişiler tarafından genişletildiği, İspanyol araştırmacılar tarafından ise sağır ve körlere yönelik eğitim hizmetleri verildiği görülmektedir.

18. Yy' da engelli birey eğitiminin geliştirilmesine yönelik çabaların artmasıyla özel gereksinimli bireylere yönelik, eğitim alacağı yapı ve mekanların varlığı göze çarpmaktadır. Felsefe ve bilimin ilerlemesi, bilginin kaynağına olan ilgilinin artması ile birlikte duyu organlarına önem artmıştır. Bu dönemde duyu organlarının önemi dikkat çekmektedir. Bu yüzyılda yapılan çalışmaların temelinde, bilim ve felsefenin gelişmesiyle birlikte kişideki duyu organlarının bilginin kaynağı olarak düşünülmesi ve yetersizliği olan kişilerin deneyimlerinden yararlanılması görüşü yatmaktadır. Aristoteles bilgiye ulaşmada en önemli organın kulak ve işitme olarak niteler. Sağır olan bireylerin dilsiz olabileceği düşüncesi, işitme kaybı olan bireylerin ne derece eğitilebilir sorusunu gündeme getirmiştir. İlk olarak 1755 yılında Fransa da akabinde 1760 yılında ise işitme engelliler için okul açılarak işaret dili

kullanılmaya başlanmıştır. Antebi, (2005) görme engelli eğitiminde ilk açılan okul Valentin Hauy'un "Küçük yaştaki körler için ulusal okulu" ismi ile 1784 yılında Fransa'da açtığı okul olduğunu belirtmiştir.

Ülkemizde ise engelli bireylere yönelik çalışmalar Osmanlı Dönemine dayanmaktadır. Osmanlı döneminde engelli ve yaşlılara ayrı bir önem verilmekteydi. Engelli ve yaşlı bireylerin yeteneklerine uygun işlerde çalıştırılarak devlet korumasına alındığı bilinmektedir. Osmanlı döneminde üstün yetenekli çocuklara da ayrı bir önem verilmekteydi. Bunun en iyi örneği ise Enderun Mektepleridir. Enderun mekteplerinde üstün yetenekli çocuklar eğitim almaktaydılar. Enderun mektepleri daha sonra Rusya da üstün yetenekli çocuklara yönelik açılacak olan okullara öncülük etmiştir. Enc (1987), Osmanlı döneminde açılan Enderun mekteplerinin Fatih Sultan Mehmet dönemi ile birlikte sistematik çalışmalar yürüten bir kurum haline kavuştuğunu belirtmiştir. Ayrıca bu okulların temel amacının devşirme çocukları askeri ve sivil hayata hazırlamak olarak kurulduğu, zamanla Müslüman çocukları da kapsayan bir eğitim anlayışına evrildiği görülmektedir.

2.3.4.2. Kurumlar Dönemi (19. yüzyıl ve sonrası)

19. Yy' da eğitimde kurumsallaşmaya yönelik çalışmalar göze çarpmaktadır. Yapılan çalışmaların birinci amacı özel gereksinimi olan bireylerin aldığı eğitimde fayda sağlayıp sağlamayacağıdır. Bireye eğitim mi verilmeli yoksa bakım hizmeti mi, hangisinin faydalı olacağına karar verilmelidir. Akçamete (2010), bu tartışmaların sonucunda özel gereksinimi olan bireylere yönelik eğitim kurumlarının açılması ve niteliklerinin belirlenmesinin önemsenmeye başlandığına değinmiştir.

Kurumlar döneminde özel gereksinimli bireyler için ayrı kurum ve okullar açılmış, bu bireyler bu eğitim kurumlarında sosyal hayattan ve toplumdan uzak tutulmuşlardır. 19.Yüzyılda Amerika Birleşik Devletleri'nde görme ve işitme engelli bireylere yönelik okullar açılmıştır. Akçamete (2010), özel gereksinimli bireylere yönelik (zihinsel, görme, işitme) ilk eğitim okullarının Fransa da 1831 yılında açıldığını belirtmiştir. Bu okulların adının ise Bicetre ve Salpetriere olduğunu ifade etmiştir. Çetinkaya (2010), yalnızca zihinsel gereksinimli öğrencilere yönelik eğitim veren ilk yatılı okulun İsviçre (Abendberger Okulu) de açıldığını, daha sonra farklı Avrupa ülkelerinde de benzer zihinsel gereksinimli okulların açıldığını ifade etmiştir. 1850-1860 yılları arasında ise, Almanya İtalya ve İngiltere de başta olmak üzere birçok ülke de zihinsel engelli okullarının sayıca arttığı bilinmektedir. Özel gereksinimli bireylerin eğitimlerine yönelik çeşitli eğitim kurumları açma girişimleri 19.

Yüzyılda hız kazanmıştır. Fransa’da görme engelli bireylere yönelik ilk okul 1873 yılında açılmıştır. Enç vd. (1987), Türkiye de özel gereksinimli bireylerin eğitimlerine yönelik sağırılar için açılan ilk eğitim kurumunun Ticaret Mektebi olduğunu belirtmiştir. Burada işitme gereksinimli öğrencilere yönelik eğitimler verilmiştir. Bu okul 1889’da Grati Efendi tarafından kurulmuştur. Bu eğitim kurumuna 1890 tarihinde görme gereksinimli öğrenciler için bölüm eklenmiş, kurumun adı ise Sağır, Dilsiz ve A’ma Mektebi olmuştur. Devletin açtığı eğitim kurumlarının dışında özel müteşebbislerin ve derneklerinde özel gereksinimli bireylere yönelik eğitim kurumu açma faaliyetleri olmuştur. Çetinkaya (2010), İzmir’de 1921 yılında özel bir dernek vasıtasıyla sağır, dilsiz ve körler okulu kurulduğunu, 1950 yılında da bu okulun Millî Eğitim Bakanlığı’na devredildiğini belirtmiştir.

19. yüzyıldan 20. yüzyıl başlarına kadar engelli bireylere yönelik eğitim mekanları; bir ya da birden fazla engel grubunu barındıran, genel eğitimin verildiği mekanlardan ayrılan kendi içinde sistematikleşen yapılardan oluşmaktadırlar. 19. yüzyılda özel gereksinimli bireylere eğitim veren yerler normal eğitimin verildiği yerlerden bağımsız, birden çok engel gurubunu içeren giderek sistematikleşen yerlerden oluşmaktaydı. Engelli bireylerin genel eğitim veren okullardaki çocuklardan ayrıştırılarak akranlarından ayrı yerlerde eğitim almaları aileler için giderek bir sorun haline dönüşmüştür. Özel gereksinimli çocukları olan aileler 20. yüzyılda engelli çocuklarının akranlarıyla normal sınıflarda eğitim almaları gerektiğini böylelikle çocukların sosyalleşmelerinin daha hızlı olacağını düşünmeye başlamışlardır. Bu sorunlar üzerine özel gereksinimli çocukların ayrı okullar yerine, yaşlılarıyla aynı eğitim kurumunda eğitim görmesi fikri ortaya çıkmış ve yaygınlaşmaya başlamıştır. 1916 yılında zihinsel engelli öğrencilerin genel okulların özel eğitim sınıflarına yerleştirilebilmesi için Stanford-Binet testi ilk kez uygulanmıştır. Daha sonra bu uygulama işitme gereksinimi olan öğrencilere uygulanarak devam etmiştir. Fakat bu uygulama ve testle ilgili birçok sorun ve yetersizlikler görülmeye başlanmıştır. 1920 yılında zihinsel gereksinimli öğrenciler iki kategoriye ayrılarak, eğitilebilir zihinsel engelli öğrenciler ve öğrenemez zihinsel öğrenciler olarak sınıflandırılmıştır. Genel eğitim veren okullara eğitilebilir özel gereksinimli öğrencilerin yerleştirilmesi kararlaştırılmış, öğretilebilir özel gereksinimli öğrencilerin ise özel eğitim kurumlarında eğitim görmelerinin devam etmesine karar verilmiştir. Akçamete (2010), bu uygulamanın diğer engel grupları içerisinde yer alan, işitme ve görme engelli olan özel gereksinimli bireylerde de devam ettiğini ve körler ile az görenler, sağırılar ile az duyanlar gibi sınıflandırılıp özel sınıflara bu kategorilere göre yerleştirildiğini belirtmiştir.

20.yüzyılda özel eğitim uygulamalarında sınıflama işlemleri uygulamasının yanı sıra, yasal mevzuatta da gelişmeler olmuştur. Özel gereksinimli bireylerin haklarının korunması ve tanınması ile onları toplumla bütünleştirici çalışmalar, bu bireylerin eğitimsel olarak ilerleme alanlarına katkı sağlamıştır. Bu gelişmelerin mihenk taşı 1948 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilip ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 26. maddesidir. 26. madde ile birlikte, özel gereksinimli bireylere yönelik “Herkes İçin Eğitim Hakkı İlkesi” uluslararası kanunla teminat altına alınmıştır. Kirk, Gallagher ve Coleman (2017), 1951 yılında Almaya da yapılan yasal düzenlemeler ile özel eğitim okullarının kanunlarla bir bütünlük içinde olmasının sağlandığını vurgulamıştır.

Türkiye’de ise bu tür gelişmelerin Cumhuriyet Dönemi ile birlikte başladığı görülmektedir. 1924 yılında çıkartılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitimde devrimler yapılmış; genellik, eğitim hakkı, fırsat ve imkân eşitliği gündeme gelmiş, eğitimden yararlanmanın her vatandaşın hakkı olduğu vurgulanmış, engelli bireyleri de kapsayan bir hareket başlatılmıştır. Bu kanunla özel gereksinimli bireylere yönelik eğitimde fırsat ve imkan eşitliği sağlanmış ve eğitimin, her vatandaş için temel bir hak olduğu vurgulanmıştır. 1950 yılında Özel eğitim alanında yaşanan en önemli gelişmelerden birisi özel eğitimin bakım hizmetinden çıkartılarak resmi olarak eğitim alanına dahil edilmesini sağlayan, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesine alınan özel eğitimin Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığından ayrılmasıdır. Akçamete ve Kaner (1999), bu değişim ile özel eğitimde uzman eğitimcilerin yetiştirilmesinin önemine dikkat çekilmiş ve bu amaçla 1950 yılında Gazi Eğitim Enstitüsüne bağlı özel eğitim şubesi açıldığını, bu şubenin özel eğitim programları ve özel eğitim hizmetleri ile ilgili çalışmalar yaptığını belirtmiştir Özgür (2013), 1957 yılında çıkarılan 6972 sayılı “Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun” da koruma kapsamına alınacak çocuklar ile ilgili yasal düzenlemelerin sorumluluğunun Millî Eğitim Bakanlığına verildiğini belirtmiştir.

1960’lara kadar özel eğitim alanında gerçekleştirilen yasal düzenlemeler ile, engeli olsun ya da olmasın tüm bireyleri birleştirmeye yönelik çalışmalar ve yaklaşımlar sergilenmiştir. Böylelikle genel eğitim hizmetleri veren okullarda bulunan özel eğitim sınıf sayıları ve yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar hız kazanmıştır. Özel eğitim sınıflarının yaygınlaştırılmasıyla birlikte bir takım sorunların da ortaya çıktığı görülmektedir. Özel sınıf sayılarının artması ile özel sınıfların yanlış kullanımı, öğretmenlerin öğrenci ile ilgili yaşadıkları en ufak problemde özel eğitim sınıflarına yönlendirme isteği, özel sınıflarının niteliğinde değişimlere neden olmuştur. Akçamete (2010), özel eğitim sınıflarının kapsam

alanlarında yaşanan sorunlar üzerine 1960 yılından sonra özel sınıf uygulamasının sonlandırıldığını belirtmiştir. Özel eğitimin kapsamı 1960 yıllarından sonra tartışılmaya başlanmış ve bu tartışmalar sonucunda özel eğitimde uzmanlaşma çalışmaları hız kazanmıştır. Bu çalışmalar sonucunda özel gereksinimli çocukların aynı yaşta olan diğer öğrenciler ile birlikte eğitim görmelerine yönelik yeni yaklaşımlarının ortaya çıktığı görülmektedir. Özellikle ABD, Kuzey Avrupa da 1970’lerde ortaya çıkan özel gereksinimli bireyler ile normal olarak kabul edilen bireylerin eşit haklardan yararlanabilmesi düşüncesi “Normalleştirme İlkesini” ortaya çıkarmıştır. Olcay ve Vuran (2015), toplumda engellerinden dolayı etkilenmiş olan çocukların da diğer bireylerin yararlandığı olanak ve fırsatlardan yararlanabilmesi için tüm bireylerin bir bütün olarak oluşturduğu bir toplumu amaç edinen bu ilke, özel gereksinimli bireylerin toplumda engelleri ile birlikte kabul görmesini ve onların becerilerine fırsat tanınarak en üst düzeye çıkarılmasının gerekliliğine vurgu yapmıştır.

1975 yılında ABD’de özel gereksinimli bireylere yönelik çıkarılan “Özel Gereksinimli Tüm Çocukların Yasası” (Education with All Handicapped Children Act) ile, 03-21 yaş aralığında bulunan özel gereksinimli tüm bireylerin devlet okullarından ücretsiz eğitim almaları sağlanarak bu bireylere eğitim alanında yasal güven verilmiştir. Bu yasa ile altı ilke benimsenmiştir. Bu ilkeler; eşit değerlendirme, sıfır reddetme, eşit yargılanma hakkı, Ebeveyn katılım ve BEP’ndan oluşmaktadır. Özel gereksinimli bireylerin eğitimine yönelik önemli gelişmeler getiren bu yasa, en az kısıtlayıcı ortam olarak belirlenmiştir. Fakat bu yasa 3 yaşının altındaki özel gereksinimli bireyleri kapsamadığından, tüm özel gereksinimli bireyleri kapsayan eğitim hakkı sağlamadığı düşüncesinin oluşmasına neden olmuştur. Bu düşünceden dolayı 1990 yılında mevcut yasada değişikliğe gidilerek tüm özel gereksinimli bireyler doğuştan itibaren kapsam altına alınmıştır. British Columbia, (2016) Tüm öğrenciler, eğitim programlarının tüm yönlerinde öğrenmeye, başarı fırsatlarına ve mükemmellik arayışına eşit erişime sahip olmalıdır.

2004 yılında yürürlükte olan Engelli Bireyler Eğitim Yasası (IDEA) özel gereksinimli bireylerin istihdamına göre yeniden düzenlenerek; bu bireylerin sosyal ve iş hayatlarına geçişleri ve uyumlarına yönelik planların hazırlanarak uygulanması konusunda son halini almıştır. Yasal düzenlemede özel gereksinimli bireylerin ayrı kurumlarda özel eğitim almaları yerine, komşu okullar sayılabilecek yakınlıktaki okullarda yada yaşlılarıyla aynı okullarda kaynaştırma eğitimleri alarak eğitimlerine devam etmesi amaçlanmıştır. Böylelikle yetersizlikleri az olan çocukların bazı derslerde ve ders dışı etkinliklerde akranlarıyla birlikte aynı ortamı paylaşarak sosyalleşmeleri sağlanacaktır. Kirk vd., (2017), günümüzde de devam

eden bu anlayış, özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin kaynaştırma ve bütünleştirilme eğitimleri için hedeflenen önemli bir adım olduğunu vurgulamıştır. IDEA da özel eğitim ihtiyacı fazla olan öğrencilerin kaynaştırma eğitiminden yarar sağlayamayacağı, onlar için eğitimin ayrı okullarda devam etmesinin önemli olduğuna vurgu yapılmıştır.

Altınışık (2013), Ülkemizde de 1961 Anayasasının 48. Maddesinde, özel gereksinime ihtiyaç duyan çocukların eğitim hakkının güvence altına alındığını belirtmiştir. Ayrıca 1973 yılında 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile, özel eğitim sisteminin özel eğitimi de kapsayacak şekilde bütüncül bir hale getirilmesi hedeflenmiştir. Özgür (2013), 1982 Anayasasında özel gereksinimli bireylerin eğitim haklarını koruma altına alırken, 1983 yılında çıkarılan “2196 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu” ile de özel gereksinimli bireylere yönelik tedbir kararları alınmaya başlandığı belirtmiştir. Ayrıca bu kanunun 4. Maddesinde, özel eğitim gereksinimi bulunan çocukların okullarda yaşat ve akranları ile eğitim almalarında okul idaresinin gerekli tedbirleri alması gerektiği hususlarına değinilmiştir. Fakat yasada, özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların akranları ile eğitim almasının her özel gereksinimli öğrenci için uygun olamayacağına değinilmesine rağmen, hangi özel gereksinimli öğrencilerin akranları ile eğitim alabileceğine yönelik detaylı bir açıklamanın bulunmadığı görülmektedir (URL-5). Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim haklarına yönelik ihtiyaç duyulan açıklama 1997 yılında çıkarılan 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede temel ilkeler ile belirtilmiştir. Kararnamede yer alan en önemli husus, özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin ihtiyaç duyduğu eğitim hizmetinin erken çocukluk dönemiyle başlatılması ve kaynaştırma eğitiminde ihtiyaç duyulan eğitim ortamının oluşturulmasına yönelik bilgilerin yer almasıdır. 2196 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu, yayınlanan bu kararnameden sonra yürürlükten kaldırılmıştır çünkü kararnamenin bir diğer özelliği “Özel Eğitime Muhtaç Çocukların” eğitim hakları ve gerekli ortamların sağlanmasını içeren açıklayıcı ve ayrıntılı bir yapıya sahip olmasıdır. Bu kararnamenin devamında çıkarılıp, 2000 yılında yürürlüğe giren “2509 sayılı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde” özel gereksinimli öğrencilerin eğitimleri ve tanılamaları açısından önemli yönlendirmeler yer almaktadır. Yönetmelikte, özel gereksinimi olan bireylerin kaynaştırma eğitiminden yararlanabilecekleri belirtilmiş olup, RAM’ da oluşturulan Eğitsel Değerlendirme Kurulunun tanılaması sonucunda bireyin kaynaştırma eğitime veya hangi eğitim kurumuna gidebileceklerine yönelik süreç ile ilgili açıklamalar yer almaktadır. Tanılamalarda okul ve ailenin sürecin içine dahil edilmesi gerekmekte olduğu belirtilmiş, bu süreçte özel eğitimin sınırları çizilerek birey için en az kısıtlayıcı ortam ve erken yaşlardan itibaren kişinin eğitim

görmesine yönelik düzenlemeler yapılması ile ilgili hükümler mevcuttur. 2509 sayılı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Ülkemizde özel eğitim alanında gelişmelerin hızlanmasına katkı sağlamıştır

Milli Eğitim Bakanlığı kaynaştırma eğitiminde temel amaç, özel eğitim ihtiyacı bulunan öğrencilerin becerilerini en güzel biçimde kullanabilmeleri ve sosyal bir birey olarak kendisini ifade edebilmeleri için gerekli olan eğitim programları oluşturularak çocukları hayata hazırlayacak eğitimleri almalarını sağlamaktır. Kaynaştırma eğitimi bir bütün olarak amaçlanmaktadır. Bu eğitimde ailelere, öğretmenlere ve birlikte eğitim gördükleri akranlarına da sorumluluklar yükleyerek bu bireylere kabullenme ve hoşgörü duyguları kazandıracak da ifade edilmiştir. Böylelikle kaynaştırma eğitiminin sadece kaynaştırma eğitimi alan çocuklar için bir kazanım olmadığı diğer bireylere de katkıları olduğu belirtilmektedir. MEB (2006), bu amaçlar doğrultusunda yetersizlikleri bulunan bireylerin toplumla bütünleşebileceğine vurgu yaparak, kapsayıcı eğitimin bütünleştirici özelliğinin geliştirilebileceğine değinilmiştir. Fakat bu açıklamalara rağmen ağır düzey engeli bulunan bireyler ile yetersizliklerinden dolayı yoğun destek ihtiyacı bulunan bireylerin kaynaştırma eğitiminden yararlanma şanslarının bulunmadığı da belirtilmektedir. Bundan dolayı kaynaştırma eğitiminin bütünleştirici özelliğinin, her engelli bireyi kapsayamadığı anlaşılmaktadır.

2.4. Özel Eğitim Okulları

MEB, (2018) Bütün bu yasal zorunluluklardan dolayı Türkiye’de, 18 farklı türde okul mevcuttur. Özel Eğitime ihtiyaç duyan bireylere, bu konuda özel olarak yetişmiş uzmanlar aracılığıyla, özel eğitime yönelik hazırlanan eğitim programları ve yöntemlerinin uygulandığı özel eğitim uygulama okullarında eğitim verilmektedir. Özel eğitim; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri, bu bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile akademik disiplin alanlarındaki yeterliliklerine dayalı olarak uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi ifade etmektedir (MEB, 2018). Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için zorunlu öğrenim, özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için okul öncesi eğitim döneminde başlayıp ortaöğretim süresini de kapsayan eğitim ve öğretim sürecidir.

2.4.1. Özel Gereksinimli Bireyler İçin Açılan Okul Öncesi Eğitim Kurumları

36 ayını tamamlayıp, 66 ayını doldurmamış çocuklar için özel eğitim anaokulları açılabilir. Buna ek olarak ilköğretim kademesinde eğitim veren özel eğitim okulları

(Eğitim Uygulama Okulları), tam bağımsız anaokulları ve ilköğretim okullarında özel eğitim anasınıfları açılıp bu çocukların eğitim almaları sağlanabilmektedir. Bu çocuklar tipik gelişim gösteren akranlarıyla aynı sınıfta eğitim görebilmekte ve sınıf mevcutları en fazla 5' i özel gereksinimli çocuk olmak üzere 14 kişi olabilmektedir. Sınıflarda mümkün olduğunca seviye grupları oluşturulmakta ve bu çocuklar bakanlığın hazırladığı eğitim programı doğrultusunda ders yapmaktadırlar. Bu sınıflarda öğrenciler bir okul öncesi öğretmeni ve bir özel eğitim öğretmeni olmak üzere iki öğretmenle günde 6 saat ders yapabilmektedirler

2.4.2. Özel Gereksinimli Bireyler İçin Açılan İlköğretim Kurumları

Görme, işitme veya fiziksel olarak gelişimsel geriliği olan öğrenciler için hem gündüzlü hem de yatılı özel eğitim ilkokulları ve ortaokulları açılabilir. İlkokullarda derslerin çoğunluğu özel eğitim öğretmeni tarafından verilirken sadece Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi ile yabancı dil dersi alan öğretmeni tarafından verilmektedir. Ancak yabancı dil dersi bu okullarda zorunlu değildir. Bu derslerde özel eğitim öğretmeni derse katılır ve alan öğretmenine destekte bulunur. Ortaokullarda ise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi yanında Müzik, Görsel Sanatlar, Beden Eğitimi gibi dersler bulunmaktadır ve bu dersler alan öğretmeni tarafından yürütülmektedir. Bu okullarda dersler 40 dakika şeklinde planlanmış olup, ilköğretim programı uygulanmaktadır.

Hafif düzey gelişimsel geriliği olan bireyler için ise sadece gündüzlü özel eğitim okulları açılabilir. Hafif düzeyde gelişimsel geriliği olan çocukların okutulduğu okullarda, hafif düzeyde otizm spektrum durumu olan çocuklar için ayrı otizm sınıfları açılabilir. Sınıf mevcutları, otizm sınıflarında 4 kişiyi, diğer sınıflarda ise en fazla 10 kişiyi geçmeyecek şekilde, öğrencilerin yaş ve gelişim özellikleri mümkün olduğunca dikkate alınarak düzenlenmektedir. Bu okullarda yine ilköğretim programı takip edilerek her öğrenci için BEP hazırlanmaktadır. Hafif düzeyde gelişimsel geriliği ve otizm spektrum durumu olan öğrencilerin okutulduğu ilkokullarda alan dersi olarak sadece din kültürü ve ahlak bilgisi dersi bulunmakta ve dersleri özel eğitim öğretmeni yürütmektedir. Ortaokullarda ise din kültürü ve ahlak bilgisi dersinin yanında alan öğretmenleri ve özel eğitim öğretmenin birlikte okuttuğu müzik, beden eğitimi ve görsel sanatlar dersleri de bulunmaktadır.

Zihinsel olarak orta veya ağır düzeyde gelişimsel geriliği ve yine orta veya ağır düzeyde otizm spektrum durumu olan öğrenciler için özel eğitim uygulama okulları hem ilkokul (1. Kademe) hem de ortaokul (2. Kademe) düzeyinde açılabilir. Bu okullarda gelişimsel geriliği olan öğrenciler ile otizm spektrum durumu olan öğrenciler için ayrı sınıflar

oluşturulmaktadır. Gelişimsel geriliği olan öğrencilerin sınıf mevcudu 8, otizm spektrum durumu öğrencilerin sınıf mevcudu 4 kişiyi geçmeyecek şekilde oluşturulmaktadır. Bu sınıflarda Bakanlığın hazırladığı özel eğitim programları doğrultusunda BEP hazırlanarak eğitim-öğretim faaliyetleri sürdürülmektedir. Derslerin tamamı özel eğitim öğretmenleri tarafından yürütülürken, 1. Kademe yer alan din kültürü ve ahlak bilgisi dersi ile 2. Kademe yer alan din kültürü ve ahlak bilgisi, görsel sanatlar, müzik, beden eğitimi gibi alan derslerine alan öğretmenleri de katılmaktadır. Alan derslerinin okutulmasında alan öğretmenine özel eğitim öğretmenleri yardımcı olmaktadır. (MEB, 2018)

2.4.3. Özel Gereksinimli Bireyler İçin Açılan Ortaöğretim Kurumları

Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin meslek sahibi olabilmeleri için mesleki eğitim veren okullar bulunmaktadır.

İlköğretimi tamamlayan ortaöğretim düzeyindeki görme ve fiziksel engeli olan öğrenciler için hem yatılı hem de gündüzlü meslek liseleri açılmaktadır. Bu okullardaki öğrenciler Bakanlıkça hazırlanan meslek programları doğrultusunda eğitim görmektedirler. Bu okullardaki dersler 40 dakika, sınıf mevcudu ise en fazla 15 kişi olacak şekilde alan öğretmeni tarafından yürütülmektedir. Bu okullardan mezun olan öğrenciler mezun oldukları alan neyse o alana ait diploma almaktadırlar.

İlköğretim programını tamamlayıp, tipik gelişim gösteren öğrencilerin devam ettiği herhangi bir ortaöğretim okuluna devam edemeyecek durumda, zihinsel olarak hafif düzey gelişimsel geriliği, hafif düzey otizm spektrum durumu, işitme veya görme engeli olan öğrenciler ise, herhangi bir iş veya meslek öğrenmek amacıyla gündüzlü özel eğitim meslek okullarına devam edebilmektedirler (MEB, 2018). Bu okullarda öğrenciler özel eğitim programları ile mesleki eğitim programları doğrultusunda öğrenim görmektedirler. Bu okullarda zihinsel olarak gelişimsel geriliği olan öğrenciler ile otizm spektrum durumu olan öğrenciler farklı sınıflarda okutulmakla birlikte, sınıf mevcutları zihinsel engel sınıfı için 10, otizm sınıfı için 4' ü geçmeyecek şekilde düzenlenmektedir. Dersler özel eğitim öğretmeni tarafından okutulur ancak alan dersleri olan din kültürü ve ahlak bilgisi, resim, müzik, beden eğitimi ve meslek derslerine ait derslerde dersin büyük sorumluluğu alan öğretmenlerine aittir. Özel eğitim öğretmeni alan öğretmenine destek olmaktadır. Bu okullardan mezun olan öğrencilere diploma verilmektedir.

Okulu bitiren öğrenciler bir kamu kuruluşuna istihdam edildikleri takdirde, bu diplomalar onların meslek lisesini bitirenlerle aynı özlük haklarına sahip olmalarını sağlamaktadır.

2.4.4. Özel Yetenekli Bireyler İçin Açılan Kurumlar

Örgün eğitime devam edip, zihinsel olarak ya da resim müzik gibi herhangi bir yetenek alanında üstün başarı gösteren öğrenciler için var olan potansiyellerini en üst seviyeye çıkarmak amacıyla eğitim veren Bilim ve Sanat Eğitim Merkezi (BİLSEM) açılmaktadır. BİLSEM’ lerde verilen eğitimler öğrencilerin örgün eğitim saatleri dışında hafta içi veya hafta sonu planlanmaktadır. BİLSEM’ lerde proje odaklı, disiplinler arası ve çoğunlukla etkinliğe dayalı bir eğitim programı kullanılmakta ve eğitimler hem bireysel olarak hem de grup şeklinde yürütülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma modeline uygun bir durum çalışmasıdır. Nitel durum çalışması; (1) güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışan, (2) olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatları ile belirgin olmadığı ve (3) birden fazla kanıt veya veri kaynağının var olduğu durumlarda kullanılan, görgül bir araştırma yöntemidir (Yin, 1984, s.23'den akt. Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.277). Bu çalışmada bütüncül tek durum deseni kullanılmıştır. Bütüncül tek durum deseninde, tek bir analiz birimi vardır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.290).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evren örnekleme 2019-2020 öğretim dönemi yılında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Antalya İl Müdürlüğü bünyesinde bulunan koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrenciler ve bu öğrenciler ile ilgilenen Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü personelleri oluşturmaktadır. Çalışma evreni, ulaşılabilen evrendir. Nitel araştırmalarda genelleme yapma kaygısı olmadığı için evrende olması muhtemel tüm çeşitliliği, farklılığı ve zenginliği temsil edebilecek bütüncül bir çerçeve elde edilmeye çalışılmaktadır. Bu nedenle nitel araştırmalarda “amaçlı örneklem” modeli kullanılmaktadır. Amaçlı örneklem modelinde temel amaç, araştırmanın konusunu oluşturan kişi, olay ya da durum hakkında ve belirli bir amaç doğrultusunda derinlemesine bilgi toplamaktır (Maxwell, 1996). Görüşmede öğrenci ve görevlilerin istekliliği göz önünde bulundurulmuştur. Bu çalışmada örneklem seçimi amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik ve ölçüt örneklemesine göre yapılmıştır.

Amaçlı örnekleme, 'uygun ve faydalı bilgi verme olasılığı en yüksek olan katılımcıları seçmek için kullanılır' (Kelly, 2010, 317) ve sınırlı araştırma kaynaklarını etkin bir şekilde kullanacak vakaları belirlemenin ve seçmenin bir yoludur (Palinkas ve diğerleri, 2015). Amaçlı

bir stratejiyi benimsemenin nedenleri, çalışmanın amaçları ve hedefleri göz önüne alındığında, belirli insan türlerinin söz konusu fikirler ve konular hakkında farklı ve önemli görüşlere sahip olabileceği ve bu nedenle örnekleme dâhil edilmesi gerektiği varsayımına dayanmaktadır (Robinson, 2014). Ortaya çıkan örnek seçilen kriterlere göre homojendir ve bu kriterlere ilişkin kararlar önceden verilir (Schreier, 2018, 93). Maksimum çeşitlilik örneklemedeki amaç, göreceli olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum düzeyde yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Aşağıda Tablo 3.1'de araştırmaya katılan öğrencilerin bilgileri yer almaktadır. Antalya Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü bünyesinde bulunan Koruma kapsamındaki özel gereksinim ihtiyacı bulunan 7 öğrencinin tamamı araştırmaya katılmıştır. Öğrencilerin 1'i altıncı sınıf, 1'i yedinci sınıf, 1'i dokuzuncu sınıf, 2'si onuncu sınıf ve 2'si on ikinci sınıfta eğitim görmektedir. Araştırmaya katılan 13 ile 21 yaş aralığındaki tüm katılımcılar kız öğrencidir. Görüldüğü üzere araştırmaya koruma kapsamında bulunan özel gereksinimi olan toplam 7 öğrencinin tamamı katılmıştır.

Tablo 3.1. Araştırmaya katılan koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrenciler

<i>Bağımsız Değişken</i>	<i>n=7</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü	6. Sınıf	1	14,3
	7. Sınıf	1	14,3
	9. Sınıf	1	14,3
	10. Sınıf	2	28,5
	12. Sınıf	2	28,5
Koruma kapsamındaki özel gereksinimli Öğrenciler	13	1	14,3
	14	1	14,3
	16	2	28,5
	17	1	14,3
	19	1	14,3
Yaş	21	1	14,3
Cinsiyet	Kız	7	100
	Erkek	0	

Aşağıda tablo 3.2'de araştırmaya katılan öğrenciler hakkında demografik bilgiler yer almaktadır. Tablo 3.2'ye göre araştırmaya katılan öğrencilerin 3'ü köyde 4'ü ise Büyükşehirde yaşamlarının çoğunu geçirmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin 6'sının eğitim almadığı, sadece 1'nin ilköğretim düzeyinde eğitime sahip olduğu görülmektedir. Yine öğrenci babalarının 1'i ortaöğretim, 2 tanesinin ilköğretim düzeyinde eğitime sahip oldukları, 4'ünün ise eğitim almadığı görülmektedir. Öğrencilerin babalarının eğitim düzeylerinin annelerinin eğitim düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Öğrencilerin annelerinin çoğunluğunun ev hanımı olduğu, babaların ise büyük oranda serbest meslekle ilgilendikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 3.2.*Araştırmaya Katılan Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrenciler Hakkında Demografik Bilgiler*

Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Yaşanılan çevre	Aile ile Görüşme	En Sık Görüşülen Akrabalar	Anne Eğitim Durumu	Baba Eğitim Durumu	Anne Meslek	Baba Meslek
1	16	Kız	Büyükşehir	Nadiren Görüşüyor	Anne-Baba	İlköğretim	Ortaöğretim	Ev Hanımı	Serbest Meslek
2	16	Kız	Büyükşehir	Görüşüyor	Baba Kardeşler	Yok	İlköğretim	Diğer	Diğer
3	14	Kız	Köy	Görüşmüyor	Yok	Yok	Yok	Ev Hanımı	Serbest Meslek
4	19	Kız	Büyükşehir	Nadiren Görüşüyor	Anne, Baba Kardeşler	Yok	Yok	Ev Hanımı	Serbest Meslek
5	21	Kız	Büyükşehir	Nadiren Görüşüyor	Anne, Baba Kardeşler	Yok	Yok	Ev Hanımı	Serbest Meslek
6	17	Kız	Köy	Görüşüyor	Kardeşler	Yok	Yok	Diğer	Diğer
7	13	Kız	Köy	Görüşüyor	Anne, Baba Kardeşler	Yok	Yok	Ev Hanımı	Emekli

Tablo 3.2'ye göre öğrencilerin 4'ünün Büyükşehirde ve 3'ünün ise daha önce köyde yaşamlarını geçirdikleri bilgisi elde edilmiştir. Öğrencilerden birisinin ailesi ile görüşmediği, diğer öğrencilerin ise çoğunlukta anne ve babaları ile görüştükleri görülmektedir. Öğrencilerin annelerinin çoğunluğunun ev hanımı olduğu babalarının ise serbest meslek ile uğraştığı anlaşılmaktadır. 2 öğrenci ise anne ve babalarının mesleği hakkında bilgi sahibi değildir. Öğrencilerin en çok görüştükleri kişilerin baba, kardeş ve anne olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin tamamı kadındır. Öğrencilerin yaş ortalamasının yaklaşık 17 olduğu söylenebilir.

Tablo 3.3.*Katılımcı Görevlilerin Demografik Bilgileri*

Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Yaşanılan çevre	Eğitim Durumu	Mesleki Deneyim	Görevi	Medeni Durum	Çocuk Sayısı	Korunma Kapsamında Kalma
1	44	Erkek	İl Merkezi	Lisans	16-20	Yönetici	Bekar	0-1	Hayır
2	51	Kadın	İl Merkezi	Lisans	21 yıl ve üstü	Öğretmen	Evli	0-1	Hayır
3	30	Kadın	İl Merkezi	Lisans	6-10	Psikolog	Evli	Yok	Hayır
4	51	Erkek	İl Merkezi	Lisans	21 yıl ve üstü	Psikolog	Bekar	Yok	Hayır
5	46	Kadın	İl Merkezi	Lisans	6-10	Bakıcı	Bekar	2-3	Hayır
6	43	Kadın	İl Merkezi	Lisans	21 yıl ve üstü	Hemşire	Bekar	0-1	Hayır

Tablo 3.3'te araştırmaya katılan görevlilerin demografik bilgileri yer almaktadır. Tablo 3.3'e göre araştırmaya Antalya Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü bünyesinde görev yapmakta olan; 1 yönetici, 1 Öğretmen, 2 Psikolog (öğretmen), 1 Hemşire ve 1 de Sosyal çalışmacı (Bakıcı) olmak üzere, 6 görevli katılmıştır. Katılımcıların 2'si Erkek 4'ü kadın olup, tamamının lisans mezunu olduğu, yaşamlarının çoğunu il merkezinde geçirdikleri, yaş ortalamasının yaklaşık olarak 44 olduğu ve katılımcılardan hiçbirinin koruma kapsamındaki bir kurumda kalmadığı görülmektedir. Tablo 3.3. te katılımcıların demografik bilgileri verilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma nitel bir çalışma olup, veri elde etmek amacıyla “bireysel görüşme formu” geliştirilmiştir. Bireysel görüşme formunun hazırlanma aşamasında pilot görüşmeler yapılmıştır. Bireysel görüşme formunun hazırlanmasında, araştırmanın dayandığı kavramsal çerçeve ve ilgili alanyazın taramasından yararlanılmıştır. Böylece oluşturulan pilot bireysel görüşme formu için dış paydaşlarla görüşme yapılmıştır. Dış paydaşların önerileri doğrultusunda sorular daha anlaşılır hale getirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen verilerin etkili ve verimli olması için görüşme sorularının kolay anlaşılır, odaklı (spesifik), açık uçlu, yönlendirmeden uzak olmasına dikkat edilmiş, sonuçta 11 sorudan oluşan 2 adet görüşme formu hazırlanmıştır. Daha sonra hazırlanan görüşme formları alan uzmanı kişilerin görüşüne sunulmuş ve alınan öneriler doğrultusunda son şekline karar verilmiştir. Görüşme formlarının ilk kısmında araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcıların demografik bilgilerini içeren sorular, ikinci kısmında ise konuya ilişkin sorular (Ek 1- 2) bulunmaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması

Görüşmelere başlamadan önce Antalya Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ile Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne yasal izin almak için müracaat edilmiştir. Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğünden yasal izin alınmış, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığından ise, görüşmelerin Koronavirüs (Covid-19) Pandemi tedbirlerinden ötürü öğrencilerle uzaktan bağlantı yolu ile görüşülmesi, görevlilerle ise yüz yüze görüşmelerle gerçekleştirilmesi koşulu ile izin alınmıştır. Bu nedenle araştırmada görüşmelerin bir kısmı, yüz yüze gerçekleştirilmiş, bir kısmı ise 2019 yılında tüm dünyayı etkisi altına alan Koronavirüs salgın hastalığı (Covid-19) kural ve tedbirlerinden dolayı uzaktan bağlantı yolu ile gerçekleştirilmiştir. Görevliler ve öğrenciler ile görüşülerek araştırma hakkında bilgi verilmiş, araştırmaya katılacak olanların isimlerinin gizli tutulacağı, çalışmada kodlama yöntemi kullanılacağı ifade edilmiş, kabul

ederlerse görüşme talebinde bulunulmuştur. Görüşme bilgilerinin araştırmacı tarafında saklı tutulacağı, görüşmecinin istemediği bilgilerin silineceği katılımcılara bildirilmiştir. Araştırmaya katılmaya istekli görevli ve öğrencilerin istedikleri gün ve saatte görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin görüşmeden tedirgin olmamaları için görüşmeler sohbet havasında gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Görüşmelerde tüm etik süreçlere özen gösterilmiştir. Görüşmelerde bireysel görüşme formlarında yer alan sorular yöneltilmiş ve yapılan görüşmeler ses kayıt cihazları ile kayıt altına alınmıştır. Ses kaydına başlamadan önce görüşmelerin ses kayıt cihazıyla kayda alınacağı katılımcılara ifade edilmiş ve yazılı olarak da izin alınmıştır. Görüşmelerin ses kaydına alınmasındaki amaç veri kaybını en aza indirmektir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada uzmanlarla yapılan bireysel görüşmelerin dökümleri alınmış ve tek tek analiz edilerek kodlamalar yapılmıştır. Görüşme dökümleri, ilgili alan uzmanı tarafından görüşme kayıtlarına uygunluğu bakımından yeniden değerlendirilerek görüşme dökümlerinin doğru olduğu onayı alınmıştır. Kodlama aşamasında daha önceden belirlenmiş kavramlara göre kodlama tekniği uygulanmıştır. Bu kodlama tekniği “araştırmanın temelini oluşturan bir kuram ya da kavramsal çerçevenin olduğu durumlarda kullanılmaktadır” (Strauss ve Corbin, 1990’dan akt., Yıldırım ve Şimşek, 2008: 165). Böylece katılımcılarla gerçekleştirilmiş olan görüşme dökümleri, önceden belirlenmiş olan kodlama listesine göre analiz edilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi ile betimsel analiz teknikleri kullanılmıştır. Analiz aşamasında elde edilen veriler, kodlama listesinde yer alan alt-tema ve ana-tema altına yerleştirilmiştir. Son olarak, alt-tema ve ana-tema altına giren tüm ifadeler tablo ile sunulmuştur.

3.6. Araştırmanın İnanırlılığı

Nitel araştırmalarda, araştırmaların güvenirliliği ve geçerliliği, “inandırıcılık” başlığı altında toplanmıştır (Sardohan Yıldırım, 2017). Bu araştırma uzun bir süreç ve koronavirüs pandemisi (Covid-19) nedeni ile zor şartlarda gerçekleştirildiğinden dolayı çok farklı kaynaklardan veri toplanmasına gerek duyulmuştur. Bu araştırmada belge, sesli kayıtlar, bireysel görüşme formları, video kayıtlar, demografik bilgi formları kullanılmış ve bunlar dosyalanmıştır.

Araştırmanın geçerliği ve güvenirliğini artırmak için aşağıdaki uygulamalar gerçekleştirilmiştir;

Araştırmanın iç geçerliğini (inandırıcılığı) artırmak için, görüşme formunu geliştirme sürecinde ilgili alanyazın incelemesi sonucunda konu ile ilgili kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. İçerik analizinde temalar ve temaları oluşturan alt temaların kendi aralarındaki ilişki ile her temanın diğeriyle ilişkisi kontrol edilerek bütünlük sağlanmıştır. Ayrıca veri toplamadan hemen sonra, ulaşılan sonuçlar ve yorumlar veri kaynakları ile teyit edilerek katılımcı teyidi sağlanmıştır. Diğer taraftan görüşmede kaydedilen bilgilerin bilimsel amaçlı kullanılacağı ve gizliliği konusunda anlaşma imzalanması, karşılıklı güvenin sağlanmasında önemli bir etken olacağı düşünülmektedir. Böylece görüşme sürecinde toplanan verilerin gerçek durumu yansıtması sağlanacaktır.

Araştırmanın dış geçerliğini (aktarılabiliirliğini) arttırmak için, araştırma süreci ve bu süreçte yapılanlar ayrıntılı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca hem olay ve olguların hem de onların değişkenlik gösteren özelliklerinin ortaya konabileceği amaçlı örnekleme yöntemiyle gönüllülük esasına dayalı olarak belirlenmiş görevli katılımcılar ve hedef grup öğrencilerle görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın iç güvenilirliğini (tutarlılığını) artırmak için, bulguların tamamı yorum yapılmadan doğrudan verilmiştir. Ayrıca görüşmede elde edilen veriler üzerinde, araştırmacı ve nitel araştırma konusunda deneyimli bir uzman ile ayrı ayrı kodlamalar yapılmıştır. Araştırmanın dış güvenilirliğini (teyit edilebilirliğini) artırmak için, araştırmacının tüm veri toplama araçlarını, ham verilerini, analiz aşamasında yaptığı kodlamaları ve rapora temel oluşturan algıları, notları, yazıları ve çıkarımları, dışarıdan bir uzmanın incelemesine sunarak teyit incelemesi yaptırılmıştır. Araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, veri toplama süreci, verilerin çözümlenmesi ve analitik genelleme yöntemiyle alanyazında yapılmış konu ile ilgili araştırmalarla yapılan karşılaştırmaların kurama genelleme yapılarak yorumlanması ayrıntılı bir biçimde belirtilmiştir.

Kodlamalarda katılımcılara sıra numarası verilmiştir. 1. katılımcı öğrenci için = K1, 2. katılımcı öğrenci için = K2, 3. katılımcı öğrenci için = K3, 4. katılımcı öğrenci için = K4, 5. katılımcı öğrenci için = K5, 6. katılımcı öğrenci için = K6, 7. katılımcı öğrenci için = K7, 1. katılımcı görevli için: G1, 2. Katılımcı görevli için: G2, 3. Katılımcı görevli için: G3, 4. Katılımcı görevli için: G4, 5. Katılımcı görevli için: G5, 6. Katılımcı görevli için: G6 şeklinde kodlama yapılmıştır.

3.7. Araştırma Etiği

Araştırmalarında gizlilik, dürüstlük, adil paylaşım ve sorumluluk prensipleri geçerlidir. Yapılan bu araştırmada da aynı prensiplere bağlı kalınmak için gerekli zen gösterilmiştir. Araştırma sürecinde etik ilkeler ile ilgili olarak;

- Koronavirüs (Covid-19) salgını nedeni ile katılımcıların riske girmemeleri için gerekli hijyen kurallarına azami derecede zen gösterilmiştir.
- Katılımcıların zel hayatlarının mahremiyeti için araştırma raporunda kod isimler kullanılmıştır.
- Araştırmaya katılan katılımcılardan verilerin toplanması ve kodlanması esnasında kullanılan araçların kullanımı için onay alınmıştır.
- Katılımcıların rutinlerini ve günlük yaşantılarını zora sokmayacak ortam ve zamanlarda araştırma süreci ilerletilmiştir.
- Koronavirüs (Covid-19) salgınından dolayı katılımcı öğrencilerle yapılan görüşmeler (uzaktan bağlantı yoluyla (online) olarak gerçekleştirilmiş bu görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Görüşmelerin kayıt altına alınacağı grşeler başlamadan önce katılımcıları belirtilmiştir.
- Uzaktan bağlantı yolu ile yapılan görüşmelerin kayıt edileceği katılımcılara bildirilmiş, onayları alındıktan sonra görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerle Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünde çalışan görevlilerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilere Ait Bulgular

Özel gereksinimi olup koruma kapsamında bulunan öğrencilere aşağıda maddeler halinde bulunan alt problemler yöneltilmiş, öğrencilerin eğitim kurumlarında yaşadıkları eğitim süreçleri hakkında durum tespiti yapılmaya çalışılmıştır. Ertürk' te (2009), özel gereksinimli öğrencilerin eğitimi için eğitim kurumu sayısının arttırılması ve bu kurumlardan yararlanacak olan özel gereksinimli öğrencilerin entegrasyonuna önem verilmesi gerektiğini belirtmektedir.

4.1.1. Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okula Gitmelerinin Hayatlarında Meydana Getirdiği Değişikliklere Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların 6'sı okula gitmenin hayatlarında değişiklik yarattığını belirtirken yalnız bir öğrenci, okul hayatının kendisinde herhangi bir değişiklik yaratmadığını “Hayır, bazen üzgün bazen mutlu- değişiklik olacağına inanmıyorum. Hiçbir şey değişmiyor arkadaşlarım bile arkadaş olmuyor benimle (K2).” şeklindeki görüşleri ile ifade etmektedir. Okulun hayatlarında değişiklik yarattığını belirten öğrencilere ait bilgiler Tablo 4.1’de gösterilmiştir.

Tablo 4.1. Okula gitmenin koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin hayatlarında meydana getirdiği değişiklikler

Öğrenciler	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7
Öğretmenleri sevmek	✓			✓		✓	✓
Okulu sevmek			✓				
Meslek Öğrenmek	✓						
Arkadaşlarıyla beraber olmak				✓		✓	✓
Okulda çeşitli etkinlikler yapmak					✓		

Tablo 4.1’e göre öğrencilerin okula gitmelerinin hayatlarında meydana getirdiği değişiklik gerekçeleri sırasıyla; öğretmenleri sevmek (f=4), arkadaşlarla beraber olmak (f=3), bir meslek öğrenmek (f=1), okulu sevmek (f=1) ve okulda çeşitli etkinlikler yapmak (f=1)

şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcıların okula gidince hayatlarındaki değişikliklerden en önemlisi öğretmenlerine karşı duydukları sevgidir. Bu konuda katılımcılardan biri düşüncelerini “Okula gidince okulun şeylerini mesela öğretmenlerimi seviyorum (K1).” şeklinde, diğer bir katılımcı ise “Arkadaşlarım var öğretmenleri var onları da çok seviyorum, onları çok seviyorum (K4).” şeklinde ifade etmektedir. Katılımcıların ikinci sırada ifade ettikleri ise; arkadaşları ile beraber olmaktır. Katılımcılardan biri düşüncelerini “Okula gitmek benim için çok güzel bir duygu, oradaki arkadaşlarım beni çok seviyor bende onları çok seviyorum (K6).” şeklinde ifade ederken diğeri aşağıdaki şekilde ifade etmektedir:

Arkadaşlarım var öğretmenleri var onları da çok seviyorum, onları çok seviyorum. Okulda arkadaşlarımı görünce çok seviniyorum, o kazandırıyor, arkadaşlarımı öğretmenlerimi onlar (K4).

4.1.2. Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okulda Geçirdikleri Bir Güne Ait Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerden 6 tanesi okulda geçirdikleri bir gün içerisinde çeşitli etkinliklere katılım gösterdiklerini, 1 öğrenci ise herhangi bir etkinliğe katılamadığını sadece gözlem yapabildiğini “Daha çok etkinlikleri gözlemliyorum, faaliyetlere çok fazla katılamıyorum oradaki oyuncaklarla oynayamıyorum (K5).” sözleriyle ifade etmektedir. Öğrencilerin bir günde neler yaptıklarına yönelik bulgular Tablo 4.2’de gösterilmektedir.

Tablo 4.2. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin okulda geçirdikleri 1 gün

Öğrenciler	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7
İstiklal Marşı Okumak	✓			✓		✓	
Derslere katılmak	✓	✓	✓	✓			✓
Etkinliklere katılmak			✓	✓			✓
Servis Beklemek	✓						
Kahvaltı yapmak veya yemek yemek		✓				✓	
Oyun oynamak	✓	✓	✓			✓	✓
Etkinlikleri gözlemlemek					✓		
Sohbet etmek						✓	

Tablo 4.2’ye göre öğrencilerin bir günde okulda neler yaptıkları ile ilgili bulgular sırasıyla; derslere katılmak (f=5), oyun oynamak (f=5), İstiklal Marşı okumak (f=3), etkinliklere katılmak (f=3), kahvaltı yapmak veya yemek yemek (f=2), servis beklemek (f=1), etkinlikleri gözlemlemek (f=1), sohbet etmek (f=1) şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcıların okula gittiklerinde en çok vakit geçirdikleri alan derslere katılmaktır. Bu konuda katılımcılardan biri: “Bizim okul özel eğitim olduğu için Matematik görüyorum,

Türkçe görüyorum, bazen boyama yapıyoruz (K3).” başka bir katılımcı: *“Sonra atölyelere gideriz, sonunda da sınıflara gideriz. Atölyelerde mum döküyoruz, dikiş yapıyoruz (K4).”* şeklinde duygularını ifade etmektedirler. Katılımcıların ikinci sırada ifade ettikleri oyun oynamak ile ilgili katılımcılardan biri *“İşte arkadaşlarımla kız arkadaşlarımla. Bazen erkek arkadaşlarımla da oyun oynarız. Hep beraber ortada sıçan oynarız. Voleybol oynarız, koşarız, yakan top oynarız, saklambaç oynarız(K6).”* yine katılımcılardan biri *“arkadaşlarımla beraber oyun oynuyorum okulda, spor yapıyorum K7.”* Şeklinde duygularını ifade etmektedir. Katılımcıların üçüncü sırada ifade ettikleri İstiklal Marşı okumak ile ilgili katılımcılardan biri *“Önce sabah, tabi pazartesten başlayayım. Sabah ilk İstiklal Marşı okuyoruz (K1).”* Yine katılımcılardan biri: *“İstiklal Marşını okuruz, İstiklal Marşını okuduktan sonra sınıflarımıza gideriz (K6)”* şeklinde duygularını ifade etmektedirler. Katılımcıların dördüncü sırada ifade ettikleri etkinliklere katılmak ile ilgili katılımcılardan biri *“Atölyelerde mum döküyoruz, dikiş yapıyoruz(K4).”* Yine katılımcılardan biri *“bazen boyama yapıyoruz öyle (K3)”* Şeklinde duygularını ifade etmektedir. Katılımcıların beşinci sırada ifade ettikleri kahvaltı yapmak veya yemek yemek ile ilgili katılımcılardan biri *“Okulda yemek yiyordim, kahvaltı yapardım, (K2)”* yine katılımcılardan biri *“Okulda yemek yiyordim, kahvaltı yapardım (K2).”* Şeklinde duygularını ifade etmektedir. Katılımcıların altıncı sırada ifade ettikleri servis beklemek ile ilgili katılımcılardan biri: *“Servis geç kalıyor bazen. Bizim dışımızdaki öğrencileri bırakıyorlar, sonra bizi alıp eve bırakıyorlar. Bazen servisi biraz bekliyoruz (K1).”* Şeklinde duygularını ifade etmektedir. Katılımcıların yedinci sırada ifade ettikleri etkinlikleri gözlemlemek ile ilgili katılımcılardan biri: *“Daha çok etkinlikleri gözlemliyorum, faaliyetlere çok fazla katılamıyorum oradaki oyuncaklarla oynayamıyorum (K5).”* Şeklinde duygularını ifade etmektedir. Sekizinci sırada ifade edilen sohbet etmek ile ilgili katılımcı aşağıdaki şekilde düşüncelerini belirtmektedir.

Sonra arkadaşlarım geldiğinde de arkadaşlarımla beraber biraz sohbet ederiz, daha ders başlamadan, istiklal Marşı başlamadan önce(K6).

4.1.3. Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okulda Yaşadıkları Sorunlara Ait Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerden 6’sı okulda herhangi bir sorun yaşamadığını, 1’i ise temizlik ile ilgili sorun yaşadığını belirtmektedir. Okulda temizlik ile ilgili sorun yaşadığını belirten öğrenci: *“Mesela arkadaşlarım beni sevmiyor bitli diyorlar, gıcık diyorlar (K2).”* şeklinde görüşlerini belirtmektedir. Diğer öğrenciler ise herhangi bir sorun yaşamadıklarını belirtmektedirler. Bu konuda katılımcılardan biri *“Hayır yaşamıyorum.*

Hiçbir arkadaşım da hiçbir öğretmenimden sorun yaşamadım. Okulda hiçbir sorun yaşamıyorum (K3).” bir diğer katılımcı ise “Hayır hiç sorun yaşamadım.1 kere okula geç kaldım şey oldu, sınava geç kaldım, sınava girmediğim oldu oda bir kere onda fazla kızmadılar, sadece derse niye girmedin dediler (K6).” şeklinde düşüncelerini belirtmektedirler.

4.1.4. Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okulda Sorun Yaşadıklarında Kimlerden Destek Aldıklarına Dair Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin tamamı karşılaştıkları sorunlara karşı destek aldıklarını belirtmektedirler. Öğrencilerin okulda karşılaştıkları sorunlara karşı kimlerden destek aldıklarına dair bulgular Tablo 4.3’te gösterilmektedir.

Tablo 4.3.*Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin sorun yaşadıklarında destek aldıkları görevliler*

Öğrenciler	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7
Okul Müdürü			✓				✓
Öğretmenler		✓	✓	✓		✓	✓
Müdür Yardımcısı	✓						
Rehber Personel	✓						
Ablalar		✓	✓			✓	✓
Rehber Öğretmenler	✓			✓	✓		
Servis Şoförü	✓						

Tablo 4.3 ’e göre öğrenciler okulda sorun yaşadıklarında sırasıyla öğretmenler (f=5), ablalar (f=4), rehber öğretmenler (f=3), okul müdürü (f=2), müdür yardımcısı (f=1) rehber personel (f=1), servis şoföründen (f=1) destek almaktadır. Katılımcıların okulda sorun yaşadıklarında en fazla öğretmenlerden destek aldığı tespit edilmiştir. Bu konuda katılımcılardan biri “*Öğretmenlerden (K2).*” şeklinde düşüncelerini ifade etmektedir. Katılımcıların ikinci sırada destek aldıkları kişiler ablalardır. Katılımcılardan biri “*Kimden destek alırım, önce kendim düşünürüm, eğer şey fazla şey olursa bu evdeki ablalarla biraz konuşurum (K6).*” Şeklinde ifade etmektedir. Katılımcıların üçüncü sırada destek aldıkları kişiler ise rehber öğretmenlerdir. Katılımcılardan biri: “*Rehber öğretmene gidiyorum (K5).*” Şekilde düşüncelerini belirtmektedir.

4.1.5. Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okuldan Beklentilerine Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerden 5’i okuldan farklı beklentilerinin olduğunu, 1 öğrenci beklentilerinin okul tarafından tamamen

karşılandığını, 1 öğrenci ise okuldan herhangi bir beklentisinin olmadığını ifade etmektedir.. Okuldan herhangi bir beklentisinin olmadığını belirten öğrenci “*Ben okuldan hiçbir şey beklemiyorum. Sadece dersime odaklanmak istiyorum (K6).*” Okulun tüm beklentilerini karşıladığını belirten öğrenci “*Okul beklentilerimi karşılıyor, çok mutluyum (K5).*” Şeklinde görüşlerini belirtmektedir. Tablo 4.4’te öğrencilerin okuldan beklentileri yer almaktadır.

Tablo 4.4. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin okuldan beklentileri

Öğrenciler	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7
Beklentisi yok						✓	
Beklentilerini karşılıyor					✓		
Değerli hissetmek		✓					
Meslek sahibi olmak	✓	✓					
Beceri kazanmak		✓					
Oyun oynamak			✓				
Ünlü TV oyuncularını görmek				✓			
Okumak	✓						
Jimnastik yapmak			✓				
Okuldaki derslere katılmak			✓				✓

Tablo 4.4’ e göre öğrencilerin okuldan beklentileri sırasıyla meslek sahibi olmak (f=2), okuldaki derslere katılmak (f=2), değerli hissetmek (f=1), beceri kazanmak (f=1), oyun oynamak (f=1), okumak (f=1), ünlü TV oyuncularını görmek (f=1), jimnastik yapmak (f=1) şeklindedir. Katılımcıların okuldan en fazla beklentisi; meslek sahibi olmaktır. Bu konuda katılımcılardan biri “*Ben büyüyünce asker olacam ya da polis olacam (K2).*” şeklinde, diğer bir katılımcı ise “*Okula gitmeyi istiyorum, çalışmak istiyorum (K1).*” şeklinde düşüncelerini ifade etmektedir. Katılımcıların ikinci sırada ifade ettikleri ise okuldaki derslere katılmaktır. Katılımcılardan biri “*Sınıfa katılmak isterim. Öğretmenlerime katılmak isterim,(K7).*” Şeklinde düşüncelerini belirtmektedir.

4.1.6. Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Öğretmenlerle Olan İletişimlerine Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcılardan 6’sı öğretmenlerle samimi bir iletişim içinde olduklarını belirtmekte, sadece 1 öğrenci öğretmenlerle bazen iletişim kuramadığını ifade etmektedir. Okulda öğretmenlerle bazen iletişim kuramadığını belirten öğrenci “*Çok iyiydi, bazen aramız bozuluyordu. Öğretmenleri seviyorum, öğretmenlerle aramız çok iyiydi bazı hocalarla anlaşılamıyordum onlar benden bir şeyler istemiyorlardı ben yapamıyordum (K2).*” şeklinde görüşlerini belirtmektedir. Diğer öğrenciler ise öğretmenlerle samimi bir iletişim kurabildiklerini belirtmektedirler

Araştırmaya katılan koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerden alınan verilere göre Öğrencilerin Öğretmenlerle samimi bir iletişim içinde olduğu, katılımcıların öğretmenlerle iletişim kurabildikleri görülmektedir. Bu konuda katılımcılardan biri “Çok iyi çok iyi. Öğretmenlerle iletişimimde hiçbir kopukluk olmadı ya yeniyim ya bu okulda hiçbir öğretmenimle bir sıkıntım olmadı (K3).” şeklinde, diğer bir katılımcı ise “Valla benim öğretmenlerle hiç sıkıntım olmadı kavga etmedik hiç, bir sohbet ederdik, anlaşıyoruz hocalarımızla. Zaten benim hocalarım beni sever bende onları çok severim. Bizim okulda hiç sıkıntı olmaz (K6).”. Katılımcılardan biri “Aramız iyi onlarla aramızda bir sorun olmuyor, (K4).” şeklinde düşüncelerini ifade etmektedir, diğer bir katılımcı ise aşağıdaki şekilde düşüncelerini ifade etmektedir.

Öğretmenlerimle sorun yok, ya biz bazen öğretmenlerle sohbet ediyoruz, yürüyerek bahçede bazen gülüşüyoruz mesela. Bazen de tekerleme soruyor onları bulmaya çalışıyorum bulamayınca gülüşüyoruz. Öyle işte şakalar yapıyoruz (K1).

4.1.7. Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Hayallerindeki Öğretmenlere Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcılardan 6 öğrenci hayallerindeki öğretmenler ile ilgili görüşlerini belirtmekte, sadece bir öğrenci öğretmenler ile ilgili herhangi bir hayal kurmadığını ifade etmektedir. Öğretmenlere yönelik herhangi bir hayal kurmadığını belirten öğrenci “Ya ben hayal... Öğretmen olmak istemem, ben bu arada hemşire olmak istiyorum. Ben hayalimde büyüyünce hemşire olmak isterim. Başka bir şey olmak istemem. (K7).” şeklinde görüşlerini belirtmektedir. Diğer öğrencilerin ise hayallerindeki öğretmenlere ait görüşleri Tablo 4.5’te gösterilmektedir.

Tablo 4.5. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin hayallerindeki öğretmenler

Öğrenciler	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7
Öğrencilere iyi davranan					✓	✓	
Öğrencilere okuma-yazma öğreten				✓			
İyi kalpli- çalışkan- hoşgörülü-anlayışlı		✓				✓	
Öğrencileri gezmeye götüren	✓						
Öğrencilere film izleten	✓						
Resim öğretmeni					✓		
Öğrencilerle oyun oynayan, spor yapan	✓		✓				

Tablo 4.5’e göre öğrencilerin hayallerindeki öğretmen ile ilgili duygu ve düşünceleri sırasıyla; Öğrencilere iyi davranan (f=2), İyi kalpli-çalışkan-hoşgörülü-anlayışlı (f=2), öğrencilerle oyun oynayan- spor yapan (f=2), öğrencilere okuma yazma öğreten (f=1),

öğrencileri gezmeye götüren (f=1), öğrencilere film izleten (f=1), resim öğretmeni (f=1), şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcıların hayal ettikleri öğretmenlerin başında öğrencilere iyi davranan öğretmenlerin geldiği görülmektedir. Bu konuda katılımcılardan biri “...Mesela kermes yapmak isterdim. Filim açardım izlerlerdi, sohbet ederlerdi, oyun oynarlardı işte ben öyle bir öğretmen isterdim. (K1).” şeklinde, yine katılımcılardan biri “Çok iyi bir öğretmen olmak isterdim (K5)”. Şeklinde duygularını belirttikleri, katılımcıların hayal ettikleri öğretmenlerin ikinci sırasında iyi kalpli-çalışkan-hoşgörülü-anlayışlı öğretmenlerin geldiği bu konuda katılımcılardan biri “Böyle çalışkan, hoşgörülü çok güzel bir öğretmen, yakışıklı, dürüst öyle olmasını isterdim işte, bana karşı iyi, iyi anlaşalım (K2).” Şeklinde, katılımcıların üçüncü sırada öğrencilerle oyun oynayan- spor yapan öğretmenlerin geldiği bunun ile ilgili katılımcılardan biri “En çok sevdiğim öğretmenler aydan hoca ve Alper Hoca, çok iyi özellikleri var, onlar ile spor yapıyoruz, beden eğitimi yapıyoruz, yakan top oynuyoruz (K3). Şeklinde düşüncelerini ifade etmektedir, diğer bir katılımcı ise aşağıdaki şekilde düşüncelerini belirtmektedir.

Benim hayalimdeki öğretmen böyle çocuklara iyi davranacak, işte sonra küçüklerine saygılı olacak, büyüklerine sevgili olacak işte sonradan bizde iyi, bizimle konuşarak anlaşacak, ben böyle bir iyi kalpli hoşgörülü bir öğretmen isterim (K6).

4.1.8. Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Yöneticilerle Olan İletişimlerine Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerden 6’sı yöneticiler ile iletişimleri hakkında görüşlerini belirtmekte iken, 1 öğrenci yöneticileri çok tanımadığını belirterek yöneticiler ile ilgili iletişimi hakkında görüşünü belirtmemiştir. Yöneticiler ile ilgili iletişimini belirtmeyen katılımcı “Yönetici ne demek bilmiyorum, ben bu okula yeni başladığım için onları çok tanımıyorum (K3).” şeklinde görüşlerini belirtmektedir. Diğer öğrencilerin ise yöneticilerle iletişimlerine ait görüşleri aşağıda Tablo 4.6’da gösterilmektedir.

Tablo 4.6. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin yöneticilerle iletişimleri

Öğrenciler	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7
Yöneticilerle iletişimim sınırlı	✓						
Yöneticilerle iletişimim iyi		✓		✓	✓	✓	✓
Yöneticileri çok tanımıyorum			✓				

Tablo 4.6'ya göre koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin yöneticilerle iyi bir iletişim içinde olduğu, (f=5), yöneticilerle iletişim kurabildikleri görülmektedir. Bu konuda katılımcılardan biri “İyiymiş aramız iyiymiş, kötü değildi iyiymiş. (K2).” şeklinde, diğer bir katılımcı ise “Onlarla da iletişimimiz iyi. Onlarla bir sorunum yok aram iyi (K4).”. Katılımcılardan biri “Yöneticilerle aram çok iyi, (K5).” Katılımcılardan biri: “Yöneticilerle hiçbir sıkıntı yaşamadım. Müdürümüz iyi bazı çocuklara kızar ama bana hiç kızmaz. Çünkü benim hiç şikâyetim olmadı (K6).” Katılımcılardan biri “İyi olmasını istiyorum hocam. Öğretmenim iyi hoca da iyi. İyi hocam olumsuz yaşamadım, hiçbir şey yaşamadım (K7).” Şeklinde düşüncelerini ifade etmektedir, diğer bir katılımcı ise aşağıdaki şekilde düşüncelerini belirtmektedir.

Zaten ben sürekli sohbet etmiyorum. Sadece günaydın, nasılsınız bu kadar. Zaten genelde ben arkadaşlarımla takılıyorum (K1).

4.1.9. Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Hayallerindeki Yöneticilere Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin tamamı hayallerindeki yöneticiler ile ilgili görüşlerini belirtmektedirler. Katılımcıların hayallerindeki yöneticilere ait görüşleri aşağıda tablo halinde gösterilmektedir.

Tablo 4.7.Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin hayal ettikleri yöneticiler

Öğrenciler	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7
Toplantılar yaptıran	✓						
Etkinlikler – geziler yaptıran	✓						
Hoşgörülü yakışıklı		✓				✓	
Çok iyi kalpli- yürekli			✓			✓	✓
Atölyeleri denetleyen				✓			
Müdür yardımcısı					✓		

Tablo 4.7'ye göre öğrencilerin hayallerindeki yöneticiler ile ilgili duygu ve düşünceleri sırasıyla çok iyi kalpli-yürekli (f=3), hoşgörülü-yakışıklı (f=2), toplantılar yaptıran (f=1), etkinlikler-geziler yaptıran (f=1), atölyeleri denetleyen (f=1), müdür yardımcısı (f=1), şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcıların hayal ettikleri yöneticilerin başında çok iyi kalpli- yürekli yöneticilerin geldiği görülmektedir. Bu konuda katılımcılardan biri “Yönetici çok iyi kalpli yürekli böyle biri olmalı. (K3).” şeklinde, diğer bir katılımcı ise “Hayalimdeki yönetici mesela çocuklarla bazen kavga mı oldu çocuklar onlara kızmanız gerekir. Ama bazı çocuklara da iyi davranması gerekir. (K6).”. Yine katılımcılardan biri “İyi olmalı hocam. Hocam müdürlerin iyi olmasını isterim (K7). Katılımcıların hayal ettikleri

yöneticiler arasında ikinci sırada hoşgörülü-yakışıklı yönetici geldiği görülmektedir. Bu konuda katılımcılardan biri “*Güzel hoşgörülü sonra yakışıklı, sarı saçlı, mavi gözlü olmasını isterdim (K2)*”. Yine katılımcılardan biri “*Saygılı, hoşgörülü bir öğretmen isterim. Sevgi ve saygı olmasını isterim. (K6)*”. Şeklinde duygularını ifade etmektedir. Katılımcıların hayal ettikleri yöneticiler arasında üçüncü sırada toplantılar yaptıran gelmektedir. Bu konuda katılımcılardan biri “*Ben müdür olsam bazen toplantı yaptırırım. Bazen 23 Nisan’da gösteri yapıyorlar ya okulda onları izlemek ya da prova yapıyorlar onları izlemek. (K1)*”. Şeklinde düşüncelerini ifade etmektedir. Katılımcıların hayal ettikleri yöneticiler arasında beşinci sırada atölyeleri denetleyen yöneticiler gelmektedir. Bu konuda katılımcılardan biri “*Ben aslında okul müdürü olmak isterdim atölyelere her gün baktırmak isterdim (K4)*”. Şeklinde duygularını ifade etmektedir. Diğer bir katılımcı ise İyi olmalı hocam. Hocam müdürlerin iyi olmasını isterim.(K7). şeklinde düşüncelerini belirtmektedir. Katılımcıların hayal ettikleri yöneticiler arasında etkinlikler- geziler yaptıran yöneticiler de gelmektedir. Bu konuda katılımcılardan biri aşağıdaki şekilde duygularını ifade etmektedir.

Güzel etkinlik olursa onları izlerim merak ediyor ya müdür. Mesela ben eski okulumda Samsun’a gittim müdür ayarladı, beden eğitim öğretmeni voleybol takımını ayarladı, orda kampa girdik 2. Olduk çok mutlu oldum (K1).

4.1.10. Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Tipik Gelişim Gösteren Öğrencilerle İletişimlerine Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin tamamı sınıf arkadaşlarıyla olan etkileşimleri hakkında görüşlerini belirtmektedirler. Katılımcıların sınıf arkadaşlarıyla etkileşimleri aşağıda Tablo 4.8’de gösterilmektedir.

Tablo 4.8. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin tipik gelişim gösteren öğrencilerle iletişimleri,

Öğrenciler	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7
Bazı arkadaşlarımla iletişimim iyi		✓					
Sınıf arkadaşlarımla iletişimim iyi	✓			✓		✓	✓
Arkadaşlarımla iletişimim çok iyi			✓		✓		

Tablo 4.8’e göre koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin sınıf arkadaşlarıyla iletişimleri sırasıyla, sınıf arkadaşlarımla iletişimim iyi (f=4), arkadaşlarımla iletişimim çok iyi (f=2), bazı arkadaşlarımla iletişimim iyi (f=1), şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun sınıf arkadaşları ile iletişimlerinin iyi olduğu

görülmektedir. Bu konuda katılımcılardan biri “İyi hocam ama 1 tanesi ile iyi değilim (K1).” Katılımcılardan biri “Sınıf arkadaşlarımla aram, bir tanesi ile kötü diyebilirim, diğerleri ile iyi (K4)”. Şeklinde diğer bir katılımcı ise “Benim sınıf arkadaşlarım beni çok seviyor. Beraber voleybol oynuyoruz. Kız arkadaşlarım hele kız arkadaşlarımla çok iyi anlaşıyorum. 3 tane arkadaşım yani 1 tane arkadaşım benim bütün duygularımı biliyor. (K6).”. Şeklinde duygularını ifade etmektedirler. Katılımcılar ikinci sırada sınıf arkadaşlarıyla iletişimin çok iyi değerlendirmesinde bulunmuşlardır. Bu konuda katılımcılardan biri; “Sınıf arkadaşlarımla aram çok iyi. Onlarla voleybol oynuyorum (K5).” Şeklinde ifade etmektedir. Yine katılımcılardan biri: “Onlarla iletişimin çok iyi onlarla oyun oynarım, resim yaparız, boyama yaparız (K3)”. Şeklinde duygularını ifade etmektedirler. Yine katılımcılardan biri “İyi davrananlarda vardı, onlar da iyi davranıyorlardı, benim bir tane arkadaşım var N.... Diye biz onunla iyi anlaşıyorduk, iyi arkadaşız. Onunla geziyorduk. (K2)”. Şeklinde düşüncelerini ifade etmektedirler.

4.1.11. Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okulda Mutlu Olmalarının Sebeplerine Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin tamamı okulda mutlu olduklarını ve mutlu olma sebeplerini belirtmişlerdir. Katılımcıların okulda mutlu olma sebepleri aşağıda tablo 4.9’da gösterilmiştir.

Tablo 4.9. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin okulda mutlu olma nedenleri

Öğrenciler	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7
Spor yapmak	✓			✓		✓	✓
Dans etmek	✓						
Enstrüman çalmak		✓					
Öğretmen ve arkadaşlarının olması		✓		✓		✓	✓
Sevilmek			✓				
Oyunlar oynamak					✓		✓
Okula gelen ünlü kişileri görmek				✓	✓		

Tablo 4.9’da göre koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin okulda mutlu olma sebepleri sırasıyla; Spor yapmak (f=4), Öğretmen ve arkadaşlarının olması (f=4), Oyunlar oynamak (f=2), Okula gelen ünlü kişileri görmek (f=2), Dans etmek (f=1), Enstrüman çalmak (f=1) ve Sevilmek (f=1) şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun okulda spor yapmaktan mutlu olduğu görülmektedir. Bu konuda katılımcılardan biri “Neler mutlu ediyor. Her şey, spora gitmek (K1)”, Katılımcılardan biri “bazen spor derslerimiz oluyor ısıtıyoruz, spor yapıyoruz sabahleyin, sağlık için spor

yapmalıyız. Daha hızlı koşmalıyız. (K4).” Katılımcılardan biri “Tekvandoyu öğrenmek istiyorum. Mesela mutlu ediyor beni, ben bunları istiyorum. (K6)”. Yine katılımcılardan biri “Yakan top oynarım, beden eğitimi yaparım, koşarım, spor yaparım. Onları yaparım hocam(K7)”. Katılımcıları okulda ikinci sırada mutlu eden, öğretmen ve arkadaşlarının olmasıdır. Bu konuda katılımcılardan biri “öğretmenlerimi ve arkadaşlarımı seviyorum, onların bana iyi davranması beni mutlu eder mesela (K2)”. Katılımcılardan biri “Başka ne mutlu eder, hocamın olması beni mutlu eder (K4)”. Katılımcılardan biri “Benim mutlu olmamı arkadaşlarımın yanımda olması, öğretmen en sevdiğim öğretmenlerimin yanımda olması ve güzel dersler öğretmesi (K6)”. Katılımcılardan biri “Öğretmenlerim mutlu eder. Arkadaşlarımla mutlu olmak isterim (K7)”. Katılımcıları okulda üçüncü sırada mutlu eden, oyunlar oynamaktır. Bu konuda katılımcılardan biri “Oyun oynamak, dışarıdan gelen oyuncularla görüşmek (K5)”. Katılımcılardan biri “Arkadaşlarımla mutlu olmak isterim. Yakan top oynarım, beden eğitimi yaparım, koşarım, (K7)”. Katılımcıları okulda dördüncü sırada mutlu eden, okula gelen ünlü kişileri görmektir. Bu konuda katılımcılardan biri “Okulda mutlu olmamı sağlayan neler var, çok güzel soru evet şimdi söylüyorum, mesela bizim okula bir oyuncu gelmişti yani Selen’deki oyuncu gelmişti. Onunla konuştum bazen şey yapıyordu fasulye yiyordu çiğ çiğ sonra da bale yapıyordu, İnşallah gelsin yine mutlu olurum (K3)”. Katılımcılardan biri “dışarıdan gelen oyuncularla görüşmek (K4)”. Şeklinde duygularını ifade etmektedirler. Katılımcıların beşinci sırada okula gittiklerinde onları mutlu eden, dans etmektir. Bu konuda katılımcılardan biri “dans yapmak her şey (K1)”. Şeklinde duygularını ifade etmektedir. Katılımcıların altıncı sırada kendilerini okulda mutlu eden, enstrüman çalmaktır. Bu konuda katılımcılardan biri “Hocam ben gitarı çok seviyorum ve gitar çalıyorum ve gitar kursuna gidiyorum (K2)”. Şeklinde duygularını ifade etmektedir. Diğer bir katılımcı ise aşağıdaki şekilde düşüncelerini belirtmektedir.

Herkesin beni sevmesi, çok mutlu olurum o zaman, okulda oyun oynamak isterim, jimnastik yapmak isterim, yakan top oynamak isterim, spor yapmak isterim (K3).

4.2. Antalya Aile Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğündeki Görevlilerden Elde Edilen Bulgular

4.2.1. Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Çocuklara Eğitim Verilmeli Mi Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan tüm katılımcılar koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilere eğitim verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcılardan alınan verilere göre koruma kapsamındaki çocukların sosyal uyum, kendilerini daha iyi ifade edebilmeleri, psikolojik ve fiziksel gelişimleri açısından eğitim almaları gerektiği belirtilmektedir. Bu konuda katılımcılardan biri *“Evet eğitim verilmelidir. Ama öğretim verilmemelidir. Çocukları çok fazla boğmamak gerek, çocukların kendilerine ayırabilecekleri vakit kalmalıdır (G1)”*. Diğer bir katılımcı *“Evet, Her çocuk gibi, çocukların kendilerini daha iyi ifade edebilmeleri, sosyal uyumlarını sağlayabilmeleri ve belirli konularda meslek sahibi olabilmeleri için eğitim almaları gereklidir (G2)”*. Yine katılımcılardan biri *“Verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların dil, sosyal ve fiziksel olarak gelişimlerini desteklemek ve çocukların hayat kalitesini arttırarak toplumsal hayata uyum sağlamaları açısından önemlidir (G3)”*. Başka bir katılımcı *“Evet, eğitim her çocuğun hakkıdır. Özellikle özel çocukların (G4)”*. Diğer bir katılımcı *“Evet, kesinlikle eğitim şart. Ne olursa olsun hangi şartlarda olursa olsun çocuklarımıza, gençlerimize eğitim verilmeli (G5)”*. Diğer bir katılımcı ise aşağıdaki şekilde düşüncelerini ifade etmektedir.

Evet cevap sorunun içerisinde sonuçta özel eğitimle, çocuklar birebir eğitim alıyor ve gelişimleri destekleniyor (G6).

4.2.2. Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Eğitim Kurumlarında Eğitimle İlgili Yaşadıkları Sorunlara Ait Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların 2’ si koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin okullarda eğitim ile ilgili sorunlar yaşamadıklarını belirtmektedir. Bu konuda katılımcılardan biri *“Şu an herhangi bir sıkıntı yok yani gerçekten iyiler, öğretmenlerde çok seviyorlar, çok çok iyiler biz kendileriyle de görüşüyoruz (G5)”*. Diğer bir katılımcı *“HAYIR (G6)”*. Şeklinde düşüncelerini belirtmektedirler. Araştırmaya katılan katılımcılardan 4 tanesi ise öğrencilerin okullarda eğitim ile ilgili sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu sorunlar aşağıda tablo 4.10’ da gösterilmiştir.

Tablo 4.10. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin okullarda eğitimle ilgili yaşadıkları sorunlar

Görevliler	G1	G2	G3	G4
Akranlarının kendilerini anlayamaması	✓			
Sınıf mevcutlarının kalabalık olması	✓			
Tanılama ile ilgili sorunlar		✓		
Sınıf düzeninin çoğunluğu oluşturan tipik gelişim gösteren öğrenciler göre düzenlenmiş olması	✓			
Arkadaş grupları tarafından kabul görmemek ve yalnızlaşmak		✓		
Özel eğitim bilgisi olan personel yetersizliği			✓	✓
Eğitim ortamı ile ilgili sorunlar				✓

Tablo 4.10’a göre koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin okulda eğitim ile ilgili yaşadıkları sorunlar sırasıyla; özel eğitim bilgisi olan personel yetersizliği (f=2), akranlarının kendilerini anlayamaması (f=1), sınıf mevcutlarının kalabalık olması (f=1), Tanılama ile ilgili sorunlar (f=1), Sınıf düzeninin çoğunluğu oluşturan tipik gelişim gösteren öğrenciler göre düzenlenmiş olması (f=1), Eğitim ortamı ile ilgili sorunlar (f=1), şeklinde olduğu görülmektedir. Özel gereksinimli öğrencilerin okullarda yaşadıkları sorunların başında özel eğitim bilgisi olan personel eksikliği geldiği görülmektedir. Bu konuda katılımcılardan biri “Özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklar için bu alanda çalışabilecek personelin azlığı ya da olmaması olabilir (G3)”. Diğer bir katılımcı “okullarda bu konuda yetişmiş eleman eksikliği, okullardaki rehber öğretmenler veya uzmanlar sayı olarak yeterli olmuyorlar, kalifiyeli eleman eksikliği (G4)”. Şeklinde görüşlerini ifade etmektedirler. Katılımcıların ikinci sırada belirttikleri akranlarının kendilerini anlayamaması gelmektedir. Bu konuda katılımcı “Çünkü aynı yaş gurubundaki çocukların kaynaştırma çocuklarını anlamasını beklemiyoruz. Özel gereksinimi olan öğrencileri normal çocuklar anlamayabilir(G1)”. Şeklinde düşüncelerini ifade etmektedir. Katılımcıların üçüncü sırada belirttikleri sorun sınıf mevcutlarının kalabalık olmasıdır. Bu konuda katılımcılardan biri “Normal sınıflarda öğrenci mevcutları çok kalabalık, bu sınıflara 1 kaynaştırma öğrencisi öğretmene ekstra büyük bir yük getirebiliyor. Bu defa öğretmen çocuğun ihtiyaçlarına, beklentilerine, gereksinimlerine cevap veremeyebilir(G1)”. Şeklinde düşüncelerini ifade etmektedir. Katılımcıların dördüncü sırada belirttikleri sorun sınıf düzeninin çoğunluğu oluşturan tipik gelişim gösteren öğrenciler göre düzenlenmiş olması sorunudur. Bu konuda katılımcılardan biri “Bu defa öğretmen çocuğun ihtiyaçlarına, beklentilerine, gereksinimlerine cevap veremeyebilir. Bundan dolayı kaynaştırma öğrencileri normal sınıflarda problemler yaşayabiliyor. (G4)”. Şeklinde düşüncelerini ifade etmektedir. Katılımcıların beşinci sırada ifade ettikleri tanılama ile ilgili sorunlar gelmektedir. Katılımcı bu konudaki düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

Bazı çocuklarımızın engel sağlık raporu alınmaya biliniyor, bir şekilde alınamamış olabiliyor, bu durumda çocuklar normal okullara gittiklerinde yetersizlikleri ortaya çıkıyor. Bu nedenle kurum çocuklarımızın hepsine gerekli engel sağlık raporu alma konusunda gerekli hassasiyet gösterilmelidir (G2).

4.2.3. Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okullarda Eğitim Açısından Yaşadıkları Sorunlar Karşısında Okul Yöneticileri Tarafından Alınan Önlemler

Araştırmaya katılan katılımcılardan 1'i koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin okullarda eğitim ile ilgili yaşadıkları sorunlarda yönetici, öğretmen ve idari personelin herhangi bir şey yapmadıklarını belirtmektedir. Katılımcı bu konuda “*Bana göre çok fazla bir şey yapılmıyor, sınıf geçirilmekle yetiniliyor (G1).*” şeklinde düşüncelerini belirtmektedir. Araştırmaya katılan diğer 5 katılımcı ise yönetici, öğretmen ve idari personelin duyarsız kalmadıklarını bu konuda tedbirler aldıklarını belirtmektedirler. Alınan bu tedbirler aşağıda tablo 4.11’ de gösterilmiştir.

Tablo 4.11. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin yaşadıkları sorunlara yönelik alınan önlemler

Görevliler	G2	G3	G4	G5	G6
Aile ve Sosyal Hizmetler personelleri ile iletişime geçmek	✓	✓		✓	
Bakım personelleri ile iletişime geçmek	✓				
Öğrencilerin durumlarını takip etmek			✓		
Destek olmak					✓

Tablo 4.11’e göre koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin okulda yaşadıkları sorunlara yönelik yönetici, öğretmen ve idari personel tarafından alınan tedbirler sırasıyla; Aile ve Sosyal Hizmetler personelleri ile iletişime geçmek (f=3), Bakım personelleri ile iletişime geçmek (f=1), Öğrencilerin durumlarını takip etmek (f=1), Destek olmak (f=1), şeklinde olduğu görülmektedir. Özel gereksinimli öğrencilerin okullarda yaşadıkları sorunlarda en fazla Aile ve Sosyal Hizmetler personelleri ile iletişime geçildiği görülmektedir. Bu konuda katılımcılardan biri “*Okul, bir sorun gördüğünde tarafımızı arar, bizde hemen okula gideriz. Çocukla yakından birebir ilgileniriz. (G2)*”. Diğer bir katılımcı “*Çocukların kayıtlı olduğu okul yetkilileri, çocukla ilgilenen öğretmenler ile Müdürlüğümüz personeli iş birliği içinde sorunları saptama ve çözüme yönelik çalışmalar yapılmaktadır (G3)*”. Başka bir katılımcı “*Herhangi bir sorun durumunda hemen, yani zaten o anda kendi imkânları bile yoksa bizlere ulaşarak sorunun çözümü için iletişimi kuruyorlar (G5)*”. Şeklinde düşüncelerini ifade etmektedirler. Katılımcıların ikinci sırada ifade ettikleri ise bakım

personelleri ile iletişime geçmektir. Bu konuda katılımcılardan biri “Çocuk evinde kalan bakım personelleri ile de okul görevlileri bire bir iletişim içerisinde olup, çocuğun sorununa yönelik, yapıcı (sorun oranında cezalandırma) görüşmeleri yapılmaktadır (G2)”. Şeklinde düşüncelerini ifade etmektedir. Katılımcıların üçüncü sırada belirttikleri öğrencilerin durumlarını takip etmektir. Bu konuda katılımcılardan biri “Engel durumlarına göre gerekli yerlerden, rehabilitasyon hizmetleri almaktadırlar. Durumları takip ediliyor (G4)”. Şeklinde düşüncelerini ifade etmektedir. Katılımcılar dördüncü sırada “destek oluyorlar (G6)”. Şeklinde düşüncelerini ifade etmektedirler

4.2.4. Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okula Gitme Durumuna Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan 2 katılımcı koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin okula gitmemeleri gerektiğini belirtmiştir. Bu konuda katılımcılardan 1’i: “Bence çocuklar özellikle kaynaştırma öğrencileri mutlaka profesyonel bir uğraş ile ya kalifiyeli bir iş ya da uzmanlık getiren bir spor veya müzik alanında çalışmalı. Yaptığı işin bir anlamı olmalıdır. (G1)”. Diğer bir katılımcı ise: “Okul değil de rehabilitasyona gitmeli çoğunlukla yani durumuna uygun okul, rehabilitasyon ve bakım merkezlerine gitmelidirler (G4)”. Şeklinde düşüncelerini ifade etmişlerdir. Diğer katılımcılar ise koruma kapsamındaki çocukların okula gitmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların bu konudaki düşünceleri aşağıda tablo 4.12’ de gösterilmiştir.

Tablo 4.12.Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrenciler okula gitmeli midir?

Görevliler	G2	G3	G5	G6
Toplumsal entegrasyon için gitmeliler	✓		✓	
Sorumluluk bilinci kazanmak için gitmeliler		✓		
Eğitim hakından dolayı gitmeliler				✓

Tablo 4.12’ye göre katılımcıların koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin okula gitmeleri gerektiği konusundaki düşünceleri sırasıyla; Toplumsal entegrasyon için gitmeli (f=2), Sorumluluk bilinci için gitmeli (f=1), Eğitim hakından dolayı gitmeli (f=1), şeklinde olduğu görülmektedir. Koruma kapsamındaki çocukların okula gitmeleri gerekliliğinin en önemli nedeni olarak toplumsal entegrasyon olduğu belirtilmektedir. Bu konuda katılımcılardan biri “Evet, çocukların bir amaçlarının olması, iyi davranışlar edinmesi ve toplumla kaynaşması için çocukların hepsinin okula gitmesi gerekir (G2)”. Diğer bir katılımcı “Kesinlikle tabi ki gitmeli. Her şekilde psikolojikmen hayata tutunmaları, kendini gerçekleştirmeleri, topluma karışmaları için, kendini değerli bir birey

olarak hissetmeleri için mutlaka okuması yani topluma karışması gerekiyor. Çocuklarımızı toplumdan uzaklaştırarak yapamayız (G5)”. Şeklinde düşüncelerini ifade etmektedirler. Katılımcılar üçüncü sırada çocukların eğitim hakkından dolayı okula gitmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. “Evet çocukların eğitim hakkı vardır (G6)”. Bu konuda katılımcılardan biri aşağıdaki şekilde düşüncelerini ifade etmiştir.

Tüm çocukların eğitim alması temel bir haktır. Çocukların sağlıklı gelişim düzeylerini desteklemek, hedef oluşturup hedefe yönelik çalışmalar yapmalarını sağlamak ve sorumluluk bilinci kazandırma açısından önemlidir (G3).

4.2.5. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin ilerleyebilecekleri Eğitim Basamaklarına Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan tüm katılımcılar, koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin hangi eğitim basamağına kadar ilerlemeleri gerektiğine dair görüşlerini açıklamışlardır. Katılımcıların bu açıklamaları aşağıda tablo 4.13’ de gösterilmiştir.

Tablo 4.13. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin ilerlemeleri gereken eğitim basamakları

Görevliler	G1	G2	G3	G4	G5	G6
Kapasiteleri oranında eğitim almalı	✓			✓		✓
En az ortaöğretimi tamamlamalı		✓				
Bireyin ilgi ve istekleri doğrultusunda hareket edilmelidir.			✓			
En üst eğitim kurumuna kadar ilerlemeli					✓	

Tablo 4.13’e göre katılımcıların, koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin hangi eğitim basamağına kadar ilerlemesi gerektiğine dair düşünceleri sırasıyla; Kapasiteleri oranında eğitim almalı (f=3), En az ortaöğretimi tamamlamalı (f=1), Bireyin ilgi ve istekleri doğrultusunda hareket edilmeli (f=1), En üst eğitim kurumuna kadar ilerlemeli (f=1), şeklinde olduğu görülmektedir. Koruma kapsamındaki öğrencilerin hangi eğitim basamağına kadar eğitim alabileceklerine dair en fazla görüş, kapasiteleri oranında eğitim almalılar şeklinde değerlendirilmektedir. Bu konuda katılımcılardan biri: “Burada da önemli olan çocuğun kapasitesine göre okuyabileceği kadar çocuğu okutmak gereklidir (G1).” Başka bir katılımcı;

Ben de çocuğun kapasitesine ulaşması gerektiğini düşünüyorum. Aslında çocuğun üniversiteye gitmesi başarı anlamına gelmiyor. Çocuğun kapasitesine ulaşması, mutlu, huzurlu olması, toplumda bir iş edinmesi bunlar çok önemli (G4).

şeklinde yorumlamakta iken diğer bir katılımcı: “Kapasitelerine göre, ilerlemelidirler. Eğitim basamağı her çocuğa göre farklılık gösterebilir (G6)”. Şeklinde düşüncelerini ifade etmektedirler. Katılımcılar, ikinci sırada öğrencilerin en az ortaöğretim eğitimlerini tamamlamaları gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuda katılımcılardan biri “En az lise mezunu olana kadar eğitimlerine devam etmelidirler. Çünkü 18 yaşını doldurup, reşit olarak, kurumdan ayrılmak isteyebiliyorlar (G2).” şeklinde düşüncelerini belirtmiştir. Katılımcıların üçüncüsürada belirttikleri Eğitim konusunda bireyin ilgi ve istekleri doğrultusunda hareket edilmesi düşüncesidir. Bu konuda katılımcılardan biri “Her çocuk kendine özeldir ve tek değerlendirilmelidir. Çocukların beklentileri, ilgileri ve zihinsel kapasitesi göz önüne alınarak çocukların da fikri alınarak karar verilmelidir (G3).” Katılımcıların dördüncü sırada belirttikleri en üst eğitim kurumuna kadar ilerlemeli düşüncesidir. Bu konuda katılımcılardan biri “Sonuna kadar gitmelidirler. Bence hani en üst nokta neresiyse oraya kadar gitmeliler. Hatta ben onlardan daha çok başarı bekliyorum ama onların azmine kalmış bir şey (G5)”. Şeklinde düşüncelerini belirtmişlerdir.

4.2.6. Okulların Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilere Beceri (Sosyal Beceri, İletişim Becerisi, Mesleki Beceri vb.) Kazandırabilmelerine Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcılardan 2’si okulların, koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilere beceri (sosyal beceri, iletişim, mesleki beceri vb.) kazandırma konusunda etkili olamadıklarını belirtmişlerdir. Okulların çocuklara beceri kazandıramadıklarını belirten katılımcılardan biri bunun sebebinin kaynaştırma öğrencilerinin mevcutları kalabalık olan sınıflarda eğitim görmek zorunda kalmalarından kaynaklandığını belirtmektedir. Katılımcılardan dört tanesi ise kazandırabildiklerini belirtmektedirler. Katılımcıların konu ile ilgili düşünceleri aşağıda tablo 4.14’de gösterilmiştir.

Tablo 4.14. Okulların Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilere Beceri (Sosyal Beceri, İletişim Becerisi, Mesleki Beceri Vb.) Kazandırabilme Tablosu

Görevliler	G1	G2	G3	G4	G5	G6
Okullar Sınıf mevcutlarının kalabalık olmasından dolayı beceri kazandıramıyor	✓					✓
Okullar çocuklara beceri kazandırabiliyorlar		✓	✓	✓	✓	

Tablo 4.14’e göre katılımcıların; Okulların özel eğitime gereksinim duyan koruma kapsamındaki çocuklara beceri (sosyal beceri, iletişim, mesleki beceri vb.) kazandırabilme konusunda düşünceleri sırasıyla; Okullar çocuklara beceri kazandırabiliyorlar (f=4), Okullar

sınıf mevcutlarının kalabalık olmasından dolayı beceri kazandıramıyor (f=2), şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcılar okulların özel eğitime gereksinim duyan koruma kapsamındaki çocuklara beceri (sosyal beceri, iletişim, mesleki beceri vb.) kazandırabildikleri görüşünü benimsedikleri görülmektedir. Bu konuda katılımcılardan biri “*Evet, okullar özellikle kurumda kalan çocuklar ile daha yakından ilgileniyorlar. Bu durumda, kurum çocuklarımız, diğer aileleri ile yaşayan çocuklardan daha aktif, daha becerikli, daha sosyal olabiliyorlar(G2)*”, diğer bir katılımcı “*Genel olarak bakıldığında kurum tarafından da desteklendiğinde çocukların farklı alanlarda ilerleme ve beceri kazanmada etkili olduğu gözlenmektedir(G3)*”, başka bir katılımcı “*Kesinlikle oluyorlar. Koşullara ve yürütülen sisteme bağlı olarak etkili oluyorlar(G4)*”, diğer bir katılımcı: “*Kesinlikle beceri konusunda hiçbir eksiklik görmüyorum. Öğretmenler çocukların dışlanmaması için onlara kalkan oluyorlar. Aileleri bilgilendiriyorlar, bilinçlendiriyorlar(G5)*” şeklinde görüşlerini ifade etmektedirler. Katılımcıların ikinci sırada belirttikleri okulların özel eğitime gereksinim duyan koruma kapsamında çocuklara beceri (sosyal beceri, iletişim, mesleki beceri vb.) kazandıramadıkları olduğu görülmektedir. Bu konuda katılımcılardan biri: “*Hayır hayır hayır okullar beceri konusunda çocuklara bir şey kazandıramıyorlar. Okullar buna yetişemez ki şimdi ben burada okulu kötülemiyorum. Nasıl yetişsin adam, buna 1000 tane 1200 tane öğrencisi var(G1)*” şeklinde düşüncelerini ifade etmektedirler.

4.2.7. Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okula Gitme Gitmeme Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan tüm katılımcılar, koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin okula gitmek zorunda olmasalar bile yine de okula gitmek isteyeceklerini belirtmektedirler. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda tablo 4.15’te gösterilmiştir.

Tablo 4.15. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin Okula Gitmek Zorunda Olmasalar Bile Okula Gitme Nedenleri

Görevliler	G1	G2	G3	G4	G5	G6
Sağlanan motivasyon ile okula devam ederler	✓					
Sosyalleşmek için okula gitmek isterler		✓		✓	✓	✓
Akran desteğine ihtiyaç duydukları için okula gitmek isterler.				✓	✓	
Okul ile olumlu bağlaşımlar okula gitmek isterler			✓			

Tablo 4.15’e göre katılımcıların koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin okula gitmek zorunda olmasalar bile yine de okula gitmek isterler mi ile ilgili görüşleri sırasıyla; Sosyalleşmek için okula gitmek isterler (f=4), Akran desteğine ihtiyaç duydukları

için okula gitmek isterler (f=2), Bizim sağladığımız motivasyon ile okula devam ederler (f=1), Okul ile olumlu bağlaşım kuranlar okula gitmek isterler (f=1) şeklinde olduğu görölmektedir. Katılımcıların, koruma kapsamında kalan çocukların okula gitmek zorunda olmasalar bile okula gitmek isteyeceklerini düşündükleri görölmektedir. Katılımcıların koruma kapsamında kalan çocukların okula gitmek zorunda olmasalar bile en çok sosyalleşmek için okula gidebileceklerini düşündükleri görölmektedir. Bu konuda katılımcılardan biri “*Evet, çocukların ilgilerine göre okulda yapabilecekleri faaliyetler mevcut, ayrıca kurum çocuklarımız evde en fazla 5 ya da 6 çocuk olduklarında, birçok çocuk ile arkadaş olma ve sosyalleşme ve öğretmenlerinden “aferin” alma konusunda çok istekliler(G2)*”, diğer bir katılımcı “*Tabi ki isterler yani yaşlılarıyla olmak isterler, sosyalleşmek isterler (G4)*”, başka bir katılımcı “*Sonuçta akranlarıyla ancak okul ortamında bir aradalar. Çocukların sosyalleşmeleri için bir yer var orası da okul ortamı. Akranlarıyla aynı ortamı paylaşmak isterler. (G5)*”, diğer bir katılımcı “*İsterler çünkü akranlarıyla birlikte olmak ve sosyalleşmek isterler(G6)*” şeklinde görüşlerini belirtmektedirler. Katılımcıların ikinci sırada belirttikleri Akran desteğine ihtiyaç duydukları için okula gitmek istemeleri gelmektedir. Bu konuda katılımcılardan biri “*Çocukların normal çocukların ve engelli çocuklar dâhil olmak üzere akranları ile bir arada olması birbirlerini rol model olmaları çok önemli gelişimleri açısından (G4)*”, başka bir katılımcı “*Akranlarıyla aynı ortamı paylaşmak isterler. Bizler ne kadar şey yapabiliriz ki, onların akranlarıyla yaşayacakları, onlarla geçirecekleri saatleri biz sağlayamayız(G5)*” şeklinde düşüncelerini ifade etmektedir. Katılımcıların üçüncü sırada belirttikleri çocukların Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü görevlilerinin sağladığı motivasyon ile okula devam edebilecekleridir. Bu konuda katılımcılardan biri “*Biz okula gidebilmeleri için mümkün derecede çocuğu okula gitmeye ikna etmeye çalışıyoruz (G1)*” şeklinde düşüncelerini belirtmektedir. Katılımcıların üçüncü sırada belirttikleri okullardaki görevliler ile iyi bir

bağlaşım kuran çocukların okula gidebilecekleridir. Bu konuda katılımcılardan biri “*Okulda çalışan öğretmen ve diğer personelle iyi bağ kurmuş çocuklar gitmek isterler, orada olmak onları mutlu eder (G3)*” şeklinde görüşlerini belirtmektedir.

4.2.8. Okul Yöneticilerinin Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerle İletişimlerine Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcılardan 1’i, okul yöneticilerinin koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerle iletişimlerinin nasıl olduğu konusunda; çok iyi iletişim kuran yöneticiler olduğu gibi hiç iletişim kuramayan yöneticilerin de olduğunu, kimi yöneticilerin iletişim kurmada hassas davranırken kimi yöneticilerin ise gereken hassasiyeti göstermediğini

belirtmektedir. Katılımcı bu konuda “Yani ben bunun iyisini de gördüm kötüsünü de gördüm. Aslında ilgili olanlar da var, önemsemeyenler de var. Yani bunlar zaten aileler bu şekilde bu çocuklar zaten yetiştirme yurdunda kalıyorlar bizde elimizden geleni yapalım diyen yöneticide var ama annesi babası bakmamış ben niye uğraşayım diğer çocuklar neyse o da odur deyip hiç ilgilenmeyen de var (G1)” şeklinde düşüncelerini dile getirmektedir.

Araştırmaya katılan diğer 5 katılımcı ise okul yöneticilerinin bakım merkezinde kalan özel gereksinim duyan öğrenciler ile iletişimlerinin iyi olduğunu belirtmektedirler. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda tablo 4.16’da gösterilmiştir.

Tablo 4.16.Okul yöneticilerinin koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerle iletişimleri

Görevliler	G1	G2	G3	G4	G5	G6
Çok İyiler					✓	✓
Duyarlılar		✓	✓	✓		
İletişim Kuramayan Yöneticiler Var	✓					

Tablo 4.16’ya göre okul yönetiminin koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerle iletişimleri konusunda sırasıyla; duyarlılar (f=3), çok iyi (f=2) ve İletişim kuramayan yöneticiler var (f=1) şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcıların, okul yöneticilerinin koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerle iletişimlerinin çok iyi olduğunu ve yöneticilerin bu konuda duyarlılık gösterdiklerini düşündükleri görülmektedir. Bu konuda katılımcılardan biri: “Kurum çocukları ile manevi olarak, daha yakından ilgilenilmektedir. Bazen de kurum çocuğu olması nedeniyle, Kanunlar gereği, sorumlu olmanın gereği, çok hassas davranılmakta ve en küçük bir olayda, sorunda, görmemezlikten gelinmemekte, bizlerle iletişime geçilmektedir (G2)”, diğer bir katılımcı: “Genellikle okullarda koruma altında bulunan özel eğitim gereksinimi olan çocuklara karşı daha duyarlı, sahiplenici davranmakta ve okul dışı zamanlarda da çocuk için kurum görevlileri ile birlikte çalışmalar yapılabilir (G3)”, başka bir katılımcı ise: “Desteklediğini düşünüyoruz, iyi olduğunu düşünüyoruz. Bize şu ana kadar yansıyan olumsuz bir şey yok aslında fazlasıyla bizim öğretmenlerimize yardımcı oluyorlar, ilgi gösteriyorlar. İdareciler üzerlerine düşen görevleri fazlasıyla yapıyorlar (G4)” şeklinde görüşlerini ifade etmektedirler. Katılımcıların ikinci sırada belirttikleri okul yönetimlerinin bakım merkezinde kalan özel gereksinim duyan öğrenciler ile iletişimlerinin çok iyi olduğunu belirttikleri görülmektedir. Bu konuda katılımcılardan biri: “Yani çocuklarla görüştüğünüzde, gördünüz mü? Okula sevgiyle gittiklerini, inanıyorum ki yani orda huzur var, mutluluk var ki bu çocuk okula gitmek istiyor. Yoksa çocuk mesela bu çocuk gittiği yerde ortamda mutlu değilse çocuk gitmek istemez (G5)”

diğer bir katılımcı ise “*Gayet iyi (G6)*” şeklinde düşüncelerini ifade etmektedirler.

4.2.9. Öğretmenlerin Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerle İletişimlerine Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan tüm katılımcılar, öğretmenlerin koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerle iletişimlerinin nasıl olduğu konusuna dair görüşlerini açıklamışlardır. Katılımcıların bu açıklamaları aşağıda tablo 4.17’ de gösterilmiştir.

Tablo 4.17. *Öğretmenlerin Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerle İletişimleri*

Görevliler	G1	G2	G3	G4	G5	G6
Geçmişe göre daha iyi	✓					
Koruma kapsamındaki çocuklara karşı daha duyarlı ve hassas davranılmakta		✓	✓			
İletişimleri iyi sorun yok				✓	✓	✓

Tablo 4.17’ye göre öğretmenlerin koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin iletişimleri konusunda sırasıyla; iletişimleri iyi sorun yok (f=3), koruma kapsamındaki çocuklara karşı daha duyarlı ve hassas davranılmakta (f=2) ve geçmişe göre daha iyi (f=1) şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcıların, öğretmenlerin koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerle iletişimlerinin iyi olduğunu ve bu konuda iletişimlerinin kötü olmadığını düşündükleri görülmektedir. Bu konuda katılımcılardan biri “*Bunun iyi olduğunu düşünüyoruz. Öğretmenlerimiz kesinlikle iyidir. İletişimleri, yardımcı oluyordurlar, ellerinden geleni yapıyorlardır. Bütün öğretmenlerimiz için geçerli. Uyum ve iş birliği içerisinde çalıştıklarını düşünüyorum (G4)*”, diğer bir katılımcı “*ben sorun olduğunu düşünmüyorum. Yani hocalar çok naif insanlar, onlarla konuştuğumuzda negatif bir enerji almıyorum. Çocuklarıma sorduğumda onlarda da gerçekten olumsuz bir şey duymuyorum (G5)*”, diğer bir katılımcı ise “*gayet iyi (G6)*” şeklinde düşüncelerini ifade etmektedirler. Katılımcıların ikinci sırada belirttikleri koruma kapsamındaki çocuklara karşı daha duyarlı ve hassas davranıldığını belirttikleri görülmektedir. Katılımcılardan biri bu konuda “*Bence kurum çocukları ve diğer çocuklarla iletişimleri temelde aynı olmakla birlikte Kanunlar gereği de ayrıca sorumlu oldukları nedeniyle, kurum çocukları ile daha yakından ve daha hassas ilgilenilmektedir (G2)*” diğer bir katılımcı: “*Öğretmenler bu çocukların özelliklerini tanıyorsa çocuğa karşı anlayışlı, cesaretlendirici bir şekilde yaklaşabilmektedir (G3)*” şeklinde düşüncelerini ifade etmektedirler. Katılımcıların üçüncü sırada belirttikleri geçmişe göre daha iyi olduğu görüşüdür. Katılımcılardan biri bu konuda “*Rehber hocalar eskisinden*

çok çok daha iyi yani zaman içerisinde biraz daha anladılar olayı (G1)” şeklinde düşüncelerini ifade etmektedir.

4.2.10. Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Tipik Gelişim Gösteren Öğrencilerin İletişimlerine Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan tüm katılımcılar, koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin, okuldaki tipik gelişim gösteren diğer öğrenciler ile etkileşimlerinin iyi olduğunu, tipik gelişim gösteren öğrencilerin özel gereksinimi olan öğrencileri benimsedikleri görüşünü dile getirmişlerdir. Bu konuda katılımcılardan biri *“Kabullenme ile ilgili sorunlar oluşsa da sonrasında öğretmenlerin desteği ile sorunlar çözülüyor (G1)”*, diğer bir katılımcı *“Kurum çocukları, çocuk evlerini, kendi evleri gibi görmekteler ve diğer çocuklar ile kendilerini eşit gibi görmektedirler. Çekingenlik kararsızlık yoktur. Direkt olarak iletişim içerisinde oldukları (G2)”*, diğer bir katılımcı *“Çocuklar okuldaki diğer çocuklarla arkadaş olma ve onlarla iletişim kurma konusunda aktiftir (G3)”*, başka bir katılımcı *“Şimdi bu etkileşim konusunda çocuklar model alıyorlar, olumlu ilerleme gösteriyorlar. Başlangıçta işte birtakım sorunlar yaşanabiliyor, dışlanabiliyorlar onlar geçici bir süreç olabiliyor. Başlangıçta kabullenme ile ilgili birtakım sorunlar olabiliyor, oda geçici bir süreç öğretmenler destekliyor diğer çocukları da yönlendiriyorlar nasıl yaklaşımları gerektiği konusunda, çocuklarda bu konuda bir farkındalık kazanıyorlar zamanla (G4)”*, diğer bir katılımcı *“gayet iyi (G6)”*, yine katılımcılardan biri aşağıdaki şekilde düşüncelerini ifade etmiştir.

Normal okullara giden çocuklarımızda bayağı sorun görüyoruz. Ama özel eğitime giden çocuklarımızda pek sorun yaşamıyoruz. Normal okula giden erkek çocuklarımızda önce onlara karşı acıma, daha sonra da en ufak bir sorun olduğu zamanda dışlama, öteleme işlemi başlardı. Onları yaşardık ama bu çocuklarımız ile ilgili bir sıkıntı yok (G5).

4.2.11. Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilere Destek Olmaya Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan tüm katılımcılar, koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilere hangi yönlerden (okul yönetimi ile iletişime geçmek, öğretmeni ile görüşmek vb.) destek olduklarına dair görüşlerini açıklamışlardır. Katılımcıların bu açıklamaları aşağıda tablo 4.18’ de gösterilmiştir.

Tablo 4.18. Kurum Görevlilerinin Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilere hangi yönlerden (okul yönetimi ile iletişime geçmek, öğretmeni ile görüşmek vb.) destek oldukları

Görevliler	G1	G2	G3	G4	G5	G6
Sağlık	✓			✓		
Aile ile iletişim	✓			✓		
Giyim kuşam ve yeme içme		✓				
Okul yetkilileri ile iletişime geçme			✓	✓	✓	
Bireysel gelişimleri		✓			✓	✓

Tablo 4.18’e göre kurum görevlilerinin koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilere hangi yönlerden (okul yönetimi ile iletişime geçmek, öğretmeni ile görüşmek vb.) destek oldukları konusunda sırasıyla; okul yetkilileri ile iletişime geçme (f=3), bireysel gelişimleri (f=3), sağlık (f=2), aile ile iletişime geçme (f=2), giyim kuşam ve yeme içme (f=1), şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcıların koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilere en çok okul yetkilileri ile iletişime geçilerek destek olunduğu görülmektedir. Bu konuda katılımcılardan biri “*Bu çocuklarımız için düzenli olarak okul ziyareti yapmak, okul yetkilileri ve sorumlu öğretmenleri ile görüşmek ve gerekli olan her yönden eğitimine destek olmak yönünde çalışmalar yapılmaktadır (G3)*”, başka bir katılımcı “*Rehber öğretmenler ile bire bir diyalog içerisinde oluyorlar. Birlikte sorunları çözmek için ortak hareket ediyorlar (G4)*”, diğer bir katılımcı “*Bazı ders konusunda yani çocuklar bir şeyi kavramadığı zaman hocayla konuşuyoruz bu konuya imtinayla yaklaşıyorum. Çocuğu bireysel olarak değerlendiriyoruz (G5)*” şeklinde düşüncelerini ifade etmektedirler. Katılımcıların ikinci sırada belirttikleri bireysel gelişimleri konusunda destek olunduğudur. Bu konuda katılımcılardan biri “*Çocuğun kişisel özellikleri anlatılıyor, aile durumları konusunda dikkat edilmesi gerekenler anlatılıyor, çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması konusunda, çocuklarımıza destek oluyoruz (G2)*”, diğer bir katılımcı: “*Çocuğu bireysel olarak değerlendiriyoruz. Bazı çocuklar kendilerini küçük yaşlarda geliştirebiliyorken bazıları ileriki yaşlarda bile geliştiremeyebiliyorlar (G5)*”, başka bir katılımcı ise “*Çocuğun ihtiyacına göre gerekli destek sağlanıyor (G6)*”, şeklinde düşüncelerini ifade etmektedirler. Katılımcıların üçüncü sırada belirttikleri sağlık konusunda gösterdikleri destektir. Bu konuda katılımcılardan biri; “*Gerekli olan her yönden. Sağlıkla ilgili özellikle (G1)*” diğer bir katılımcı: “*Sağlıkla ilgili (G4)*” şeklinde düşüncelerini ifade etmektedirler. Katılımcılar dördüncü sırada aile ile iletişim konusunda destek olmaktadır. Bu konuda katılımcılardan biri: “*özellikle, aile iletişimi ile ilgili (G1)*” diğer bir katılımcı “*aile ile iletişime ilgili, her yönden diyeyim artık*

(G4) ” şeklinde düşüncelerini ifade etmektedirler. Katılımcılar beşinci sırada giyim kuşam ve yeme içme ile ilgili destek olunduğunu ifade etmektedirler. Bu konuda katılımcılardan biri *“Ayrıca giyim-kuşam, yeme-içme, okula gidiş-geliş gibi konularda yardımcı oluyoruz (G2)”* şeklinde düşüncelerini ifade etmektedirler.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Sonuç olarak koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrenciler okulda mutludurlar. Okula severek ve isteyerek gitmektedirler. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrenciler akranları ve öğretmenleriyle çok iyi iletişim kurarak onlarla sohbetler edip etkileşim içerisine girebilmektedirler. Fakat koruma kapsamında bulunan özel eğitim ihtiyacı bulunan bu öğrenciler okul yöneticileriyle etkileşim içerisine giremediklerinden dolayı okulda çalışan yöneticiler hakkında pek yorum yapamadıkları, okul yöneticilerini tanımadıkları ve yöneticilerin ne iş yaptıklarını bilmedikleri görülmektedir. Öğrencilerin okul dışında gerçekleştirilen etkinliklerde mutlu oldukları görülmektedir. Öğrencilerin yöneticilerle etkileşimlerini arttırmak için okul dışında gerçekleştirilebilecek doğa yürüyüşü, sinema, alışveriş merkezlerine gitme vb. sosyal ve kültürel etkinliklerde okul yöneticileri de yer almalıdırlar. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin üst eğitim kurumları ve ileride tercih edebilecekleri meslekler hakkında bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir. Yalçın'da (2011) koruma kapsamında bulunan çocukları bir mesleğe yönlendirme ve yeteneklerinin desteklenmesi için onların yaratıcılıklarını ortaya çıkaracak atölyelerin kurulması gerektiğini belirtmektedir.

Sınıf mevcutları kalabalık olan sınıflardaki koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin destek eğitimden tam olarak yararlanamadıkları görülmektedir. Bu öğrenciler sınıf mevcutları daha az olan sınıflara yerleştirilmeliler. Aynı zamanda sınıf mevcutları kalabalık olup, koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin bulunduğu sınıflara sosyal hizmet çalışanlarının görevlendirilmesi öğrencilerin aldıkları eğitimin kalitesini arttıracaktır. Sınıf düzeninin sadece okulda bulunan tipik gelişim gösteren öğrencilere göre tasarlanmış olması özel gereksinimi olan öğrencilerin okullarda sorunlar yaşamalarına sebep olmaktadır. Sınıf ve derslik düzeninin koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin gereksinimleri düşünülerek tasarlanması bu öğrencilerin yaşadıkları sorunları azaltacaktır. Bu öğrencilerin okullarda yaşadıkları sorunlar karşısında okul rehber öğretmenleri dışında kişilerden destek aldıkları görülmektedir. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin yanlış tanılama ve yerleştirilme sonucu problemler yaşadıkları görülmektedir.

Özel eğitim öğrencilerinin gereksinimleri göz önüne alındığında çocuğun yüksek yararı ilkesi benimsenerek, bireylerin eğitim kurumlarında takiplerinin yapılması; yaşayabilecekleri olası riskler kapsamında psiko- sosyal problemlerinin ele alınıp çözüme ulaştırılması ve gelişimleri desteklenerek güçlendirilmesi, koruyucu ve önleyici süreçlerin gerçekleştirilmesi açısından oldukça önemlidir. Elmacı' da (2022) koruma kapsamında bulunan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun eğitimsel olanaklardan yararlanamadıklarını, bu bireyler için hayati öneme sahip olabilecek kurs, özel programlar, sanatsal, sportif vb. faaliyetlere katılamadıklarını belirtmektedir. Özel eğitimde en temel amaç, özel gereksinimleri olan öğrencilerin okullardan sağlayacakları akademik ve bireysel becerilerini arttırarak onların sosyalleşmelerini sağlayabilmek, ilgilerini ve yeteneklerini en iyi şekilde gerçekleştirmelerine imkânlar sunarak bir fert olarak toplum içerisinde yer almalarına yardımcı olmaktır. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin okullarda yaşadıkları sorunları ortaya çıkarıcı akademik çalışmalar yeterli değildir. Yapılan bu çalışmanın bundan sonra yapılabilecek çalışmalar için cesaretlendirici olabileceği ve araştırmalarda da artışa yardımcı olabileceği öngörülmektedir. Böylelikle araştırma çeşitliliğini sağlayıcı bir rol alabilecektir.

5.2. Tartışma

Bu araştırmada koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin öğrenim gördükleri eğitim kurumlarında karşılaştıkları sorunların hafif düzey zihinsel engelli öğrenci ve Aile ve Sosyal Hizmetler çalışanların görüşleri açısından değerlendirilmesi ve bu konudaki Aile ve Sosyal Hizmetler Çalışanları ile koruma kapsamında kalan özel gereksinimli öğrencilerin görüşlerine yer verilmiştir.

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre okul, öğrencilerin hayatlarında değişiklik yaratmaktadır. Örneğin öğretmenlerin onları sevmesi, arkadaşlarıyla iletişim kurmaları, birbirleriyle sohbet etmeleri gibi gündelik sosyal etkinlikler bu öğrencilerin hayatlarında oluşan değişiklikler olarak tespit edilmiştir. Okulların, özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencileri de tipik gelişim gösteren öğrenciler gibi bir üst eğitim kurumuna hazırlama görevini yerine getirmesi beklenmektedir. Sakınmaz (2020) da bu bulguyu doğrular şekilde özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin desteklenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Bu araştırmada öğrencilerin okulda derslere katılarak oyunlar oynadıkları, İstiklal Marşı okudukları, etkinliklere katıldıkları, okulda kahvaltı yapıp yemek yedikleri, okulda servis bekledikleri, etkinlikleri gözlemledikleri ve sohbet ettikleri bulgularına ulaşılmaktadır.

Diğer öğrencilerden farklı yanıt veren bir öğrencinin ise etkinlikleri gözlemleyebildiği, ancak etkinliklere yeterince katılamadığı ve oyuncaklarla oynayamadığı görülmüştür. Atıcı' da (2014) özel gereksinimi olan bireylerin özel eğitim hizmetlerini yeterli biçimde alabilmelerinde öğrencilerin eğitim gördükleri daha az kısıtlayıcı eğitim ortamına bağlı olduğunu fakat okullarda uygulanan eğitim programlarının istenen seviyede olmadığını belirtmektedir. Bu konuda Taşdemir' de (2016) okulların eğitim ortamlarını eleştirmektedir. Okullarda özel gereksinimli öğrencilerin, gereksinimlerine uygun en az kısıtlayıcı ortamlarda ve tüm öğrencileri kapsayan etkinliklerden oluşturulmuş bir program ve özel eğitim alan yeterliliğine sahip yardımcı kişilerle eğitim görmelerinin sağlanması bu öğrencilerin eğitimlerinin daha niteliğini artırabilir.

Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin bulundukları ortamlarda arkadaşları tarafından benimsendikleri, onlar ile sosyal etkileşimlerde bulundukları ve iletişim sorunları yaşamadıkları bulgularına ulaşılmaktadır. Fakat bu durum koruma kapsamındaki kaynaştırma öğrencilerinin tamamı için söz konusu değildir. Katılımcı öğrencilerden birinin, arkadaşlarının kendisini sevmedikleri ve kötü lakaplarla çağırdıkları tespit edilmiştir. Daha pasif, çekingen ve akranlarına göre az sosyal ve akademik olarak daha yetersiz olan öğrencilerin sözel şiddete veya dışlanmaya maruz kalabildikleri görülebilmektedir. Okullarda, yakın arkadaşı olmayan, güvensiz ve kendini koruyamayan, utangaç ve içine kapanık veya farklı özellikleri olan özel gereksinimli pasif çocuklar, sözel sataşmaya ve dışlanmaya maruz kalıp, açık bir fiziksel şiddetle karşılaşmaktadırlar (Schrumpf vd., 2007'den akt. Akbalık ve Dilek, 2007). Mevcut araştırmada da bu tespiti doğrulayan bulgular elde edilmiştir.

Araştırma bulguları katılımcı öğrencilerin tamamının, okulda karşılaştıkları sorunlar karşısında en çok güven duydukları kişilerden destek aldıklarını göstermektedir. Katılımcıların okulda sorun yaşadıklarında, sırasıyla öğretmenlerden, Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğünde görevli yardımcı personellerden, rehber öğretmenlerden, okul müdüründen, okul müdür yardımcısından, Rehber personel ve servis şoföründen yardım aldıkları görülmektedir. Yalçın'a (2011) göre de koruma kapsamında bulunan çocuklarının ihtiyaç duyduklarında kurum çalışanlarına, meslek elemanlarına ve öğretmenlere rahatlıkla ulaşabildikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Çocukların yaşadıkları sorunlar karşısında kendilerine yakın hissederek destek alma ihtiyacı duydukları bu görevlilerin, koruma kapsamındaki özel gereksinimli olan bu çocukları çok iyi tanımaları, çocukların gereksinimlerini, temel haklarını ve bu hakları nasıl kullanacaklarını iyi bilmeleri gerekmektedir. Araştırma bulgularına paralel olarak Yalçın'da (2011), Bakım merkezleri ve

kurumlarda kalan çocuklara yaşama hazırlanmaları ve sorunlarla baş edebilmeleri, temel hakları ve bu temel haklarından nasıl yararlanabilecekleri hakkında gerekli olan eğitimlerin uzman personeller tarafından verilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrenciler okullarda derslere katılmak, kendilerini değerli hissetmek, beceri kazanmak, okulda oyunlar oynamak ve okula gelen ünlü kişileri görme gibi beklentilerini de belirtmişlerdir. Özel gereksinimli öğrenciler aynı zamanda, okulların kendilerine meslek kazandırmalarını da beklemektedir. Fakat öğrencilerin meslek sahibi olma beklentisi geleneksel veya rol model kaynaklı bir beklentiyi göstermektedir. Elmacı' da, (2022) korunma ihtiyacı olan çocukların, kültürel, sosyal ve sportif faaliyetlerle toplumsal hayata hazırlanmaları, sorumluluk duygularının gelişmesi ve sosyal isteklerinin karşılanabilmesi için gerekli tedbirlerin, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nce alınması gerektiğini belirtmektedir.

Araştırmaya göre koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrenciler, öğretmenlerle samimi iletişim kurabilmektedir. Bu öğrencilerin, öğretmenlerle sohbet edebildikleri araştırmada tespit edilmiştir. Dolayısıyla öğretmenlere yönelik hayalleri de olumludur. Öğrencilere göre öğretmenler sosyal ve iletişim yönü güçlü, kendilerine iyi davranan, okuma yazma öğreten, onlarla oyun oynayan, hoşgörülü, onları gezilere götüren ve onlara film izleten özelliklerine sahip olmalıdır. Öğrencilerin yöneticilere yönelik olumlu görüşlerinin olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilere göre yöneticiler; iyi kalpli-yürekli, hoşgörülü-yakışıklı, toplantılar yaptıran, etkinliklere ve gezilere götüren özelliklere sahip olmalıdır. Araştırmanın bir başka bulgusuna göre öğrenciler, diğer öğrencilerle iletişim kurabilmektedir. Onlarla birlikte resim çizmekte, oyun oynamaktadırlar. Araştırmanın başka bir bulgusu öğrencilerin okulda mutlu olduklarını göstermektedir. Çünkü özel gereksinimli öğrenciler okulda, arkadaşlıklar kurmakta, spor yapmakta, oyunlar oynamakta, okula gelen ünlü kişileri görmekte, bir enstrüman çalabilmekte, dans etmekte ve sevimliler.

Araştırmaya katılan görevliler koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilere eğitim verilmesinin gerekli olduğunu belirtmektedir. Ulusal ve uluslararası yasal düzenlemeler (Tevhid-i Tedrisat Kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu) de bu öğrencilerin eğitim hakkını korumaktadır. Örneğin 1948 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 26. md özel gereksinimli çocuklara eğitim hakkının sağlanmasını güvence altına almıştır. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin eğitim alması gerektiği, öğrencilerin okullar aracılığıyla, sosyal

beceri, akademik başarı ve özgüven yeterliklerini geliştirecekleri, çocukların sosyal uyum, kendilerini daha iyi ifade edebilme, psikolojik ve fiziksel gelişimleri açısından önemli olduğu katılımcılar tarafından da dile getirilmektedir.

Bu araştırmada elde edilen bulgulara göre görevliler, koruma kapsamında olmayan öğrencilerin okullarda yaşadıkları sorunlarda gerekli desteği ailelerinden aldıklarını, koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin ise okullarda karşılaştıkları sorunlarda duygularını Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü çalışanlarıyla paylaştıklarını gerekli desteği de bu kişilerden aldıklarını belirtmektedirler. Araştırmaya katılan görevlilere göre okullarda yaşanan sorunların başında okullarda özel eğitim alanında bilgi sahibi olan personel eksikliğinin olmasıdır. Personel eksikliğini Elmacı 'da (2016) dile getirmektedir. O'na göre özel gereksinimli bireyler hakkında okul çalışanlarının bilgilendirilmesi, okul ortamlarının bu bireylere göre tasarlanması ve aynı zamanda sosyal hizmet çalışanlarının okul ziyaretlerini artırmalarının öğrenciler açısından yararlı olacağını belirtmektedir. Katılımcılar ayrıca sınıf mevcutlarının kalabalık olmasını, akranlarının özel gereksinimi olan öğrencileri kabullenmemelerini ve eğitim ortamı ile ilgili sorunların olduğunu da dile getirmektedir. Bu bulguyla uyumlu olarak, Atıcı' da (2014), kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıflarda öğrenci sayılarının 30 dan fazla olmasının özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için materyal eksikliklerine sebep olabileceğini bunun sonucunda bu sınıflarda eğitim gören özel gereksinimi olan öğrencilerin sorun yaşayabileceğini belirtmektedir. Sınıf düzeninin tipik gelişim gösteren öğrencilere göre tasarlanması özel gereksinimi olan öğrencilerin okullarda sorun yaşamalarına sebep olabilmektedir.

Görevliler özel gereksinimli birey sayısının çok olması, bu bireylerin tanılamalarına ayrılan tanılama süresinin azalmasına sebep olduğunu, bunun neticesinde ise tanılamalarda hataların olabileceğini belirtmektedirler. Bazı öğrencilerin yanlış tanılama ile bulunması gereken sınıf dışında bir sınıfa yerleştirildikleri, öğrencilerin yerleştirildikleri sınıflarda problemler yaşadıkları, bu öğrencilerin tespit edilip tekrar tanılama sürecinden geçirilerek gitmeleri gereken sınıflara yerleştirilmeleri sırasında geçen sürelerde de sorunlar yaşayabildikleri görülmektedir.

Katılımcılar okullarda çalışan yönetici, öğretmen ve idari personelin koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin okulda yaşadıkları sorunlar karşısında duyarsız kalmadıklarını, bu konuda Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünde çalışan personel ve Bakım Merkezlerinde çalışan personel ile iletişime geçerek işbirliği içerisinde sorunları saptayıp, öğrenciler ile birebir ilgilendiklerini ve sorunların çözümüne yönelik tedbirler

aldıklarını, gerekli durumlarda öğrencilerin engel durumlarına göre rehabilitasyon merkezlerine de yönlendirdiklerini belirtmektedirler. Moore' de (2005) koruma kapsamındaki çocukların okullarda yaşadıkları sorunlar, eğitimcilerin sosyal hizmet çalışanları ile etkili bir iletişim içerisinde olmalarını sağladığını ve sorunların daha kolay çözülebildiğini belirtmektedir. Görüldüğü üzere görevliler öğrencilerin sorunlarıyla yakından ilgilenmektedirler. Bu ilgilenme yasal süreçlerle de desteklenmektedir. Yasal zorunluluktan doğan sorumlulukla bu süreç 1983 yılında yürürlüğe giren Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu'yla başlamıştır. Anayasanın 42'nci maddesinde, Millî Eğitim Temel Kanunu'nun.7., 8. ci maddesinde yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan görevlilere göre koruma kapsamındaki özel gereksinimli her çocuğun iyi davranışlar edinmesi, toplumdan uzaklaşmayıp kaynaşması, kendisini gerçekleştirerek hayata tutunması, sorumluluk bilinci kazanmaları, kendisini değerli bir birey olarak hissetmesi ve sağlıklı gelişim düzeylerinin desteklenmesi için mutlaka okula gitmeleri gerekmektedir. 1 Temmuz 2021 tarihli Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine (Resmi Gazete, Sayı: 31528) göre zihinsel engelli öğrencilerin üniversite eğitimi alabilmelerinin önü açılmıştır. Bu kapsamda zihinsel engelli öğrencilerin eğitim basamaklarında ilerlemeleri mümkün olabilecektir

Araştırma bulguları okulların koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilere beceri (sosyal beceri, iletişim, mesleki beceri vb.) kazandırabildiklerini göstermektedir. Katılımcılar, öğretmenlerin özellikle koruma kapsamındaki öğrenciler ile daha yakından ilgilendiklerini bunun sonucunda da koruma kapsamındaki öğrencilerin bazen diğer öğrencilere göre daha aktif, daha sosyal ve daha fazla beceri kazanabildiklerini belirtmektedirler. Elmacı' da (2016) koruma kapsamında bulunan çocuklar için okulların en fazla sosyalleşmeyi sağlayan yerler olduğunu belirtmektedir. Görevlilere göre koruma kapsamında kalan çocuklar sosyalleşme sürecinde akran desteğine ihtiyaç duymakta, okul ile olumlu etkileşim kurdukları için okula gitmek istemektedir. Bu istek onların okula yönelik olumlu motivasyon kazandırdığını da göstermektedir.

Araştırma bulguları okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin bakım merkezinde kalan özel gereksinimi olan öğrenciler ile iletişimlerinin çok iyi olduğunu ve bu öğrencilere karşı çok daha hassas davranıldığını ancak bu davranış şeklinin yasal düzenlemeler sonucu olabileceğini de tespit etmektedir. Alborz vd. (2011) ise öğretmenlerin uzmanlarıyla doğru orantılı olarak özel eğitime bakış açılarının değişmesi gerektiğini yasal düzenlemelerle zorlayarak bu sürecin yönetilmemesi gerektiğini belirtmektedir.

Araştırmaya katılan görevlilere göre koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrenciler tipik gelişim gösteren öğrenciler tarafından dışlanmayıp, kabullenilmekteler. Başlangıçta kabullenme ile ilgili var olan sorunlar zamanla öğretmenlerin desteği ile ortadan kalkmaktadır. Böylece bu öğrenciler sosyal etkileşim içerisine girebilmektedirler. MEB, 2009 yılında Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesinde (MEGEP) “Çocuk Gelişimi ve Eğitimi – Kaynaştırma Eğitimi” isimli modülde, kaynaştırma eğitimi uygulama amaçlarından birisi, kaynaştırma öğrencilerinin, bir engeli olmayıp tipik gelişim gösteren akranlarıyla uyum içerisinde etkili bir iletişim kurabilmelerini sağlamaktır, şeklinde tanımlanmaktadır.

Araştırmaya katılan görevliler, koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin yaşadıkları sorunlarda, okul yetkilileri ile iletişime geçilerek destek olduklarını belirtmektedirler. Araştırmaya göre Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü çalışanları okullara yaptıkları düzenli ziyaretlerle, okuldaki öğretmenler ve yöneticilerle bire bir iletişime geçme neticesinde öğrencilerin sorunlarını çözüme kavuşturmaktadır. Böylece sosyal hizmet çalışanlarının yönetici ve öğretmenler ile iletişim içinde olmaları özel gereksinimi olan öğrencilerin karşılaşılabilecekleri sorunlarda daha kısa zaman içerisinde çözümler bulunabilmesini sağlamaktadır. Araştırmaya paralel olarak Anthony J, (2021) de okul ve kurumlarda çok disiplinli canlı bir profesyonel ekibin olması gerektiğini belirtmektedir.

5.3. Öneriler

5.3.1. Uygulamacılara Yönelik Öneriler

- 1- Okul yöneticileri sportif, sosyal ve kültürel faaliyetlere katılarak koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerle daha fazla etkileşim içerisine girebilirler.
- 2- Okul yöneticileri sınıflar düzenlerken, özel eğitim ihtiyacı bulunan öğrencilerin gereksinimlerini göz önüne alarak sınıfları düzenleyebilirler.
- 3- Okul yönetici ve öğretmenleri ile Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü çalışanları tarafından koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilere üst eğitim kurumları ile meslekler hakkında bilgilendirmeler yapabilirler.
- 4- Özel gereksinimli öğrencilerin bulunduğu özel eğitim sınıflarında, ders dışı sosyal etkinlikler ve okul dışı geziler arttırılabilir.

5.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- 1- Özel gereksinimli öğrenciler için hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim planlarında ders dışı sosyal etkinliklere ve okul dışı gezilere ne kadar zaman ayrıldığı,
- 2- Okul yöneticilerinin özel gereksinimi olan öğrenciler ile daha fazla etkileşim içerisine girebilmeleri için ne tür etkinliklerin yapılabileceği,
- 3- Kaynaştırma öğrencisi olan sınıf öğretmenlerinin, problem davranış gösteren öğrenci sorunları karşısında hangi kurumlardan destek alabilecekleri,
- 4- Özel gereksinimi olan öğrencilerin okula/sınıfa uyum aşamasında karşılaştıkları sorunlarla ilgili olarak okul yöneticilerinin ilgi düzeyleri,
- 5- Özel gereksinimi olan öğrencilerin, tercih edebilecekleri meslekler hakkında bilgi düzeyleri,

Araştırma konuları olarak düşünülebilir.

KAYNAKÇA

- Alborz, A. (2011) Irak'ta engelli çocuklar ve gençler ve erken çocukluk gelişimi için genel eğitim fırsatları üzerine bir araştırma. Alborz A., Al-Hashemy, J., Al-Obaidi, K., Brooker, E., Miles, S., Penn, H., & Slee, R. (2011) (CARA Nihai Raporu, 1-3(31). *Mülteci Akademisyenlere Yardım Konseyi, Londra South Bank Üniversitesi.*
- Akçamete, G. (2010). *Genel eğitim okullarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim.*Ankara: Kök Yayıncılık.
- Aker, Z. (2009). Zihinsel engelli öğrencilere okuma-yazma öğretiminde kullanılan ses temelli cümle yöntemi ile cümle yönteminin etkililiğine ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
- AAIDD (2015). American Association on Intellectual and Developmental Disabilities- *Frequently asked questions on intellectual disability.* http://aaid.org/intellectual-disability/definition/faqs-on-intellectualdisability#.VWtbSc_tmkp
- ANTEBI B.S., (2005). *Special Education, The History, Law and Inclusion in The ArtRoom,*The University of Texas Faculty of Graduate School, MA Thesis. TA,USA.
- Arslan, M. (2021) Özel Eğitim Okulu Öğretmenlerinin Örgüt Kültürü ve Yetkinlik Algıları Arasındaki İlişki. (Yüksek Lisans Tezi), *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.*
- Ataman, A. (2003). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş.* Ankara, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Atıcı R. (2014). Kaynaştırma öğrencilerinin okul hayatında yaşadığı zorluklar. (Makale) *Türkçe veya Türkçenin Dilleri, Edebiyatı ve Tarihi için Uluslararası Süreli Yayın* 9(5), 279-291.

- Başar, Ş. (2016). 6-12 Yaş Orta-Ağır Zihinsel Geriliği Olan Çocuklarda Ses, Ritim ve Hareket Uygulamaları.(Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Batu, E. S., Odluyurt, S., Alagozoglu, E., Cattık, M., & Sahin, S. (2017). Determining the opinions of preschoolteachers. *Ankara University Faculty of Educational Sciences Journal of Special Education*, 18(3), 401-420. doi: 0.21565/ozelegitimdergisi.
- Baykoç, N. (2017). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim*. Eğiten Kitap.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi(1989). <https://www.unicef.org/turkiye/çocuk-haklarına-dair-sözleşme>
- Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi(2008). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/475397>
- BRITISH COLUMBIA MINISTRY OF EDUCATION Special Education Services: A Manual of Policies, Procedures and Guidelines BC Ministry of Education Box 9887 Stn Prov Govt 4th Floor, 620 Superior Street Victoria British Columbia Canada V8W 9T6 (*Özel eğitim Hizmetleri Politikalar, Prosedürler ve Yönergeler El Kitabı*)
- Burcu, Ertürk. (2009) Entegre Eğitime Katılan ve Katılmayan Engelli Çocukların Kardeş İlişkilerinin Anne ve Kardeş Algılarına Göre Değerlendirilmesi (Yüksek Lisans Tezi),Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı. [Http://Otizm.Org/Kaynastirma Egitimi/?Page_Id=2](http://otizm.org/kaynastirma/egitimi/?Page_Id=2).
- Culatta, R. A., Tompkins, J. R. (1999).*Fundamentals of Special Education. What EveryTeacher Needs To Know*.Prentice Hall Inc.
- Çiftçi-Tekinarslan, İ. (2015). *Zihin yetersizliği olan öğrenciler*. Diken, İ. H. (Ed.). *Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*. 11. Baskı.Pegem Akademi
- Diken, İ. H. (2015). *Otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan öğrenciler*. *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*. 11. Baskı.Pegem A Akademi.
- Dilmaç, B., Ulusoy, K. (2009). Ağır düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği (öğretilbilir düzeyde) olan çocukların tarih konularından milli değerleri öğrenme süreci ile ilgili bir çalışma. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2).

- Ulusal Engelli Veri Sistemi. (2021). Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni Temmuz-2021
eyhgm_istatistik_bulteni_temmuz2021.pdf www.aile.gov.tr
- Elmacı, D. (2022). Türkiye’de Özel Eğitim Alanında Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuklar.
Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi 2022, 23(2), 409-429.
- Elmacı, D. (2016). Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun rolüne ilişkin öğretmenlerin, yöneticilerin ve alandaki uzmanların görüşler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Teftişi Programı*.
- Enç, M., Çağlar, D. ve Özsoy, Y. (1987). *Özel eğitime giriş*. Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Erdem, M. (2010). Eğitilebilir zihinsel engelli öğrencilere okuma yazma öğretiminde kullanılan ses temelli cümle ve cümle çözümleme yöntemlerine ilişkin öğretmen görüşleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı*.
- Eripek, S. (2005). *Özel eğitim*. 4. Baskı. Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Ertürk, S. (1975). *Eğitimde Program Geliştirme*. Cihan Matbaası.
- Göç, F.F. (2021) Özel Eğitim Kurumlarında ve Sınıflarında Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi), *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Politikası Ve İşletmeciliği Anabilim Dalı*.
- Gök, R. (2013). Kaynaştırma eğitimi öğrencisi bulunan ilkokul sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde karşılaştıkları zorluklar ve bu zorluklarla başa çıkma yöntemleri. (Yüksek Lisans Tezi), *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.
- Heward, W.L. (2013). *Exceptional children: An introduction to special education* (10th ed.) Upper Saddle River NJ: Merrill.
- Horridge, K. (2019). *SEND for the paediatrician: children and young people with special educational needs and disabilities*. Paediatrics and Child Health.

- İzci, L. (2021) Çocuk Koruma Politikalarının Sembolik Etkileşimcilik Bakış Açısıyla Analizi: Türkiye, İngiltere, İsveç Örnekleri (Doktora Tezi). *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı*.
- İnsan hakları Evrensel Bildirgesi (1948, Aralık10).<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/9a3bfe74-cdc4-4ae4-b876-8cb1d7eeae05.pdf>
- Kargın, T. (2007). Baş makale: Eğitsel değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama süreci. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*.
- Kirk, S., Gallagher, J., Coleman, M. R., & Anastasiow, N. J. (2011). *Educating exceptional children*. Cengage Learning.
- Koçak, V. (2018) Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi (Okulu) Kademe III’de Görev Yapan Özel Eğitim ve Alan Dışı Mezunu Öğretmenlerin Mesleki Yeterliklerinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Anabilim Dalı Özel Eğitim Bilim Dalı*.
- MEB., “Okullarımızda Neden, Niçin, Nasıl Kaynaştırma? Yönetici, Öğretmen ve Aile Kılavuzu”, (2010).
- Maxwell, J. A. (1996). *Qualitative Research Design: An Interactive Approach*. SAGE Publications.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Milli Eğitim İstatistikleri (2020,21) MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı 2021. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_09/10141326_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2020_2021.pdf
- Nogay, N., H. (2013). Nutritional status in mentally disabled children and adolescents: A study from western Turkey. *Pakistan Journal Of Medical Sciences*, 29(2), 614.

- Olçay Gül, S., & Vuran, S. (2015). Normal Sınıflara Devam Eden Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri ve Karşılaştıkları Sorunlar. *Eğitim Ve Bilim*, (40-180. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2015.4205>
- Özgür, İ. (2013). *Engelli çocuklar ve eğitimi: özel eğitim*. Karahan Kitabevi.
- Palas, A.Y. (2017). Zihinsel Yetersizliği Olan Kaynaştırma Öğrencilerine Okuma Yazma Öğretiminde Kullanılan Yöntemlere Yönelik Öğretmen Görüşleri (Yüksek Lisans Tezi), *Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Programı, İstanbul*.
- Pınar, E. S. (2006). Dünyada ve Türkiye'de Erken Çocukluk Özel Eğitiminin Gelişimi ve Erken Çocukluk Özel Eğitim Uygulamaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi* , 7 (02) , 71-83 . DOI: 10.1501/Ozlegt_00000000098.
- Resmi Gazete. (1973, Haziran 24). 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu.<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>
- Resmi Gazete. (1983, Mayıs 27). Sosyal Hizmetler Kanunu.<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2828.pdf>
- Resmi Gazete. (1997, Haziran 6). 573 sayılı “Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.”<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.573.pdf>
- Resmi Gazete. (2005, Temmuz 7). 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun.<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5378.pdf>.
- Resmî Gazete. (2005), Çocuk Koruma Kanunu, <https://kms.kayis.gov.tr/Home/kurum/24301121?AspxAutoDetectCookieSupport&AspxAutoDetectCookieSupport=1>
- Resmi Gazete. (2006, Aralık 24). Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik.<https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=10884&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5>
- Resmi Gazete. (2010, Eylül 3). Özürlülerin Bakımı, Rehabilitasyonu ve Aile Danışmanlığı Hizmetlerine Dair Yönetmelik.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=14255&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

Resmi Gazete. (2015, Mart 29). Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği.

<https://kms.kayis.gov.tr/Home/kurum/24301121?AspxAutoDetectCookieSupport=1>

Resmi Gazete. (2018, Temmuz 7). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği.

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm>

Resmi Gazete. (2019, Şubat 20), Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik.

<https://kms.kayis.gov.tr/Home/kurum/24301121?AspxAutoDetectCookieSupport=1>

Rubin, H. & Rubin, I.(1995). “*Qualitative Interviewing: The Art of Hearing Data*”.Thousand Oaks, CA: Sage.

Sakınmaz, S. (2020) Kaynaştırma Eğitiminde Sosyal Beceri Ve Akademik Öz-Yeterliğin Okul Sosyal Hizmeti Odağında Değerlendirilmesi Üzerine Nicel Bir Araştırma; Antalya İli Örneği (Yüksek Lisans Tezi), Türkiye Cumhuriyeti Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Salend, S. J. (2011). *Creating inclusive classrooms: Effective and reflective practices*.Seventh edition. MA: Pearson.

Sanır, H. (2009) Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Öğrencilerin Akademik Öğrenme İle İlgili Karşılaştıkları Sorunların Öğretmen Ve Aile Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı.

Sardohan Yıldırım A.E., Aile Merkezli Eğitim Modeli ile Çoklu Yetersizliğe Sahip Çocuğu Olan Ailelerin Güçlendirilmesi Sürecinin İncelenmesi (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı.

Schrumpf, F., Crawford, D.K., & Bodine, R. J. (2007).(Çev: Akbalık, F. G., & Karaduman, B. D.). *Okulda Çatışma Çözme*.İmge Kitabevi.

Şerefoğlu, S. (2014). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*.Pegem Akademi.

- Tabak, M. (2021) Okul İdarecileri ve Özel Eğitim Öğretmenlerinin Özel Eğitim Programlarının Uygulanmasında İdareci-Öğretmen İş Birliğine Yönelik Görüşleri (Yüksek Lisans Tezi). *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Engelli Çalışmaları Anabilim Dalı*.
- Taşdemir, H. (2016) Zihinsel Engelli Çocukların Kaynaştırma Eğitiminde Karşılaştıkları Sorunların Ve Aile Gereksinimlerinin Sosyal Hizmet Perspektifinden Değerlendirilmesi, (Yüksek Lisans Tezi). *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*.
- Urwick, J. & Elliott, J. (2010) Ulusal Gerçeklere Karşı Uluslararası Ortodoksi: Lesoto'da Kapsayıcı Eğitim Ve Engelli Çocukların Eğitimi, *Karşılaştırmalı Eğitim*, 46:2, 137-150, DOI: 10.1080/03050061003775421
- UNICEF, (2021) kapsamlı istatistiksel analizi. <https://www.unicef.org/turkiye/basın-bültenleri/unicefin-kapsamlı-istatistiksel-analizine-göre>
- Yalçın, A. (2011) Çocuk Koruma Kanunu Kapsamında Korunmaya Muhtaç Çocukların Gelecek Kaygılarının İncelenmesi (Afyonkarahisar Örneği), (Yüksek Lisans Tezi). *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı*.

EKLER

EK- 1. Görevli Görüşme Formu

Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Eğitim Süreçlerine Yönelik Durum Tespiti: Kurum Görevlileri ve Öğrenci Görüşleri, Görevli Görüşme Formu

Sayın Görevli,

Bu form, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri ABD Eğitim Yönetimi ve Denetimi

Yüksek Lisans Programında yürütmekte olduğum “Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Eğitim Süreçlerine Yönelik Durum Tespiti: Kurum Görevlileri ve Öğrenci Görüşleri” adlı yüksek lisans tez çalışmam için veri sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Bu araştırmadan elde edilecek veriler ile özel gereksinimli öğrencilerin öğrenim gördükleri eğitim kurumlarına yönelik görüşlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Sizlerden elde edilecek bilgiler araştırma dışında hiçbir kişi ya da kurumla paylaşılmayacak olup, kimlik bilgileriniz gizli kalacaktır.

Değerli katkılarınız için teşekkür ederim.

Gökmen GÜLER

Beden Eğitimi Öğretmeni

Akdeniz Ün. Eğt.Bil.Enst.

EYD Yüksek Lisans Öğrencisi

Doç. Dr. Çiğdem APAYDIN

Yüksek Lisans Tez Danışmanı

Akdeniz Ün. Eğt.Bil.Enst.

Demografik Bilgiler

Yaşınız :.....

Cinsiyetiniz ☐ Kadın ☐ Erkek

Yaşamınızın çoğunu geçirdiğiniz çevre ☐ Köy

☐ İlçe merkezi

☐ Kasaba

☐ İl merkezi

Eğitim durumunuz

☐ Eğitimi yok

☐ İlköğretim

☐ Ortaöğretim

	☐ Yüksekokul	☐ Lisans	☐ Lisansüstü
Meslekteki Deneyiminiz	☐ 0-5 yıl ☐ 16-20 yıl	☐ 6-10 yıl ☐ 21 yıl ve üstü	☐ 11-15 yıl
Kurumdaki Göreviniz	☐ Öğretmen	☐ Yönetici	.
Medeni Durumunuz	☐ Bekâr	☐ Evli	
Çocuk Sayısı	☐ Yok ☐ 3 Çocuktan fazla	☐ 0-1 Çocuk	☐ 2-3 Çocuk
Sizde Koruma Kapsamında Kaldınız mı?	☐ Hayır Kaldım ☐ 5-7 Yıl Kaldım	☐ 0-1 Yıl Kaldım ☐ 8-10 Yıl Kaldım	☐ 2-4Yıl Kaldım ☐ 11 Yıl ve Üstü

Görüşme Soruları

1. Size göre özel eğitime gereksinim duyan çocuklara eğitim verilmeli midir?
 - Evet ise nedenini açıkla mısınız?
 - Hayır ise neden eğitim verilmemesi gerektiğini açıkla mısınız?
2. Size göre merkezlerinizde kalan özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler eğitim kurumlarında eğitim ile ilgili sorunlar yaşıyorlar mı? Yanıtınız evet ise nedenini açıkla mısınız?
3. Kurumunuzda kalmakta olan öğrencilerin eğitim açısından yaşadıkları sorunlara yönelik okullarda yönetici, öğretmen ve idari personel tarafından neler yapılmaktadır? Açıkla mısınız?
4. Size göre koruma kapsamındaki tüm çocuklar okula gitmeli midir? Yanıtınız evetse nedenini açıkla mısınız?

5. Size göre okula giden koruma kapsamındaki öğrenciler hangi eğitim basamağına kadar ilerlemelidir? Nedenini açıklayınız?
6. Size göre okullar özel eğitime gereksinim duyan koruma kapsamındaki çocuklara beceri (sosyal beceri, iletişim, mesleki beceri vb.) kazandırma konusunda etkili oluyorlar mı? Açıklayınız?
7. Size göre kurumunuzda kalan çocuklar okula gitmek zorunda olmasalar yine de okula gitmek isterler mi? Nedenini açıklayınız?
8. Size göre okul yönetiminin bakım merkezinde kalan özel gereksinim duyan öğrencilerle iletişimi nasıldır? Açıklayınız?
9. Size göre öğretmenler bakım merkezlerinde kalan özel gereksinim duyan öğrenciler ile iletişimi nasıldır? Açıklayınız?
10. Size göre koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilerin okuldaki diğer öğrenciler ile etkileşimi nasıldır? Açıklayınız?
11. Koruma kapsamındaki özel gereksinimli öğrencilere hangi yönlerden (okul yönetimi ile iletişime geçmek, öğretmeni ile görüşmek vb.) destek oluyorsunuz? Açıklayınız?

EK – 2. Öğrenci Görüşme Formu

Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Eğitim Süreçlerine Yönelik Durum Tespiti: Kurum Görevlileri ve Öğrenci Görüşleri

Değerli Öğrenci,

Bu form, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri ABD Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programında yürütmekte olduğum “Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Eğitim süreçlerine Yönelik Durum Tespiti: Kurum Görevlileri ve Öğrenci Görüşleri” adlı yüksek lisans tez çalışmam için veri sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Bu araştırmadan elde edilecek veriler ile özel gereksinimli öğrencilerin öğrenim gördükleri eğitim kurumlarına yönelik görüşlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Sizlerden elde edilecek bilgiler araştırma dışında hiçbir kişi ya da kurumla paylaşılmayacak olup, kimlik bilgileriniz gizli kalacaktır.

Değerli katkılarınız için teşekkür ederim.

Gökmen GÜLER

Beden Eğitimi Öğretmeni
Akdeniz Ünv. Eğt.Bil.Enst.
EYD Yüksek Lisans Öğrencisi

Doç. Dr. Çiğdem APAYDIN

Akdeniz Ünv. Eğt.Bil.Enst.
Yüksek Lisans Tez Danışmanı

Demografik Bilgiler

Yaşınız :.....

Cinsiyetiniz ☐ Kız ☐ Erkek

Sınıfınız ☐ 5. Sınıf ☐ 6. Sınıf ☐ 7. Sınıf ☐ 8. Sınıf

	☐ 9. Sınıf	☐ 10. Sınıf	☐ 11. Sınıf	☐ 12. Sınıf
Yaşamınızın çoğunu geçirdiğiniz çevre	☐ Köy ☐ İl merkezi	☐ Kasaba ☐ Büyükşehir	☐ İlçe merkezi	
Aileniz ile görüşüyor musunuz?	☐ Görüşüyorum	☐ Görüşmüyorum	☐ Nadiren Görüşüyorum	
En Sık Görüştüğünüz	☐ Anne	☐ Baba		
Akrabalarınız Kimler?	☐ Kardeşler	☐ Akrabalar	Diğer	
Annenizin eğitim durumu	☐ Eğitimi yok ☐ Yüksekokul	☐ İlköğretim ☐ Lisans	☐ Ortaöğretim ☐ Lisansüstü	
Babanızın eğitim durumu	☐ Eğitimi yok ☐ Yüksekokul	☐ İlköğretim ☐ Lisans	☐ Ortaöğretim ☐ Lisansüstü	
Annenizin mesleği	☐ Ev hanımı ☐ Emekli ☐ Serbest meslek ☐ Devlet memuru	☐ Devlet memuru ☐ Esnaf ☐ Vefat ☐ İşçi ☐ Emekli	☐ İşçi ☐ Çiftçi ☐ Diğer	
Babanızın mesleği	☐ Çiftçi ☐ Çalışmıyor	☐ Esnaf ☐ Vefat	☐ Serbest meslek ☐ Diğer	

Görüşme Soruları

1. Okula gitmek, hayatınızda değişiklikler yaratıyor mu?
 - a. Evetse nedenini açıkla mısınız?
 - b. Hayırsa nedenini açıkla mısınız?

2. Okuldaki bir gününüzü anlatır mısınız?
3. Okulda sorun yaşıyor musunuz?
 - a. Evetse nedenini açıkla mısınız?
 - b. Hayırsa nedenini açıkla mısınız?
4. Okulda bir sorun yaşadığınızda kimden destek alıyorsunuz?
5. Okuldan beklentilerinizi açıkla mısınız?
6. Öğretmenlerle olan iletişiminizi açıkla mısınız? Olumlu veya olumsuz örnek verebilir misiniz?
7. Hayalinizdeki öğretmeni anlatır mısınız?
8. Yöneticilerle olan iletişiminizi açıkla mısınız? Olumlu veya olumsuz örnek verebilir misiniz?
9. Hayalinizdeki yöneticiyi anlatır mısınız?
10. Sınıf arkadaşlarınızla olan etkileşimi anlatır mısınız?
11. Okulda mutlu olmanızı neler sağlıyor?

EK-3. Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 28/10/2019-E.140054

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu

Sayı : 55578142-050.01.04-E.140054
Konu : Gökmen GÜLER

28/10/2019

Sayın Doç.Dr. Çiğdem APAYDIN

İlgi : 09/10/2019 tarihli ve 10033 sayılı yazınız.

İlgide kayıtlı yazınıza istinaden; Kurulumuzdan talep edilen Etik Onay belgesine ilişkin, Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulumuzun 23.10.2019 tarihli ve 187 sayılı kararı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Prof.Dr. Osman ERAVŞAR
Kurul Başkanı

Ek: 23.10.2019 tarih ve 187 sayılı Etik Kurul Kararı (1 Sayfa)

Adres: Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğü Kampus / Antalya
Telefon: 0 242 227 59 90 Faks: 0 242 227 59 90
e-Posta: duyur@akdeniz.edu.tr Elektronik Ağ: www.akdeniz.edu.tr

Bilgi için: Ali DİKİŞ
Unvanı: Memur

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
KARAR

Toplantı Tarih : 23/10/2019

Karar Sayısı : 187

Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü öğretim üyesi **Doç. Dr. Çiğdem APAYDIN**'ın danışmanlığını, **Gökmen GÜLER**'in araştırmacılığını üstlendiği, "*Koruma Kapsamındaki Örgün Eğitim Çağında Bulunan Özel Gereksinimli Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Eğitim Kurumlarına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi*" başlıklı tez çalışması kapsamında kullanılacak olan mülakat çalışmasının uygunluğunun görüşülmesi istemi.

Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü öğretim üyesi **Doç. Dr. Çiğdem APAYDIN**'ın danışmanlığını, **Gökmen GÜLER**'in araştırmacılığını üstlendiği, "*Koruma Kapsamındaki Örgün Eğitim Çağında Bulunan Özel Gereksinimli Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Eğitim Kurumlarına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi*" konulu mülakat çalışmasının, fikri hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun başvurucuya ait olmak üzere, proje süresince uygulanmasının etik olarak **uygun olduğuna** oy birliği ile karar verilmiştir.

Başkan
Prof. Dr.
Osman ERAVŞAR
(imza)

Başkan Yrd.
Prof. Dr.
Bahattin ÖZDEMİR
(imza)

Üye
Prof. Dr.
Hilmi DEMİRKAYA
(imza)

Üye
Prof. Dr.
Mustafa ŞEKER
(imza)

Üye
Prof. Dr.
Adnan DÖNMEZ
(imza)

Üye
Prof. Dr.
Abdullah KARAÇAĞ
(imza)

Üye
Prof. Dr.
Eyyup YARAŞ
(imza)

23.10.2019
A.A.Dikis

EK- 4. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Araştırma İzin Onayı

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : E-84459573-605.01-2549515

09.11.2020

Konu : Araştırma Talebi(Gökmen GÜLER)

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : Antalya Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nün 31.03.2020 tarihli 874985 sayılı yazısı.

İlgi yazı ile Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Tezli Yüksek Lisans Bölümü öğrencisi Gökmen GÜLER'in Doç. Dr. Çiğdem APAYDIN danışmanlığında "Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Eğitim Kurumlarına Yönelik Görüşlerin İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında kaynaştırma/hafif zihinsel engelli öğrenciler ve görev yapan personele uzaktan erişim yolu ile görüşme formlarını uygulayabilme talebi bildirilmiştir.

Söz konusu talebe ilişkin Makam Onayı Ek'te sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ve gereğini rica ederim.

Meriç ÜNVER
Bakan a.
Daire Başkan V.

Ek: Makam Onayı

Dağıtım:

Gereği:

ANTALYA VALİLİĞİNE
(Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğü)

Bilgi:

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel
Müdürlüğüne

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : KAOYTPPG

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr>

Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sok. No: 10/ A Kat: 27 Posta

Kodu: 06510 Çankaya/ Ankara

(312)705 57 00

(312)705 57 57

Bilgi için: Ayşe Nur

AYYILDIZ

Sosyal Çalışmacı

Telefon No: (312) 705 57 30

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Sayı : E-79517955-605.01[605.01]-2221079

30.09.2020

Konu : Gökmen GÜLER

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : 14.08.2020 tarihli ve 84459573-605.01-E.1836082 sayılı yazınız.

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Tezli Yüksek Lisans Bölümü öğrencisi Gökmen GÜLER, Doç. Dr. Çiğdem APAYDIN danışmanlığında "Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Eğitim Kurumlarına Yönelik Görüşlerin İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında kaynaştırma/hafif zihinsel engelli öğrenciler ve görev yapan personele görüşme formlarını uygulama talebi Covid-19 salgını nedeniyle değerlendirilemediği ilgi yazınız ile bildirilmiştir.

Söz konusu araştırmanın uzaktan bağlantı yoluyla gerçekleştirilmesi Genel Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz/rica ederim.

Uzm. Dr. Orhan KOÇ
Bakan a.
Genel Müdür

Dağıtım:

Gereği:

Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığına

Bilgi:

ANTALYA VALİLİĞİNE

(Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğü)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Doğrulama Kodu : OZMJHIXU Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr>
Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sok. No: 10/ A Kat: 14-15-16 Bilgi için: Murat Şikri
06510 Çankaya / Ankara TOPÇUOĞLU
(312)705 70 00 Menur
(312)705 70 50

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : E-84459573-605.01-2234367

26.10.2020

Konu : Araştırma Talebi(Gökmen GÜLER)

BAKANLIK MAKAMINA

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Tezli Yüksek Lisans Bölümü öğrencisi Gökmen GÜLER'in Doç. Dr. Çiğdem APAYDIN danışmanlığında "Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Eğitim Kurumlarına Yönelik Görüşlerin İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında Antalya Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı kuruluşlarda koruma kapsamındaki örgün eğitim çağındaki bulunan özel gereksinimli (kaynaştırma/hafif) öğrencilere ve görev yapan personele uzaktan erişim yolu ile görüşme formlarını uygulayabilme talebi bildirilmiştir.

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 30.09.2020 tarihli ve E.2221079 sayılı yazısı ile olumlu değerlendirildiği bildirilen söz konusu çalışmanın ilgili Kuruluş Müdürlükleri denetiminde, günlük işleyişi aksatmadan, gönüllülük esasına dayalı olarak, ses-görüntü kaydı alınmaksızın ve araştırma sonuçlarının herhangi bir yerde yayımlanmadan önce Bakanlığımızdan izin alınması ve araştırma bitiminde birer örneğinin Başkanlığımız, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Antalya Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne gönderilmesi koşulları ile gerçekleştirilmesi hususunu;

Olurlarınıza arz ederim.

Gülser USTAOĞLU
Daire Başkan V.

OLUR
Dr. Mehmet Selim BAĞLI
Bakan Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Doğrulama Kodu : MNGHQYEV Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr>
Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sok. No: 10/ A Kat: 27 Posta
Kodu: 06510 Çankaya/ Ankara Bilgi için: Ayşe Nur
AYYILDIZ
Sosyal Çalışmacı
Telefon No: (312) 705 57 30

EK- 5. Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Onayı

T.C.
ANTALYA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 98057890-20-E.25740812

25.12.2019

Konu : Anket Uygulaması

İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
ANTALYA

İlgi : 22/08/2017 tarih ve 126079291 sayılı Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinlerine Yönelik İzin ve Uygulama Genelgesi.

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Gökmen GÜLER' in "Koruma Kapsamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Eğitim Kurumlarına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi" adlı araştırmasını, İlimiz Muratpaşa, Konyaaltı, Kepez, Aksu, Döşemealtı İlçelerindeki Özel Gereksinimli Öğrencisi Bulunan Okullarda uygulama isteği ile ilgili 04/12/2019 tarih ve 36109 sayılı başvurusu, Müdürlüğümüz ARGE Birimi Değerlendirme ve İnceleme Komisyonunca incelenmiş olup;

Adı geçenin ilgi Genelge kapsamında 2019-2020 Eğitim Öğretim Yılı içerisinde olmak üzere, bahsi geçen okullarda görev yapan öğretmenlere, yöneticilere, eğitim gören öğrencilere yönelik araştırmasını, Okul Müdürlüklerinin sorumluluğunda Eğitim-Öğretim faaliyetlerini aksatmaksızın yürütmesi,

Söz konusu araştırmanın bitimine müteakip; sonuç raporunun bir örneğinin, "İlgi Genelgenin 8. Maddesine" İstinaden Bakanlığımıza iletilmek üzere CD ortamında Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosuna gönderilmesi kaydıyla uygulanması, Komisyonca uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, Valilik Makamının 02/04/2019 tarih ve 12935 sayılı yetki devrine göre olurlarınıza arz ederim.

Mehmet KARAKAŞ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR
25.12.2019

Yüksel ARSLAN
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü
Soğuksu Mah. Hamidiye Cad. MERKEZ/ANTALYA
E-posta: projeler07@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Mehmet KARAKAŞ Md. Yrd.
Tel: (0 242) 238 60 00
Faks: (0 242) 238 61 11

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 8921-e827-366c-872f-d961 kodu ile teyit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Gökmen GÜLER

Doğum Yeri ve Tarihi :

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi :Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve spor

Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğrenimi :Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak
Üniversitesi

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri :

Verdiği Eğitimler:

Aday Öğretmen Yetiştirme Süreci İş ve İşlemleri
Semineri (Eğitim Görevlisi)
Eğitim Yönetimi Semineri
Çalışanların Temel İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Kursu
Okul Yöneticiliğine Uyum ve Okul Mevzuatı Kursu (Eğitim
Görevlisi)

Aldığı/Katıldığı Eğitimler:

Okul-Aile Birliği İşleyişi Kursu
Soruşturma Teknikleri Kursu
AB Proje Hazırlama Teknikleri Kursu
Yöneticilik Formasyonu Kazandırma 1.Kademe Kursu
Yönetici Formasyonu Kazandırma III. Kademe Kursu
Taslak Ders Kitabı İnceleme ve Değerlendirme Semineri
Öğretimsel Liderlik Semineri
Ulusal ve Uluslararası Eğitim Projeleri ve Örnek
Projeler

Okul Tabanlı Afet Eğitimi Semineri

Okul Yönetimi Semineri

İş Deneyimi

Stajlar : MEB 2001-2003 Gazi İlköğretim Okulu (Öğretmen)

Projeler : eTwinning “Şimdi Sağlık Zamanı”(yürütücü – yönetici)
eTwinning Geleceğim “Doğa” da, (yürütücü)
Erasmus+ “Peer4Progres”(yürütücü- yönetici)
Gençlik ve Spor Bakanlığı “Doğada Bağımsız Yaşam Kampı” (yönetici)

Çalıştığı Kurumlar :MEB 2003-2009 Ballıbostan İlköğretim Okulu (Okul Md.)
MEB 2009-2012 Naci Gökçe Anadolu Lisesi (Müdür Yrd.)
MEB 2012-2013 Nebi Güney İmam Hatip Ortaokulu (Öğretmen)
MEB 2013-2014 Başköy Ortaokulu (Okul Müdürü)
MEB 2014-2015 Şehit İbrahim Barış Yurtseven Ortaokulu (Kurucu Müdür)
MEB 2015-2016 Kepez Özel Eğitim Uygulama Okulu II. Kademe Müdürlüğü (Kurucu Müdür)
MEB 2016-2022 Kepez Özel Eğitim Uygulama Okulu II. Kademe Müdürlüğü (Okul Müdürü)

İletişim

E-Posta Adresi :

Tarih :01/06/2022

İNTİHAL RAPORU

ÖZEL EĞİTİM

ORJİNALLİK RAPORU

%**5**

BENZERLİK ENDEKSİ

%

İNTERNET KAYNAKLARI

%**5**

YAYINLAR

%

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	Fatih ÇINAR. "GÖRME YETERSİZLİĞİ OLAN BİREYLERE YÖNELİK DİN EĞİTİMİNDE ÖĞRETMENLERİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR", Journal of International Social Research, 2019
Yayın	% 1
2	MUSLU, Leyla, ARDAHAN, Melek and GÜNBAYI, İlhan. "ARAŞTIRMA RESEARCH Tip 2 Diabetes Mellituslu Hastaların Psikososyal Uyum Sürecine İlişkin Görüşleri: Fenomenolojik Bir Araştırma", Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 2017.
Yayın	<% 1
3	ATICI, Recep. "KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN OKUL HAYATINDA YAŞADIĞI ZORLUKLAR*", Erzincan Üniv. Fen Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bl., 2014.
Yayın	<% 1
4	ÖZDEMİR, Murat. "Lise yöneticilerinin öğretmenlerin örgütsel muhalefet	<% 1

EK-9. BİLDİRİM SAYFASI

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/Raporum sadece Akdeniz Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

01/06/2022

Gökmen GÜLER